

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελληνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης:

διερεύνηση δομικών αλλαγών (1992-2019) με έμφαση στην πενταετία 2015-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βασίλης Κουλούρης

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωτσονόπουλος Λουδοβίκος, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Γράβαρης Διονύσιος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Μέμος Κωνσταντίνος, Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright, © Βασίλειος Κουλούρης, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει την αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Στην Κρίστη, την Έλενα και τη Λυδία,
στους γονείς μου και τη Μαίρη μου,
το Μπάμπη, τη Ζάνια,
τον Ηλία και την Όλγα
για τη στήριξη που μου πρόσφεραν.*

Συντομογραφίες

A.Δ.Ε.Δ.Υ.: Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων

A.K.A.Γ.Ε.: Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών

A.M.K.A.: Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης

A.M.Σ.: Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού

A.N. (α.ν.): Αναγκαστικός Νόμος

B.Δ.: Βασιλικό Διάταγμα

Δ.Ε.Κ.Ω.: Δημόσια Επιχείρηση Κοινής Ωφέλειας

Γ.Γ.Κ.Α.: Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

D.B.: Defined Benefit

D.C.: Defined Contribution

Δ.Λ.Ο.Ε.Μ.: Διανεμητικός Λογαριασμός Οικογενειακών Επιδομάτων Μισθωτών

Δ.Ο.Ε.: Διεθνής Οργάνωση Εργασίας

Δ.Ν.Τ.: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

E.A.A.: Εθνική Αναλογιστική Αρχή

E.Δ.Κ.Α.: Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης

E.E.: Ευρωπαϊκή Ένωση

E.K.A.Σ.: Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων

E.Σ.Υ.: Εθνικό Σύστημα Υγείας

E.T.A.T.: Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων

E.T.E.: Εθνική Τράπεζα Ελλάδος

E.T.E.A.: Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης

E.T.E.A.E.Π.: Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών

E.T.U.C.: European Trade Union Confederation

E.O.Π.Υ.Υ.: Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας

E.Φ.Κ.Α.: Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης

I.K.A.: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.: Ίδρυμα Κοιν. Ασφ/σεων-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών

Ι.Λ.Ο.: International Labour Organization

Ι.Μ.Φ.: International Monetary Fund

Ι.Ν.Ε.-Γ.Σ.Ε.Ε.: Ινστιτούτο Εργασίας Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος

Κ.Ε.Α.Ο.: Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών

Κ.Ε.Β.Α.: Κανονισμός Εκτίμησης Βαθμού Αναπηρίας

ΚΕ.Π.Ε.: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών

Κ.Β.Α.Ε.: Κανονισμός Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών

Κ.Ε.Α.Ν.: Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ναυτικών

ΚΕ.Π.Ε.: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών

κ.λπ.: και λοιπά

Λ.Α.Φ.Κ.Α.: Λογαριασμός Αλληλεγγύης Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης

Μ.Τ.Π.Υ.: Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων

Μ.Τ.Α.: Μετοχικό Ταμείο Αεροπορίας

Μ.Τ.Σ.: Μετοχικό Ταμείο Στρατού

Μ.Τ.Ν.: Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού

Ν.: Νόμος

ν.: νόμος

Ν.Α.Τ.: Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο

Ν.Π.Δ.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Ν.Π.Ι.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

Ο.Γ.Α.: Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

Ο.Ε.Κ.Δ.: Organization for Economic Co-operation and Development

Ο.Α.Ε.Ε.: Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών

Ο.Κ.Α.: Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης

Ο.Ο.Σ.Α.: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας κ' Ανάπτυξης

Ο.Τ.Α.: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

σ.: σελίδα

Σ.Κ.Α.: Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης

Σ.τ.Ε.: Συμβούλιο της Επικρατείας

τ.: τέως

Τ.Α.Κ.Ε.: Ταμείο Ασφάλισης Κληρικών Ελλάδος

Τ.Α.Ν.Π.Υ.: Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων

Τ.Ε.Α.: Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης

Τ.Ε.Α.Δ.Υ.: Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων

Τ.Σ.Α.Υ.: Ταμείο Συντάξεων Ασφάλισης

Τ.Ε.Β.Ε.: Ταμείο Επαγγελματιών Βιοτεχνών Ελλάδος

Τ.Α.Ε.: Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων

Τ.Π.Ξ.: Ταμείο Προνοίας Ξενοδόχων

Τ.Σ.Α.: Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών

Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.: Ταμείο Σύνταξης Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων

Υ.Α.: Υπουργική Απόφαση

Φ.Ε.Κ.: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Φ.Κ.Α.: Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης

Φ.Π.Α.: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες του Μεταπτυχιακού για το υψηλό επίπεδο σπουδών του προγράμματος, αποτέλεσμα της άρτιας επιστημονικής τους κατάρτισης και της αγάπης τους για το δημόσιο Πανεπιστήμιο και το λειτούργημά τους.

Απευθύνω τις ευχαριστίες μου σε καθέναν ξεχωριστά, γιατί ο καθένας τους είναι ξεχωριστός: ευχαριστώ τον κ. Μπάγκαβο και τον κ. Παπαθεοδώρου, τον κ. Σκαμνάκη και τον κ. Δημουλά, τον κ. Λελεδάκη, την κ. Κορασίδου και τον κ. Κουμαριανό.

Ευχαριστώ ιδιαιτέρως τον καθηγητή κ. Γράβαρη για τις υπέροχες προσεγγίσεις του έργου του G. Esping-Andersen, της Κοινωνικής πολιτικής, της Πολιτικής και της κοινωνίας γενικότερα και για τις ωραίες συζητήσεις πριν, μετά και κατά τη διάρκεια των διαλέξεων. Ευχαριστώ Δάσκαλε!

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές και τις συμφοιτήτριές μου για το ωραίο ακαδημαϊκό και φιλικό κλίμα που συνδιαμορφώσαμε εντός και εκτός πανεπιστημιακής αίθουσας και να τους ευχηθώ να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους, ακαδημαϊκά, επαγγελματικά και προσωπικά.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	4
Ευχαριστίες	7
Κατάλογος Πινάκων.....	12
Διαγράμματα.....	13
Περίληψη	14
Abstract.....	16
Εισαγωγή	18
Κεφάλαιο 1: Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης–γένεση και εξέλιξη του ελληνικού Σ.Κ.Α.	19
Υποκεφάλαιο 1.1: Είδη συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης	19
Υποενότητα 1.1.1: Σύστημα Bismarck και σύστημα Beveridge.	19
Υποενότητα 1.1.2: Άλλες διακρίσεις συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.....	20
1.1.2.A: Διανεμητικό σύστημα (σύστημα PAYGO/«Pay-As-You-Go»).	20
1.1.2.B: Κεφαλαιοποιητικό σύστημα (funded ή reserve financed system).	22
1.1.2.Γ: Το Σύστημα Νοητής Κεφαλαιοποίησης Καθορισμένων Εισφορών (Notional Defined Contribution/NDC).	24
Υποκεφάλαιο 1.2: Συνοπτική παρουσίαση της γένεσης και της εξέλιξης του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος.....	25
Υποενότητα 1.2.1: Η εξέλιξη της ασφάλισης για κύρια σύνταξη.	25
Υποενότητα 1.2.2: Η εξέλιξη της ασφάλισης για επικουρική σύνταξη.	29
Υποκεφάλαιο 1.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου	30
Κεφάλαιο 2: Οι φωνές -προτάσεις για την ανάγκη εξορθολογισμού του ελληνικού Σ.Κ.Α.	33
Υποκεφάλαιο 2.1: Προτάσεις διεθνών οργανισμών - πολυεπίπεδα μοντέλα πυλώνων	33
Υποενότητα 2.1.1: Παγκόσμια Τράπεζα.	33
Υποενότητα 2.1.2: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.).	36
Υποενότητα 2.1.3: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.....	37
Υποενότητα 2.1.4: Ευρωπαϊκή Ένωση.	38
2.1.4.A: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λευκή Βίβλος (2012).	38
2.1.4.B: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινη Βίβλος (2010).	40
Υποενότητα 2.1.5: Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (Ε.Τ.Υ.Σ.).	41
Υποενότητα 2.1.6: Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε.).	41

Υποκεφάλαιο 2.2: Πορίσματα εμπειρογνομόνων και «επιτροπών σοφών» επί του ελληνικού Σ.Κ.Α.....	44
Υποενότητα 2.2.1: «Πόρισμα ομάδος έρευνας θεμάτων κοινωνικής ασφάλισης (1959)»	44
Υποενότητα 2.2.2: Σχέδιον Εθνικής Πολιτικής Κοινωνικής Ασφάλειας (1969, Υπό του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών Λουκά Πάτρα).....	44
Υποενότητα 2.2.3: Πόρισμα Πέτρουλα Π. και συν. (1990), Κοινωνική Ασφάλιση.	45
Υποενότητα 2.2.4: Σχέδιο για τη θέσπιση ενός Εθνικού Συστήματος Συνταξιοδοτικής προστασίας στον Τομέα των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Μανασσής Ν. (1991).....	45
Υποενότητα 2.2.5: Π. Πέτρουλας, Σ. Ρομπόλης, Χρ. Ρουπακιώτης (1992), Πόρισμα για την Αναμόρφωση του Συστήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων.....	46
Υποενότητα 2.2.6: Πόρισμα Επιτροπής Βακαλόπουλου: «Μελέτη του ΣΚΑ και υποβολής προτάσεων για τις αναγκαίες σχετικές μεταβολές και ρυθμίσεις (1994)».....	46
Υποενότητα 2.2.7: Πόρισμα Αναλυτή - «Περίγραμμα Μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (1997)».....	47
Υποενότητα 2.2.8: Έκθεση Σπράου (1997), «Οικονομία και συντάξεις, Συνεισφορά στον κοινωνικό διάλογο, Επιτροπή για την εξέταση της Μακροοικονομικής πολιτικής», (1997).	47
Υποενότητα 2.2.9: Συνοπτική έκθεση-πρόταση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος (2001).	48
Υποενότητα 2.2.10: Πόρισμα Αναλυτή (2007).	48
Υποενότητα 2.2.11: Πόρισμα Επιτροπής Ειδικών για το ασφαλιστικό (2010)...	49
Υποενότητα 2.2.12: Μελέτη ΚΕ.Π.Ε. (2014).....	50
Υποενότητα 2.2.13: Πόρισμα Επιτροπής ΥΠ.Ε.Κ.Α.Α. (2015).....	50
Υποενότητα 2.2.14: Πόρισμα Ομάδας Εργασίας για την επεξεργασία προτάσεων για την αναδιοργάνωση της Επικουρικής Ασφάλισης στην Ελλάδα (2019).....	51
Υποκεφάλαιο 2.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου	53
Κεφάλαιο 3: Νομοθετικές παρεμβάσεις 1992-2019	55
Υποκεφάλαιο 3.1: (1992-2009): Νομοθετικές παρεμβάσεις για την ενοποίηση-εξορθολογισμό του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης	55
Υποενότητα 3.1.1: Ν. 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α165/7-10-1992).	57
Υποενότητα 3.1.2: Ν. 2676/99 «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α1/5-1-1999).	58
Υποενότητα 3.1.3: Ν. 3029/2002 «Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης» (Α160/11-7-2002):.....	59

Υποενότητα 3.1.4: Ν.3655/2008 «Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις» (Α58/3-4-2008).	61
Υποκεφάλαιο 3.2: (2010-2018): Νομοθετικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (μνημόνια).....	65
Υποενότητα 3.2.1: Ν. 3863/2010 «Νέο ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις».	66
Υποενότητα 3.2.2: Ν.3918/2011 «Διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας και άλλες διατάξεις» (Α31/2-3-2011).	67
Υποενότητα 3.2.3: Ν. 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας», (ΦΕΚ Α28/14-2-2012).....	68
Υποενότητα 3.2.4: Ν. 4052/2012 «Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας και άλλες διατάξεις».	69
Υποενότητα 3.2.5: Ν. 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» (Α167/23-7-2013).	70
Υποενότητα 3.2.6: Ν. 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α94/14-8-2015).	71
Υποενότητα 3.2.7: Ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α 85/12-05-2016).....	72
3.2.7.Α: Γενικοί σκοποί και στόχοι.	72
3.2.7.Β: Βασικές προβλέψεις για την επίτευξη των τεθέντων σκοπών και στόχων.	73
3.2.7.Β.1: Διοικητική Ενοποίηση Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης.....	73
3.2.7.Β.2: Ενοποίηση συνταξιοδοτικών παροχών.....	78
3.2.7.Β.3: Ενοποίηση κανόνων εισφορών	83

Υποκεφάλαιο 3.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου	85
Κεφάλαιο 4: Ελλείμματα της ενοποίησης του ν. 4387/2016.....	88
Υποκεφάλαιο 4.1: Ε.Φ.Κ.Α.....	88
Υποενότητα 4.1.1: Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών Ε.Φ.Κ.Α.	88
Υποενότητα 4.1.2: Θέσπιση νέων – ενιαίων κανόνων για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας.....	92
Υποενότητα 4.1.3: Θέσπιση με ενιαίο τρόπο για όλους τους ασφαλισμένους του Ε.Φ.Κ.Α. της διαδικασίας αναγγελίας και διαπίστωσης του εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας.....	96
Υποενότητα 4.1.4: Κανονισμός Βαρέων Ανθυγιεινών Επαγγελματών.	96
Υποενότητα 4.1.5: Διατήρηση ασφαλιστικών κλάσεων!.....	96
Υποενότητα 4.1.6: Ενοποίηση πληροφοριακών συστημάτων.....	97
Υποκεφάλαιο 4.2: Ε..Τ.Ε.Α.Ε.Π.	97
Συμπεράσματα	98
Πηγές-βιβλιογραφία	108
Πηγές.....	108
Α΄ Ηλεκτρονικές πηγές	108
Β΄ Νόμοι-Αιτιολογικές Εκθέσεις.....	108
Γ. Πορίσματα Επιτροπών (χρονολογικά).....	111
Βιβλιογραφία.....	113
Ελληνόγλωσση.....	113
Ξενόγλωσση.....	116

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Διαφορές Μοντέλων Beveridge και Bismarck	20
Πίνακας 2: Λειτουργία διανεμητικού συστήματος.....	21
Πίνακας 3: Σύγκριση διανεμητικού και κεφαλαιοποιητικού συστήματος.....	24
Πίνακας 4: Κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των χωρών (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία) που εντάσσονται στο νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο βάσει Ferrera M.	32
Πίνακας 5: Ο προσανατολισμός των προτάσεων των Διεθνών Οργανισμών και της Ε.Ε. για το μέλλον των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων	43
Πίνακας 6: Το ελληνικό σύστημα συντάξεων πριν το ν. 3655/2008.....	55
Πίνακας 7: Οι 13 φορείς ασφάλισης του ν. 3655/2008.....	62
Πίνακας 8: Ο Ο.Α.Ε.Ε. με τον ν. 3655/2008	63
Πίνακας 9: Το Ε.Τ.Α.Α. με τον ν. 3655/2008.....	63
Πίνακας 10: Ο Α.Μ.Κ.Α.	64
Πίνακας 11: Ενοποιούμενοι στον Ε.Φ.Κ.Α φορείς και κλάδοι (ν. 4387/2016).....	74
Πίνακας 12: Εντασσόμενα στο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. Ταμεία, τομείς, κλάδοι και λογαριασμοί πρόνοιας.....	77
Πίνακας 13: Κλιμάκωση ποσών Εθνικής Σύνταξης	79
Πίνακας 14: Ποσοστά αναπλήρωσης ανταποδοτικής σύνταξης ν. 4387/2016	81
Πίνακας 15: Ποσοστά αναπλήρωσης κύριας σύνταξης βάσει του ν. 4387/2016	82
Πίνακας 16: Ύψος εισφορών επικουρικής σύνταξης.....	85
Πίνακας 17: Ενοποιήσεις ασφαλιστικών φορέων.....	86
Πίνακας 18: Έξοδα κηδείας – Ποσά ανά πρώην ασφαλιστικό φορέα και δικαιούχοι	90
Πίνακας 19: Προϋποθέσεις χορήγησης σύνταξης αναπηρίας από κοινή νόσο	94
Πίνακας 20: Προϋποθέσεις χορήγησης σύνταξης αναπηρίας από κοινή νόσο	95
Πίνακας 21. Οι τάσεις των σύγχρονων μεταρρυθμίσεων στα Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης	101

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1: Το μοντέλο της Παγκόσμιας Τράπεζας.....	34
--	----

Περίληψη

Σκοπός της παρούσης διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνήσει τις εξελίξεις γύρω από τον συνεχή κατά τα τελευταία 30 περίπου χρόνια εξορθολογισμό του ελληνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (Σ.Κ.Α.) και ιδιαίτερα το κατά πόσον οι νομοθετικές παρεμβάσεις της τετραετίας 2015-2019 - με αιχμή το ν. 4387/2016- συντείνουν στον εξορθολογισμό αυτό.

Η πρωτοφανής οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και τα τρία μνημόνια που υπέγραψε η χώρα με τους δανειστές της αποτελούν την πραγματική αιτία υποχώρησης του κράτους από το δημόσιο Σ.Κ.Α. στη χώρα μας ή επιτάχυνε μια πορεία που είχε ήδη δρομολογηθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1990; Οι παρεμβάσεις της τετραετίας 2015-2019 αποτελούν το καταληκτικό στάδιο εξέλιξης του ελληνικού Σ.Κ.Α. ή σκαλοπάτι προς το πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων που από το 1994 έχει προταθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα; Επιπρόσθετα, θα διερευνηθεί ο σημερινός βαθμός κατακερματισμού του ελληνικού Σ.Κ.Α., ο βαθμός εναρμόνισης των εφαρμοστέων κανόνων για διαφορετικές εργασιακές ομάδες και τα ελλείμματα αλλά και οι παρεκκλίσεις που παρατηρούνται στην κατεύθυνση ενιαιοποίησης των κανόνων ασφάλισης και παροχών εντός του Ε.Φ.Κ.Α.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται σύντομα η ιστορική πορεία, δηλαδή η γένεση και η εξέλιξη του ελληνικού Σ.Κ.Α. κατά τον προηγούμενο αιώνα καθώς και τα διάφορα είδη συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τόσο οι αδυναμίες και οι προτάσεις εξορθολογισμού, όπως αυτές καταγράφονται και προτείνονται από τις διάφορες επιτροπές που συστάθηκαν ήδη από τη δεκαετία του 1950 για τη μελέτη του, όσο και οι προτάσεις διεθνών οργανισμών (Ε.Ε., Δ.Ν.Τ., Ο.Ο.Σ.Α., Παγκόσμια Τράπεζα κ.ά.) για τις αναγκαίες - κατά την δική τους οπτική- μεταρρυθμίσεις και την αρχιτεκτονική του Σ.Κ.Α. στην κατεύθυνση εξορθολογισμού του.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι σημαντικότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες των τελευταίων περίπου 30 ετών με μεγαλύτερη έμφαση σε εκείνες των τελευταίων τεσσάρων ετών (2015-2019), με τις οποίες δομείται σήμερα ο πρώτος πυλώνας στη βάση ενός φορέα κύριας (Ε.Φ.Κ.Α.) και ενός φορέα επικουρικής ασφάλισης και εφάπαξ (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.) και η επιδίωξη θέσπισης ενιαίων κανόνων εισφορών και παροχών για όλους τους ασφαλισμένους ανεξαρτήτως της επαγγελματικής τους δραστηριότητας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο διερευνώνται επιλεκτικά κάποια σοβαρά προβλήματα που εξακολουθούν υφιστάμενα ως προς την εφαρμογή ενιαίων κανόνων στους φορείς ασφάλισης τους πρώτου πυλώνα και ιδιαίτερα του Ε.Φ.Κ.Α. και, επομένως, εξασθενίζουν το αφήγημα περί εφαρμογής ενιαίων κανόνων στο υφιστάμενο σύστημα, όπως αυτό διαμορφώθηκε με την κρίσιμη νομοθετική παρέμβαση του ν. 4387/2016.

Στο τελευταίο τμήμα παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν ως προς την πορεία εξορθολογισμού του ελληνικού Σ.Κ.Α. και επιδιώκεται η απάντηση στα διερευνώμενα δια της παρούσης εργασίας ερωτήματα. Υποστηρίζουμε ότι από τη μια πλευρά οι εξεταζόμενες νομοθετικές παρεμβάσεις συμβάλλουν αναμφίβολα στην ενοποίηση κανόνων εισφορών και παροχών (έστω κι αν αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί, διατηρώντας ακόμη και σήμερα σοβαρές ανισότητες επί ομοίων περιπτώσεων) και στην υπέρβαση ανισοτήτων μεταξύ ασφαλισμένων με όμοια χαρακτηριστικά και, τοιουτοτρόπως, στην σφυρηλάτηση σχετικού βαθμού ισονομίας στο ασφαλιστικό μας σύστημα. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, προετοιμάζουν ίσως το έδαφος για μια ακόμη μεγαλύτερη και ταχύτερη προσαρμογή -στο κοντινό μέλλον και στην κατάλληλη πολιτική συγκυρία κυριαρχίας (νεο)φιλελεύθερων πολιτικών αντιλήψεων- στο πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων που προτάθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα το 1994.

Λέξεις – κλειδιά: κοινωνική ασφάλιση, κατακερματισμός, εξορθολογισμός, ενοποίηση, πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων, ν.4387/2016

Greek social security system : examining structural changes

Koulouris Vasileios

Abstract

The purpose of this diploma thesis is to examine the developments about the ongoing rationalisation of the Greek Social Security System (SSS) over the last 30 years and in particular the contribution of the legislative interventions of the four-year period 2015-2019 – and in particular Law 4387/2016 - to this rationalisation.

Are the unprecedented financial crisis which began in 2008, and the three memoranda signed by our country with its lenders the real reason for the state's retreat from the public SSS, or they have simply accelerated a course that had already taken place since the early 1990s? Do the four-year period (2015-2019) legislative interventions represent the final step in the evolution of the Greek SSS, or they are one step towards the multi-level pillar model proposed by the World Bank since 1994? In addition, the current degree of fragmentation of the Greek SSS, the degree of unification of the rules applicable to different working groups and the deviations observed in this direction of the consolidation of the rules within the E.F.K.A. will be investigated.

The thesis is structured as follows: The first chapter of the thesis briefly presents the historical course, the birth and evolution of the Greek SSS during the last century and the various types of social security systems.

The second chapter of the thesis presents both the weaknesses and proposals for rationalisation of the Greek SSS, as recorded and proposed by the various committees set up in the 1950s for its study, as well as the proposals by international organisations (E.U., I.M.F., O.E.C.D, World Bank, etc.) for the necessary - in their own perspective - reforms and the new architecture of the SSS in the direction of rationalising it.

The third chapter of the thesis presents the most important legislative initiatives of the last 30 years, giving emphasis on those of the last four years (2015-2019), which today build the first pillar on the basis of a main body (EFKA) and a subsidiary and lump sum (ETEAEP) body, and the pursuit of same rules on contributions and benefits for all insured persons irrespective of their professional activity.

The fourth chapter of the thesis selectively examines some serious problems that still exist in applying uniform rules to their first pillar insurers, and in particular the EFKA, and thus weaken the story of same rules in the existing system, such as this was shaped by the critical legislative intervention of the Law 4387/2016.

The last section of the thesis presents the conclusions that have been reached regarding the rationalisation process of the Greek SSS and seeks to answer the questions investigated in the present work. On the one hand, we claim that the legislative interventions undoubtedly contribute to the consolidation (even if it has not been completed, still maintaining serious inequalities in similar cases today) of the contribution and benefit rules and overcoming inequalities between insured persons with similar characteristics and, thus, forging the element of equity in our social security system. On the other hand, however, they may pave the way for an even greater and faster - in the near future and to the appropriate political context of (new) liberal political perceptions - adaptation to the multi-level pillar model proposed by the World Bank since 1994.

Keywords: social security, fragmentation, rationalisation, unification, multi-pillar model, law 4387/2016

Εισαγωγή

Συμπληρώνονται σχεδόν 100 χρόνια από τον «γενέθλιο νόμο» της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα, το ν. 2868/1922, με τον οποίο αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά ως υποχρέωση της Πολιτείας η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση. Κατά κοινή ομολογία, το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό, με αποτέλεσμα βασικά χαρακτηριστικά του να αποτελούν ο κατακερματισμός και ο ανορθολογισμός.

Η διαπίστωση αυτών των στοιχείων είναι ολοφάνερη όχι μόνο εμπειρικά αλλά διατυπωμένη και τεκμηριωμένη σε όλες τις μελέτες και τα πορίσματα των διαφόρων επιτροπών και ομάδων εργασίας που συστάθηκαν, με σκοπό τη μελέτη του ελληνικού Σ.Κ.Α. και την υποβολή προτάσεων υπέρβασης των δυσλειτουργιών του. Κοινό στοιχείο όλων των πορισμάτων αυτών είναι η αναγκαιότητα εξορθολογισμού του. Εξορθολογισμού υπό την έννοια της δραστηκής μείωσης του αριθμού των ασφαλιστικών φορέων μέσω ενοποιήσεων και συγχωνεύσεων, μείωσης που να συνοδεύεται και από θέσπιση κοινών-ενιαίων κανόνων για όλους τους ασφαλισμένους σε ό,τι αφορά τις ασφαλιστικές παροχές και τις εισφορές, ανεξαρτήτως επαγγελματικής δραστηριότητας. Εξορθολογισμού, επιπλέον, υπό την έννοια των σοβαρών παραμετρικών αλλαγών (ενδεικτικά: ενίσχυση της ανταποδοτικότητας εισφορών – ύψους συντάξεων, αναθεώρηση των ρυθμίσεων για την πρόωγη συνταξιοδότηση ώστε να αυξηθεί η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης, αύξηση του ελάχιστου χρόνου ασφάλισης για θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης, συσχέτιση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης με τις δημογραφικές εξελίξεις), του διαχωρισμού των προνοιακών από τις ασφαλιστικές παροχές και της κατάργησης των διαφόρων κοινωνικών πόρων υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων. Ο εξορθολογισμός, επιπλέον, έχει αποκτήσει τα τελευταία τριάντα χρόνια υπό την καταλυτική επίδραση διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Ένωση, Παγκόσμια Τράπεζα, Ο.Ο.Σ.Α., Δ.Ν.Τ.) και ένα άλλο περιεχόμενο, μια «νέα ορθοδοξία»: τη δομική μετάβαση από ένα (ανα)διανεμητικό σύστημα ενός πυλώνα σε ένα πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων, με βασικά χαρακτηριστικά τόσο την ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα του συστήματος όσο και την εξατομίκευση σε βάρος της αλληλεγγύης.

Κεφάλαιο 1: Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης–γένεση και εξέλιξη του ελληνικού Σ.Κ.Α.

Υποκεφάλαιο 1.1: Είδη συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης

Υποενότητα 1.1.1: Σύστημα Bismarck και σύστημα Beveridge. Η πιο γνωστή διάκριση των συνταξιοδοτικών συστημάτων είναι αυτή μεταξύ συστημάτων Μπίσμαρκ και Μπέβεριτζ. Το πρώτο εισήχθη από τον καγκελάριο Μπίσμαρκ¹ στη Γερμανία στα τέλη του 19ου αιώνα (1889: θέσπιση συντάξεων γήρατος και αναπηρίας για το σύνολο του πληθυσμού) με στόχο, σύμφωνα με την Μ. Αγγελάκη (2018²), τη διασφάλιση της πολιτικής σταθερότητας και της κοινωνικής ειρήνης μέσω της μείωσης της επιρροής του σοσιαλιστικού κινήματος της εποχής³. Το δεύτερο εισάγεται στην Αγγλία από τον λόρδο Μπέβεριτζ διαρκούντος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1942) μέσω της διάσημης Beveridge Report («Social Insurance and Allied Services»). Πολύ γρήγορα τα δύο αυτά συστήματα ξεπέρασαν τα στενά εθνικά όρια και υιοθετήθηκαν από άλλα κράτη. Έτσι, το πρώτο μοντέλο υιοθετήθηκε από την πλειονότητα των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης (Γαλλία, Ιταλία, Βέλγιο) και της νότιας Ευρώπης (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία). Αντίθετα, το σύστημα Μπέβεριτζ ακολούθησαν οι Σκανδιναβικές χώρες. Πάντως, τα δύο αυτά συστήματα, από τη δεκαετία του 1950 και μετά άρχισαν να συγκλίνουν. Σύμφωνα με τον Στεργίου (2017, σ. 22) λόγω της σύγκλισης των συστημάτων και της μείξης των στοιχείων τους, η διάκριση ανάμεσα σε Bismarck και σύστημα Beveridge κατέληξε να μην αναζητά ανόθευτες μορφές και να επικεντρώνεται στα πρωτεύοντα χαρακτηριστικά. Έτσι, ένα σύστημα μιας χώρας χαρακτηρίζεται Bismarck ή Beveridge αναλόγως που κλίνει περισσότερο.

Οι διαφορές ως προς τις προτεραιότητες και τις λειτουργίες κάθε συστήματος παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

¹Το γερμανικό σύστημα ολοκληρώθηκε σταδιακά σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα. Σε μια δεκαετία (του 1880) δημιουργήθηκε υποχρεωτική ασφάλιση ασθένειας (1883), εργατικών ατυχημάτων (1884) και γήρατος - αναπηρίας (1889) (Λιάκος, 1993, σ.339 επ.)

²Κοινωνική Πολιτική (2018), Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης, Μ. Αγγελάκη (επιμέλεια), Αθήνα, Διόνικος, σ. 243.

³Τα πολιτικά οφέλη που μπορούσε να έχει από μια κρατική οργάνωση της ασφάλισης είχαν γίνει αντιληπτά πολύ νωρίτερα από το Ναπολέοντα Γ', η πολιτική του οποίου στόχευε στη δημιουργία ασφαλιστικών θεσμών ως εγγύηση τάξης και ασφάλειας για τη χώρα, δημιουργία αλληλεγγύης ανάμεσα στο κράτος και τον εργάτη, κοινότητας συμφερόντων επωφελή στην κοινή ειρήνη. (F. Ewald, 2000, σ.227)

Πίνακας 1: Διαφορές Μοντέλων Beveridge και Bismarck

	Μοντέλο Beveridge	Μοντέλο Bismarck
Στόχοι	Πρόληψη της κοινωνίας από την φτώχεια	Διατήρηση επιπέδου εισοδήματος
Αρχή	Εξασφάλιση της εργασίας και του δικαιώματος της	Κοινωνική ασφάλεια ως αυτόνομη αρχή
Ειδικοί στόχοι	Η διατήρηση του ελάχιστου κοινωνικού επιπέδου διαβίωσης	Διατήρηση της κοινωνικής θέσης μέσω του επιπέδου του εισοδήματος
Διοίκηση και υλοποίηση	Κράτος - εργαζόμενοι	
Παροχές • Κάλυψη • Επίπεδο	• Καθολικότητα- σε όλους τους πολίτες • Σταθερό επίπεδο στο σύνολο του πληθυσμού	• Επιλεξιμότητα- μόνο στους εργαζόμενους • Σχετίζεται με το ύψος του εισοδήματος
Χρηματοδότηση	Από την φορολογία	Εισφορές εργαζόμενων-εργοδοτών
Μοντέλο διαχείρισης	Διανεμητικό	Κεφαλαιοποιητικό

Σημείωση: Αναδημοσίευση από *Basic historical trends in European Social Security* του S. Kuhnle,, 1994, σ.16, στο EISS Year Book

Υποενότητα 1.1.2: Άλλες διακρίσεις συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Η διάκριση μεταξύ των ασφαλιστικών συστημάτων μπορεί να βασίζεται στον τρόπο χρηματοδότησης (διανεμητικό ή κεφαλαιοποιητικό σύστημα), τον τρόπο συμμετοχής (υποχρεωτική ή προαιρετική), το θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο διαμορφώνονται (με νόμο, συλλογικές συμβάσεις ή ιδιωτικά συμβόλαια) και το είδος των παροχών (DB ή DC). Σε αυτά πρέπει να προστεθεί και μια νέα τάση, από τις αρχές του 21ου αιώνα, το Σύστημα Νοητής Κεφαλαιοποίησης Καθορισμένων Εισφορών (Notional Defined Contribution/NDC). Με κριτήριο τον τρόπο χρηματοδότησης, τα συστήματα διακρίνονται σε:

1.1.2.A: Διανεμητικό σύστημα (σύστημα PAYGO/«Pay-As-You-Go»).

Βασίζεται σε ένα άτυπο «συμβόλαιο» μεταξύ των γενεών: οι σημερινοί εργαζόμενοι με τις εισφορές που καταβάλλουν χρηματοδοτούν τις συντάξεις των σημερινών συνταξιούχων. Τούτο περιγράφει και την πρώτη αρχή του συστήματος: τη διαγενεακή αλληλεγγύη αλλά και την ενδογενεακή αλληλεγγύη (παροχής συντάξεων σε άτομα που δεν κατάφεραν να συγκεντρώσουν τον ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο ασφάλισης για θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης ή σε άτομα που υπέστησαν εργατικό

ατύχημα ακόμη και την πρώτη ημέρα της εργασίας-ασφάλισής τους). Η χρηματοδότηση του συστήματος στηρίζεται κατά κύριο λόγο στις εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων (σε αυτές προστίθενται η κρατική χρηματοδότηση και η απόδοση των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων) και χαρακτηρίζεται ως σύστημα καθορισμένων παροχών⁴. Κυριαρχεί στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης και, σύμφωνα με τους Θεοδωρουλάκη και Κουμαριανό (INE-ΓΣΕΕ, 2012, σ.51) η ανάδειξή του σε κυρίαρχο μοντέλο οφείλεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, στους αγώνες διάφορων μερίδων της εργατικής τάξης, ενώ σε άλλες περιπτώσεις στην πρωτοβουλία της κρατικής γραφειοκρατίας. Το σύστημα αυτό είναι δημόσιο.

Πίνακας 2: Λειτουργία διανεμητικού συστήματος

Διανεμητικό σύστημα
$\text{Έσοδα} = \text{έξοδα}$ $A t (W \varepsilon) t = \Sigma \sigma t$
Όπου A = το σύνολο των ασφαλισμένων σε δεδομένη χρονική στιγμή W = ο μέσος μισθός σε δεδομένη χρονική στιγμή ε = το μέσο ποσοστό εισφορών που ισχύει στο σύστημα σε δεδομένη χρονική στιγμή Σ = το πλήθος των συνταξιούχων του συστήματος σε δεδομένη χρονική στιγμή σ = η μέση σύνταξη σε δεδομένη χρονική στιγμή t = χρόνος αναφοράς

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το βιβλίο *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του Κράτους πρόνοιας*, των Γ. Υφαντόπουλου, Δ. Μπαλούρδου & Κ. Νικολόπουλου 2009, σ. 150, Gutenberg)

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η οικονομική λειτουργία ενός διανεμητικού συστήματος, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των παροχών, επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως τις δημογραφικές εξελίξεις (πληθυσμός σε ηλικία εργασίας/πληθυσμός σε ηλικία συνταξιοδότησης) και τις οικονομικές εξελίξεις (ποσοστό απασχόλησης/ποσοστό συνταξιοδότησης).

⁴Σύστημα καθορισμένων παροχών (Defined Benefit scheme/DB): σύμφωνα με αυτό υπάρχει πάντα ένας προκαθορισμένος τρόπος που ορίζει την παροχή (σύνταξη), ο οποίος υπολογίζεται με τη μορφή μαθηματικού τύπου. Στο σύστημα αυτό η σύνταξη στηρίζεται στην «ιστορία των συνταξίμων αποδοχών» (workers history of pensionable earnings) και αποτελεί ποσοστό τελικών αποδοχών (final salary scheme). Σήμερα παρατηρείται τάση διεύρυνσης του υπολογισμού των «τελικών αποδοχών». Το ρίσκο επιβαρύνει τους χρηματοδότες. Αν αυξηθεί η μέση επιβίωση, αυξάνονται τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης ή οι εισφορές. Το σύστημα καθορισμένων παροχών εγγυάται ένα ορισμένο επίπεδο διαβίωσης των συνταξιούχων και μεγαλύτερη ασφάλεια (Στεργίου, 2017, σ.77)

Βασικό πλεονέκτημα του διανεμητικού μοντέλου είναι η τιμαριθμική αναπροσαρμογή των συντάξεων, δηλαδή η προσαρμογή του ποσού της σύνταξης στον τρέχοντα πληθωρισμό. Με τον μηχανισμό αυτό επιτυγχάνεται η εξασφάλιση αγοραστικής δύναμης στους δικαιούχους. Από την άλλη μεριά, το μοντέλο αυτό είναι ιδιαίτερα ευάλωτο σε χρονικές περιόδους αρνητικής εξέλιξης δημογραφικών ή/και οικονομικών παραγόντων. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι (ενδεικτικά) η αύξηση της ανεργίας, η μείωση των μισθών, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής, η δημογραφική γήρανση, η μείωση του ποσοστού γεννητικότητας αλλά και η μετανάστευση – διαρροή εγκεφάλων (brain drain). Όλοι αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν αρνητικά την ισορροπία του συστήματος, αφού αφενός αυξάνουν τα έξοδα και αφετέρου μειώνουν τα έσοδα, με αποτέλεσμα να αδυνατεί να εκπληρώσει την αποστολή του επιβαρύνοντας τα δημόσια οικονομικά.

1.1.2.B: Κεφαλαιοποιητικό σύστημα (funded ή reserve financed system).

Στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα, ο κάθε σημερινός εργαζόμενος καταβάλλει εισφορές, οι οποίες πιστώνονται στον ατομικό του λογαριασμό (individual account), αποθεματοποιούνται και επενδύονται σε κινητές ή ακίνητες αξίες για να χρηματοδοτήσουν κατά τη χρονική στιγμή καταβολής των παροχών τις δικές του παροχές (περιοδικές ή εφάπαξ) και μόνον αυτές. Με άλλα λόγια, στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα δεν υπάρχει αναδιανομή του εισοδήματος από ένα κομμάτι του πληθυσμού (εργαζόμενοι) προς ένα άλλο (συνταξιούχοι) αλλά μια αναδιανομή εισοδήματος από μια φάση της ζωής ενός ανθρώπου (όταν είναι εργαζόμενος) σε μια άλλη (όταν είναι συνταξιούχος). Επομένως, βασική αρχή του κεφαλαιοποιητικού συστήματος δεν είναι η κοινωνική αλληλεγγύη (όπως στο διανεμητικό) αλλά η εξατομίκευση και η επίτευξη της μέγιστης οικονομικής αποδοτικότητας (κεφαλαιακή συσσώρευση). Το σύστημα αυτό συνήθως χαρακτηρίζεται ως καθορισμένων εισφορών (Defined Contribution scheme/DC⁵), μπορεί να είναι είτε δημόσιο είτε ιδιωτικό, ενώ το διανεμητικό είναι δημόσιο.

⁵Σύστημα καθορισμένων εισφορών (Defined contribution/DC): το ύψος των εισφορών (οι οποίες πιστώνονται στον ατομικό λογαριασμό κάθε ασφαλισμένου) είναι καθορισμένο αλλά το επίπεδο των παροχών δεν είναι εξαρχής δεδομένο ούτε προβλέψιμο, αφού εξαρτάται από τη συσσώρευση των εισφορών και την απόδοση των επενδύσεων. Το συσσωρευμένο κεφάλαιο μετατρέπεται (κατά τη χρονική στιγμή της συνταξιοδότησης) σε ράντα (δηλαδή, σε μια σειρά περιοδικών καταβολών,

Βασικό πλεονέκτημα του κεφαλαιοποιητικού συστήματος είναι ότι δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα⁶ από την γήρανση του πληθυσμού ή την επιδείνωση της δημογραφικής πυραμίδας. Από την άλλη μεριά, ως μειονεκτήματα καταγράφονται ότι το ύψος της παροχής (σύνταξης) επηρεάζεται από τον πληθωρισμό (δεδομένου ότι δεν προβλέπεται τιμαριθμική αναπροσαρμογή) και τις (ασταθείς) χρηματαγορές (π.χ. τα ισχύοντα επιτόκια). Έτσι, τυχόν περίοδοι υψηλού πληθωρισμού και χαμηλών επιτοκίων επηρεάζουν αρνητικά το ύψος των παροχών και, επομένως, το επίπεδο διαβίωσης των συνταξιούχων. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Στερντινιάκ (2002, σ. 81), το κεφαλαιοποιητικό σύστημα επιφέρει ισχυρότατο κοινωνικό ρήγμα τόσο μεταξύ των συνταξιούχων και των εργαζομένων (αφού οι συνταξιούχοι θα υποστηρίζουν τα συμφέροντα του κεφαλαίου και όχι της εργασίας), όσο και στους κόλπους των ίδιων των εργαζομένων. Σύμφωνα με τους Θεοδωρουλάκη και Κουμαριανό (2012, σ. 52), η αποδοτικότητα αυτού του συστήματος δεν εξαρτάται από τις κοινωνικές συνθήκες, αλλά από την επέκταση και την κερδοφορία των εγχώριων και διεθνών χρηματαγορών, επομένως είναι και εκτεθειμένο στις διακυμάνσεις τους.

Στον πίνακα που ακολουθεί αναδεικνύονται ευδιάκριτα τα χαρακτηριστικά, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του διανεμητικού σε σύγκριση με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας ή αβέβαιης διάρκειας). Το ρίσκο της απόδοσης του κεφαλαίου, της απόδοσης της επένδυσης επιβαρύνει τον ασφαλισμένο («ιδιωτικοποίηση του ρίσκου»). (Στεργίου, 2017, σ.77).

⁶Η δημογραφική γήρανση δεν αφήνει εντελώς ανεπηρέαστο το κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Ειδικότερα, η γήρανση του πληθυσμού πιέζει τις αποδόσεις κεφαλαίου προς τα κάτω, επειδή δεν συνεισφέρει στη συσσώρευση μεγάλου κεφαλαίου, που είναι απαραίτητη σε μια οικονομία η οποία έχει λίγους εργαζόμενους και χρειάζεται περισσότερο κεφάλαιο, όπως για παράδειγμα στην Ελλάδα. (Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ., Νικολόπουλος Κ., 2009, σ. 153).

Πίνακας 3: Σύγκριση διανεμητικού και κεφαλαιοποιητικού συστήματος

Χαρακτηριστικά	Διανεμητικό σύστημα (PAYG)	Κεφαλαιοποιητικό σύστημα (FUNDED)
Φορέας	Δημόσιος	Ιδιωτικός
Ορισμός	Μεταφορά εισφορών μεταξύ διαδοχικών γενεών	Μεταφορά αξιών στο χρόνο για το ίδιο άτομο
Χρηματοδότηση	Εισφορές εργαζομένων, εργοδοτών, κράτους	Εισφορές ασφαλισμένου και (υπό προϋποθέσεις) εργοδότη
Εξέχουσα αρχή (το δόγμα)	Αλληλεγγύη	Ανταποδοτικότητα
Θεσμική εγγύηση	Συμβόλαιο αλληλεγγύης γενεών	Ασφαλιστήριο συμβόλαιο
Πρωταγωνιστικός πυλώνας	1 ^{ος}	2 ^{ος} -3 ^{ος}
Συμμετοχή	Υποχρεωτική	Προαιρετική
Εφαρμογή	Καθολικότητα εφαρμογής	Καθορίζεται με βάση τη δομή της κοινωνικής ασφάλισης
Κύρια Πλεονεκτήματα	Αναδιανεμητικός χαρακτήρας	Ενίσχυση επενδυτικής δραστηριότητας στην οικονομία
	Εγγύηση ελάχιστου συνταξιοδοτικού δικαιώματος	Στηρίζει τη δικαιοσύνη λόγω της ανταποδοτικότητας
Ευαισθησία συστήματος	Δημογραφική γήρανση	Χρηματιστηριακός/επενδυτικός κίνδυνος
	Εισπραξιμότητα και εισφοροδιαφυγή	
	Πολιτικές παρεμβάσεις	
Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες	Η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού	Η δημογραφική γήρανση σε κάποιο βαθμό
	Ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης	Το επιτόκιο
	Το μέσο μισθολογικό επίπεδο	Ο πληθωρισμός
	Το ηλικιακό όριο συνταξιοδότησης	Η γενικότερη οικονομική συγκυρία
	Ο τρόπος και η βάση υπολογισμού της σύνταξης (συντελεστές, έτη υπολογισμού κ.λπ)	Οι αποδόσεις των κεφαλαιαγορών

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το βιβλίο *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του Κράτους πρόνοιας*, των Γ. Υφαντόπουλου, Δ. Μπαλούρδου & Κ. Νικολόπουλου 2009, σ. 159-160, πίνακας 3.3., Gutenberg

1.1.2.Γ: Το Σύστημα Νοητής Κεφαλαιοποίησης Καθορισμένων Εισφορών (Notional Defined Contribution/NDC). Οι παροχές δεν υπολογίζονται από μαθηματικό τύπο (βασικοί παράμετροι του οποίου είναι ο χρόνος ασφάλισης και ο μέσος μισθός) αλλά με βάση το συσσωρευμένο στον ατομικό λογαριασμό του ασφαλισμένου κεφάλαιο από τις εισφορές του (συν τους τόκους που υπολογίζονται με

ένα εικονικό επιτόκιο, επιλεγόμενο από την αρμόδια Αρχή με βάση μακροοικονομικές παραμέτρους⁷). Ωστόσο, ο ατομικός λογαριασμός του σημερινού ασφαλισμένου είναι νοητός (Individual Notional Account) καθώς οι εισφορές του πιστώνονται μεν στον ατομικό του λογαριασμό αλλά χρησιμοποιούνται για να χρηματοδοτήσουν τις τρέχουσες συντάξεις των σημερινών συνταξιούχων. Το κεφάλαιο που σχηματίζεται (ατομικά) από τις συσσωρευμένες εισφορές του ασφαλισμένου, μετατρέπεται σε ισόβια σύνταξη με βάση ένα συντελεστή μετατροπής (ράντα), ο οποίος εξαρτάται και από το προσδόκιμο ζωής της γενεάς του ασφαλισμένου. Λαμβάνεται, δηλαδή, υπόψη κατά τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης το προσδόκιμο όριο ζωής (unisex life expectancy). Λόγω της εξατομίκευσης του συστήματος, οι χορηγούμενες συντάξεις εμφανίζονται αυστηρά αναλογικές προς το εικονικό ποσό των συσσωρευμένων εισφορών (Στεργίου 2017, σ.77).

Υποκεφάλαιο 1.2: Συνοπτική παρουσίαση της γένεσης και της εξέλιξης του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος

Υποενότητα 1.2.1: Η εξέλιξη της ασφάλισης για κύρια σύνταξη. Στην Ελλάδα η κοινωνική ασφάλιση εμφανίζεται με το διάταγμα της 15-12-1836 για τη σύσταση του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (Ν.Α.Τ.), του οποίου η λειτουργία ξεκίνησε πολύ αργότερα (1861). Το 1922 αναγνωρίζεται για πρώτη φορά ως υποχρέωση της πολιτείας η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση. Με πρωτοβουλία του Δ. Γούναρη ψηφίζεται ο νόμος 2868/1922, ο οποίος καθιερώνει την αρχή της υποχρεωτικής ασφάλισης για ημερομίσθιους και μισθωτούς εργαζόμενους στη βιομηχανία, τις μεταφορές, το εμπόριο και τις οικοδομικές επιχειρήσεις και καλύπτει τους κινδύνους έναντι βιομηχανικών ατυχημάτων, ανικανότητας για εργασία, γήρατος και θανάτου (Τσαλίκης, 2008). Ο νόμος αυτός εξέφρασε τη φιλοσοφία της πολυδιάσπασης, αφού δημιούργησε το γενικό πλαίσιο για την ίδρυση ειδικών Ταμείων με ανομοιογενή οργάνωση. Κάθε επαγγελματική ομάδα ανάλογα με την δυνατότητα πίεσης προς την πολιτική εξουσία, επιχειρούσε να οργανώσει την πιο επωφελή γι' αυτήν ασφαλιστική προστασία (Στεργίου, 2014, σ. 54). Έτσι, με βάση τη δυνατότητα που έδινε ο νόμος ιδρύονται πολλά κλαδικά ταμεία κύριας ασφάλισης: το Τ.Σ.Α.Υ

⁷Πόρισμα Επιτροπής του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2015, σ. 15-16

(1928), το Ταμείο Νομικών (1929), το Ταμείο Εφημεριδοπωλών (1930), το Τ.Α.Κ.Ε. (1930), το Ταμείο Εκτελωνιστών και αυτό των Τυπογράφων (1931), το Τ.Σ.Α. (1932), το Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε (1932), το Τ.Ε.Β.Ε. (1934), το Ταμείο Εργατών Τύπου (1934), το Τ.Α.Ε. (1940) (Ρομπόλης και Μπέτσης, 2016, σ.40).

Κομβικό σημείο στην εξέλιξη της ασφάλισης αποτέλεσε η σύσταση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) από την Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου την 11 Οκτώβρη του 1932 με το ν. 5733 «Περί των Κοινωνικών Ασφαλίσεων»⁸. Ο νόμος προέβλεπε την ίδρυση ενός ασφαλιστικού ταμείου υποχρεωτικής ασφάλισης για όλους τους μισθωτούς και τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, τους οποίους θα κάλυπτε για τους κινδύνους του γήρατος, της ασθένειας, του εργατικού ατυχήματος και του θανάτου καθώς και των επαγγελματικών ασθενειών (για πρώτη φορά), ενώ θα παρείχε και επιδόματα μητρότητας (για 6 εβδομάδες πριν και 6 εβδομάδες μετά τον τοκετό) και επίδομα θηλασμού, ενώ ταυτόχρονα απαγόρευε την ίδρυση νέων οργανισμών κύριας ασφάλισης για τους μισθωτούς, απαγόρευση που δεν τηρήθηκε⁹.

Ο νόμος αυτός, όμως, δεν εφαρμόστηκε, αφού το Κόμμα των Φιλελευθέρων - που προώθησε την ψήφισή του- ηττήθηκε στις επόμενες βουλευτικές εκλογές από το Λαϊκό Κόμμα. Το τελευταίο εισηγείται ένα νέο νομοσχέδιο την 31-10-1933, το οποίο τελικά θα ψηφιστεί ένα χρόνο αργότερα (Τσαλίκης, 2008).

Με το νέο νόμο (ν. 6298/10-10-1934 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων»)¹⁰, το κράτος αναγνώριζε ως υποχρέωσή του την παροχή καθολικής ασφάλισης για όλους τους μισθωτούς και προσδιόριζε ότι αυτή δεν επιτρεπόταν να υπολείπεται ενός

⁸Σημειωτέον, ότι ένα χρόνο πριν, το 1931, οι ασφαλισμένοι στα κλαδικά συνταξιοδοτικά ταμεία ήταν μόνο 100.000 άνθρωποι, απασχολούμενοι στη βιομηχανία, και βιοτεχνίες, τις μεταφορές, τις τράπεζες και το εμπόριο. Σε αυτούς πρέπει να προστεθούν οι ασφαλισμένοι δημόσιοι υπάλληλοι (47.306), οι αξιωματικοί στρατού και ναυτικού (9.050), οι δικηγόροι (6.280) και οι τελωνειακοί (215). Σύνολο ασφαλισμένων 162.222, δηλαδή το 6,6% του πληθυσμού, αφού σύμφωνα με την απογραφή του 1928 ο εργαζόμενος πληθυσμός ανερχόταν σε 2.415.078 άτομα. (Τσαλίκης, 2008, σ. 118)

⁹Σύμφωνα με το Πόρισμα της Ομάδας έρευνας θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης (1959) «Ταμεία κύριας ασφαλίσεως συνεστήθησαν και μετά την έναρξιν λειτουργίας του ΙΚΑ παρά την εν τω ιδρυτικό νόμω τούτου θεσπισθείσαν απαγορευτικήν διάταξιν. Ούτω κατηγορίαί ήδη ασφαλισμένων εις το ΙΚΑ προσώπων εκ των πλέον ευρώστως οικονομικώς (Προσωπικών ΟΤΕ, Αγροτικής Τραπεζής κλπ) αποχωρούν της παρ' αυτώ ασφαλίσεως, ιδρύοντα ίδια Ταμεία, ενώ παραλλήλως δια της πολιτικής των «συγχωνεύσεων» εισέρχονται εις το Ι.Κ.Α. οι πλέον παθητικάί κατηγορίαί ησφαλισμένων με μεγαλύτερον τούτων αριθμόν συνταξιούχων» (σ. 260 Πορίσματος) .

¹⁰Ο ν. 6298/1934 ίσχυσε μέχρι το 1951, οπότε αντικαταστάθηκε από τον α.ν. 1846/1951, ο οποίος ισχύει στα περισσότερα σημεία του μέχρι σήμερα.

καθορισμένου από τον ίδιο νόμο ορίου. Συγκριτικά με τον προηγούμενο νόμο των Φιλελευθέρων (ν. 5733/1932), ο νέος νόμος προέβλεπε αρκετούς περιορισμούς (Μαυρέας, 1998, σ. 4): μειώνονταν τα επιδόματα ασθενείας, μερικής ανικανότητας και μητρότητας, ορίζονταν χαμηλότερες εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών, ενώ ασφαλιζόνταν μόνο οι αγροτικοί εργάτες που ζούσαν στις πόλεις. Δηλαδή δεν ασφαλιζόνταν όσοι εργάζονταν σε γεωργικές, δασικές ή κτηνοτροφικές επιχειρήσεις της υπαίθρου καθώς και άλλες κατηγορίες, όπως οι εκκλησιαστικοί ή οι διπλωματικοί υπάλληλοι, όσοι εργάζονταν σε επιχειρήσεις που είχαν την έδρα τους σε ξένες χώρες και, κυρίως, δεν προβλεπόταν ασφάλιση κατά της ανεργίας. Όπως και ο προηγούμενος νόμος των Φιλελευθέρων, ο νέος νόμος υιοθετεί το μοντέλο των ασφαλιστικών οργανισμών που είχε επικρατήσει στην Κεντρική Ευρώπη. Στη διοίκηση του ασφαλιστικού οργανισμού τύγχαναν εκπροσώπησης όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Με επιρροή από το γερμανικό ασφαλιστικό σύστημα, το οποίο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις αποδεχόταν την κρατική αρωγή, το ελληνικό κράτος απέχει από κάθε ενίσχυση του μηχανισμού της κοινωνικής ασφάλισης. Οι πόροι του νέου ασφαλιστικού ιδρύματος προέρχονται κυρίως από τις εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών και υπολογίζονται βάσει του συνολικού ποσού της αμοιβής του ασφαλισμένου. Προέβλεπε, επιπλέον, ότι οι εισφορές θα αναπροσαρμόζονταν ανά πενταετία, ανάλογα με τις πραγματοποιούμενες δαπάνες.

Ο νόμος άφηνε άθικτα τα υπόλοιπα κλαδικά ταμεία¹¹, τα οποία διατηρούσαν τη διοικητική τους αυτοτέλεια, ενώ οι ήδη ασφαλισμένοι σ' αυτά απαλλάσσονταν από την υποχρέωση υπαγωγής στο Ι.Κ.Α. Σύμφωνα με τον Τσαλίκη (2008) ένας από τους κύριους στόχους του νόμου ήταν να κατευναστούν οι ομάδες που είχαν αντιδράσει στο νόμο των Φιλελευθέρων, δηλαδή οι εργοδότες, οι γιατροί, οι φαρμακοποιοί και τα προνομιούχα μέλη των κλαδικών ταμείων.

Σε εφαρμογή του νόμου, το Ι.Κ.Α. άρχισε να λειτουργεί από την 19/12/1937 με την ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων Αθήνας, Πειραιά και Θεσσαλονίκης και

¹¹Το 1931 ο αριθμός αυτών των κλαδικών ταμείων ήταν 33 με 99.371 μέλη. Μεταξύ 1926 και 1931 ο αριθμός των κλαδικών ταμείων αυξήθηκε κατά 72% περίπου, αλλά στα επόμενα χρόνια σχεδόν τριπλασιάστηκε. («Δημοσιονομική Επετηρίδα της Ελλάδος, Ε.Τ.Ε., 1932 και 1937, σ. 184)

επεκτάθηκε σε ορισμένες πόλεις της χώρας στα τέλη του 1938¹² (Λιναρδάτος, 1966, σ. 117-118)¹³.

Το 1945 καθιερώθηκε η ασφάλιση κατά του κινδύνου της ανεργίας με την ίδρυση του Οργανισμού Ανεργίας¹⁴, που περιοριζόταν στην κάλυψη των μισθωτών των βιομηχανικών επιχειρήσεων και το 1958 συστήνεται ο Διανεμητικός Λογαριασμός Οικογενειακών Επιδομάτων Μισθωτών (Δ.Λ.Ο.Ε.Μ.)¹⁵ με αντικείμενο την παροχή οικογενειακών επιδομάτων. Με το ν. 4169/1961¹⁶ ιδρύεται ο Ο.Γ.Α.¹⁷ που κάλυψε ασφαλιστικά τον αγροτικό πληθυσμό¹⁸ αυξάνοντας τον αριθμό των ασφαλισμένων στο ελληνικό Σ.Κ.Α¹⁹, το 1982 (ν. 1305/82) επεκτείνεται η ασφάλιση του Ι.Κ.Α. σε όλη την Ελλάδα και την ίδια χρονιά (με το ν. 1296/82) καλύπτονται ασφαλιστικά οι ανασφάλιστοι υπερήλικες (χορήγηση σύνταξης από τον Ο.Γ.Α.).

Σύμφωνα με τους Πέτρουλα, Ρομπόλη, Ξυδέα και Χλέτσο (1993, σ. 19-20) από τη μελέτη της χρονολογικής σειράς ίδρυσης των Ταμείων ο θεσμός δεν δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες των εργαζομένων που είχαν τη μεγαλύτερη ανάγκη

¹²Τούτη η εξέλιξη αποδεικνύει, σύμφωνα με τους Ρομπόλη και Μπέτση (2016, σ. 43) ότι η επέκταση του Σ.Κ.Α. στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας συντελούνταν με πολύ βραδείς ρυθμούς. Έτσι, το 1934 οι ασφαλισμένοι ήταν μόνο το 9% των εργαζομένων (208.911 άτομα σε σύνολο εργαζομένων 2.300.000).

¹³Το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου επιχείρησε να εκμεταλλευτεί τη συγκυρία της έναρξης λειτουργίας του Ι.Κ.Α. επί των ημερών του για λόγους προπαγανδιστικούς (προαναγγελία της κατάργησης της πάλης των τάξεων). Το καθεστώς του Μεταξά, μάλιστα, εγκαινίασε την πρακτική του δανεισμού των αποθεματικών των Ταμείων από το κράτος και οδήγησε στην οικονομική αποστράγγιση των Ταμείων (Στεργίου, 2017, σ. 66).

¹⁴Τελικά, ο Οργανισμός αυτός μετονομάζεται σε Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), ο οποίος χρηματοδοτείται από τις εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων και συνεισπράττονται σήμερα από τον Ε.Φ.Κ.Α. (και στη συνέχεια αποδίδονται στον Ο.Α.Ε.Δ.).

¹⁵Με το Ν.Δ. 3868/1958.

¹⁶Σημειωτέον, ότι την περίοδο αυτή ο αγροτικός πληθυσμός αντιστοιχούσε στο ήμισυ του πληθυσμού της χώρας και ο αγροτικός τομέας συνέβαλε κατά 35% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και κατά 85% στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας (Ρομπόλης και Μπέτσης, 2016, σ. 45).

¹⁷Σύμφωνα με τον Ρουπακιώτη (1990), η κυβέρνηση της Ε.Ρ.Ε., τότε, θορυβημένη από την άνοδο της Αριστεράς (Ε.Δ.Α.) στις εκλογές του 1958 αναγκάστηκε να ιδρύσει τον Ο.Γ.Α. για να τους συγκρατήσει στην εκλογική της πελατεία.

¹⁸Ο αγροτικός πληθυσμός απέκτησε αρχικά περίθαλψη ασθένειας το 1955 που συστηματοποιήθηκε με την ίδρυση του Ο.Γ.Α. (ΚΕ.Π.Ε, Έκθεση 58, 2009, σ. 38).

¹⁹Στο Ι.Κ.Α. για παράδειγμα, ο αριθμός των άμεσα ασφαλισμένων κατά την περίοδο 1950-1981 αυξήθηκε από 357.000 σε 1.451.353 άτομα και ο αριθμός των δικαιούχων παροχών ασθένειας αυξήθηκε από 1.806.000 το 1965 σε 3.919.245 άτομα το 1981 (Ρομπόλης, 1990, σ. 21).

προστασίας, αλλά χρησιμοποιήθηκε από την κρατική εξουσία ως μηχανισμός ενσωμάτωσης ορισμένων κοινωνικών ομάδων που η απασχόλησή τους συνδεόταν με πλευρές διαχείρισης της κρατικής εξουσίας, όπως π.χ. στρατιωτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι κ.λπ. Επιπλέον, βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ασφάλισης, όπως διαμορφώνεται μεταπολεμικά, είναι η ύπαρξη πολλών φορέων ασφάλισης²⁰ και άνισων παροχών τόσο στο ποιοτικό και ποσοτικό τους επίπεδο όσο και στο επίπεδο των προϋποθέσεων απονομής των παροχών και του τρόπου υπολογισμού τους.

Η εξελικτική πορεία του θεσμού, κατά τον Προβόπουλο (1987, σ. 24-25) αποκαλύπτει την έλλειψη σχεδιασμού και την απουσία ασφαλιστικής ενότητας, δεδομένης της διάσπασης της ασφάλισης σε πλειάδα φορέων.

Υποενότητα 1.2.2: Η εξέλιξη της ασφάλισης για επικουρική σύνταξη. Η εισαγωγή του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα γίνεται με την ίδρυση του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (Μ.Τ.Σ.) (1853), του Μετοχικού Ταμείου Βασιλικού Ναυτικού (1856), του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ) (1867).

Σημαντικός αριθμός επικουρικών ταμείων ιδρύεται μετά την ψήφιση του ν. 6298/1934, αφού ο νόμος επιτρέπει τη δημιουργία νέων ταμείων, εφόσον συνιστώνται ως επικουρικοί ασφαλιστικοί οργανισμοί, προκειμένου να χορηγούν επιπλέον παροχές από εκείνες του Ι.Κ.Α.²¹ Έτσι, ιδρύθηκαν τα πρώτα επικουρικά ασφαλιστικά ταμεία του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, όπως: το Επικουρικό Ταμείο Εργατών Μετάλλου (1935), το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Αρτοποιιών (1936), το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιρείας Τσιμέντων (1937), το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Εταιρείας Λιπασμάτων (1939)²² κ.λπ.

²⁰Είναι χαρακτηριστικό ότι, αν και ο ν. 1846/1951 (άρθρο 5 παρ. 5) απαγόρευε τη σύσταση νέων ταμείων κύριας ασφάλισης (με εξαίρεση τη δημιουργία ταμείων εκ συγχώνευσης δύο ή περισσότερων ήδη λειτουργούντων), εντούτοις ιδρύθηκαν κλαδικά ταμεία ασφάλισης μισθωτών, όπως Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. (1966), το Ταμείο της Ε.Τ.Β.Α. (1965) παραβιάζοντας την απαγόρευση του νόμου και αυξάνοντας έτι περαιτέρω τον αριθμό των Ταμείων.

²¹Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 13 του ν. 6298/1934: «Από της δημοσίευσής του παρόντος νόμου απαγορεύεται η σύστασις νέων ταμείων, παρά μόνο επικουρικών τοιούτων δια τας επί πλέον των υπό του παρόντος νόμου οριζόμενων παροχών...».

²²Μεταξύ 1934-1940 ο αριθμός των κλαδικών ταμείων (κύριων και επικουρικών) αυξήθηκε κατά 61% φτάνοντας τα 150 (από 72 ταμεία κύριας ασφάλισης έφτασαν τα 120 και από 21 επικουρικά σε 46). Μόνο 7 από αυτά τα Ταμεία, συμπεριλαμβανομένου και του Ι.Κ.Α., είχαν πάνω από 10.000 μέλη. (Τσαλίκης, 2008, σ. 213).

Σημαντική ώθηση για την επέκταση του θεσμού της επικουρικής ασφάλισης στο δημόσιο-υπαλληλικό χώρο παρείχε ο ν. 2066/1952 που έδωσε την ευχέρεια να ιδρυθούν με Β.Δ. τα Ταμεία Αρωγής κατά Υπουργεία (Χατζηδημητρίου, 1980, σ. 513-515). Το αποφασιστικό, ωστόσο, βήμα στην επικουρική ασφάλιση αποτελεί η ίδρυση με το ν. 997/1979 του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (Τ.Ε.Α.Μ.). Η γενίκευση της επικουρικής ασφάλισης των εργαζομένων με εξαρτημένη εργασία ολοκληρώθηκε μόλις το 1983, όταν 900.000 μισθωτοί και ημερομίσθιοι, δηλαδή το 24% του εργατικού δυναμικού απέκτησε επικουρική ασφάλιση, με αποτέλεσμα την κάλυψη ενός σημαντικού κενού ασφάλισης (ΚΕ.Π.Ε., 2009). Αργότερα, με το ν. 1482/1984 ιδρύθηκε ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ναυτικών (Κ.Ε.Α.Ν.) στο Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (Ν.Α.Τ.) καλύπτοντας τους ναυτικούς, ενώ με το ν. 3655/2008 η επικουρική ασφάλιση επεκτάθηκε και στους ελεύθερους επαγγελματίες²³.

Σύμφωνα με τους Σ. Ρομπόλη και Β. Μπέτση (2016)²⁴, η επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα, ακολουθώντας τη στρατηγική πορεία της διαδοχικότητας, της αποσπασματικότητας και της πελατειακότητας της κύριας ασφάλισης, δημιουργήθηκε κατά τη μεσοπολεμική περίοδο ως αποτέλεσμα του χαμηλού επιπέδου των συντάξεων γήρατος. Σύμφωνα με την Α. Αναγνώστου - Δεδούλη (2005), ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης αναπτύχθηκε αποσπασματικά, χωρίς συγκεκριμένη φιλοσοφία και σταθερή πολιτική βούληση, χωρίς προγραμματισμό, στάθμιση αναγκών και σαφή ιεράρχηση στόχων και επιδιώξεων. Σύμφωνα, τέλος, με τον Στεργίου (2017, σ. 95) ο θεσμός της επικουρικής ασφάλισης αναπτύχθηκε εντελώς ασύνδετα προς την κύρια ασφάλιση και άναρχα ως απάντηση στις απαράδεκτα χαμηλές κύριες συντάξεις.

Υποκεφάλαιο 1.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου

Ένα από βασικότερα χαρακτηριστικά του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα, όπως αυτό δομήθηκε μεσοπολεμικά και μεταπολεμικά, είναι η ανορθολογική κατάταξή του, στοιχείο που έλκεται από την περίοδο γένεσής του. Ο

²³Με το άρθρο 12 του ν.3655/2008 συστήνεται ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών εντός του ΟΑΕΕ και σε αυτόν υπάγονται προαιρετικά οι ελεύθεροι επαγγελματίες – ασφαλισμένοι του Ο.Α.Ε.Ε. και του Τ.Α.Ν.Π.Υ.

²⁴Εφημερίδα των Συντακτών, 29-11-2016, ανακτήθηκε από https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/91652_i-epikoyriki-asfalisi-kai-i-prooptiki-tis

κατακερματισμός του σε πλήθος φορέων ασφάλισης συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ανισότητα παροχών τόσο στο ποιοτικό και στο ποσοτικό τους επίπεδο, όσο και στο επίπεδο των προϋποθέσεων απονομής των παροχών και του τρόπου υπολογισμού τους. Σύμφωνα με τους Σ. Ρομπόλη και Β. Μπέτση (2008), η κοινωνικο-ασφαλιστική επιλογή της οργανωτικο-λειτουργικής αποσπασματικότητας από τα πρώτα χρόνια σύστασης του Σ.Κ.Α. στην Ελλάδα καθιστά ανεφάρμοστη τη θεμελιώδη αρχή της ισότητας μεταξύ των ασφαλισμένων, των συνταξιούχων και μεταξύ των γενεών. Σύμφωνα με τον Στεργίου (2017, σ. 71) , η κακοδαιμονία του πελατειακού κράτους βρήκε γόνιμο έδαφος στην κοινωνική ασφάλιση, με αποτέλεσμα έναν πελατειακό κορπορατισμό. Στις συνθήκες, αυτές, αναπαραγόμενες καθ' όλη τη μεσοπολεμική και μεταπολεμική περίοδο» δημιουργήθηκε ένα ανορθολογικό, κατακερματισμένο, κατ' ευφημισμό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Maurizio Ferrera υποστήριξε την άποψη ότι τα κράτη της Νότιας Ευρώπης (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα) αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία²⁵ κρατών πρόνοιας με κοινά χαρακτηριστικά²⁶.

²⁵Σε αντίθεση με τον M. Ferrera, ο Γ. Κατρούγκαλος υποστηρίζει ότι οι μεσογειακές χώρες δεν αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία αλλά μάλλον υποκατηγορία, παραλλαγή του ηπειρωτικού μοντέλου.

²⁶Εκτός της Ελλάδας, στο νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο που πρότεινε ο M. Ferrera εντάσσονται η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία. Βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου είναι: κατακερματισμός, αν και δεν υπάρχει δίχτυ ελάχιστης κοινωνικής προστασίας μερικές παροχές είναι πολύ γενναιόδωρες (π.χ. συντάξεις γήρατος), πελατειακές σχέσεις (που εξηγούν σε ορισμένες περιπτώσεις τις υψηλές παροχές), παροχές βάσει εισφορών και εισοδημάτων των δικαιούχων (Ferrera M., The “Southern Model” of welfare in Social Europe, Journal of European Social Policy, 6, 1996, σελ. 17-37).

Πίνακας 4: Κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των χωρών (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία) που εντάσσονται στο νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο βάσει Ferrera M.

1	Η εσωτερική πόλωση αναπλήρωσης εισοδήματος
2	Η ανισορροπία μεταξύ των διαφόρων λειτουργιών της κοινωνικής πολιτικής μέσα από τρεις δείκτες: υπερπροστασία που αφορά τον κίνδυνο του γήρατος, υπανάπτυξη των παροχών και υπηρεσιών προς την οικογένεια, υπανάπτυξη της δημόσιας πολιτικής και των στεγαστικών επιδοτήσεων. Οι δείκτες αυτοί αναδεικνύουν τη δημιουργία μιας δημογραφικής μεροληψίας.
3	Ο κατακερματισμός του εισοδήματος και η καθολικότητα της υγειονομικής περίθαλψης.
4	Υπανάπτυξη του κράτους πρόνοιας και συνύπαρξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και θεσμών σε διαπλεκόμενα χαρακτηριστικά.
5	Ο τρόπος λειτουργίας του κοινωνικού κράτους βασίζεται στην έμμονη εκδήλωση θεσμικής ευνοιοκρατίας και πελατειακής συμπεριφοράς στη διανομή των χρηματικών επιδοτήσεων.
6	Χαμηλή αποδοτικότητα των υπηρεσιών του.
7	Χρηματοδότηση του κοινωνικού κράτους. Το πρόβλημα της ανομοιογένειας του θεσμικού πλαισίου στις διάφορες επαγγελματικές ομάδες οδηγεί σε εκτεταμένη φοροδιαφυγή και παραοικονομία.

Σημείωση: Αναδημοσίευση από Διεπιστημονική Φροντίδα Υγείας (2019), *Η ανασυγκρότηση του κοινωνικού κράτους στη Νότια Ευρώπη. 2000*, Τόμος 11, Τεύχος 1, 37

Κεφάλαιο 2: Οι φωνές -προτάσεις για την ανάγκη εξορθολογισμού του ελληνικού Σ.Κ.Α.

Υποκεφάλαιο 2.1: Προτάσεις διεθνών οργανισμών - πολυεπίπεδα μοντέλα πυλώνων

Υποενότητα 2.1.1: Παγκόσμια Τράπεζα. Ήδη από το 1994 με την έκθεση «Averting the old age crisis. Policies to protect the old promote growth²⁷», η Παγκόσμια Τράπεζα εκδηλώνει την ανησυχία της για τις εξελίξεις στα συνταξιοδοτικά συστήματα. Σύμφωνα με την Μ. Αγγελάκη (2018, σ. 247), η έκθεση αποτέλεσε βασικό μέσο για την ανάδειξη του νεοφιλελεύθερου παραδείγματος προτάσσοντας τη μετάβαση σε ένα νέο ουσιαστικά μίγμα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με τον πρώτο να έχει σαφώς μικρότερο ρόλο.

Η Παγκόσμια Τράπεζα θεωρεί ότι ένας κυρίαρχος δημόσιος πυλώνας δεν επαρκεί για την αναδιανομή, την αποταμίευση και την ασφάλεια. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η δόμηση του συνταξιοδοτικού συστήματος αποκλειστικά σε έναν δημόσιο διανεμητικού χαρακτήρα πυλώνα μπορεί να ταιριάζει σε νέα συστήματα λόγω του χαμηλού κόστους τους και των αυξημένων μεταβιβάσεων στις πρώτες γενιές ασφαλισμένων, αλλά όταν το ίδιο σύστημα ωριμάζει δεν αποτελεί πλέον ενδεικνυόμενη πρόταση. Η γήρανση του πληθυσμού και η εισφοροδιαφυγή σε συνδυασμό με τις αρνητικές εξελίξεις σε μακροοικονομικά μεγέθη, όπως η απασχόληση και η ανάπτυξη, υπονομεύει το σύστημα. Από την άλλη πλευρά, συνεχίζει η Παγκόσμια Τράπεζα, η λειτουργία αποκλειστικά ιδιωτικών κεφαλαιοποιητικών συνταξιοδοτικών καθεστώτων θα συνοδευόταν από όλα τα μειονεκτήματα που συγκεντρώνει το μοντέλο αυτό, όπως η σημαντική έκθεση στην αστάθεια της αγοράς και η ανεπαρκής προστασία όσων έχουν περιορισμένη εργασιακή εμπειρία και υψηλό βαθμό κινητικότητας.

Κατόπιν τούτων προτείνει ένα πολυεπίπεδο μοντέλο τριών πυλώνων ως εξής:

²⁷World Bank: Averting the old age crisis. Policies to protect the old promote growth, διαθέσιμη στο <http://documents.worldbank.org/curated/en/973571468174557899/pdf/multi-page.pdf>

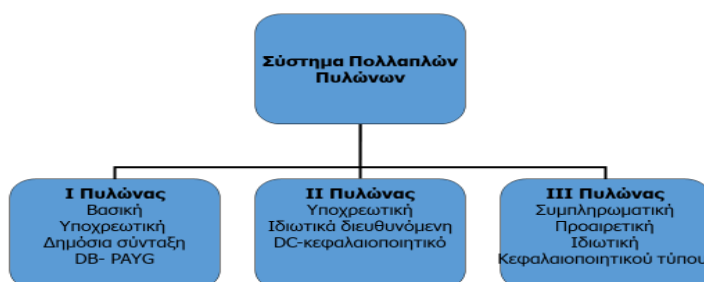
Πρώτο επίπεδο: Δημόσιος αναδιανεμητικός πυλώνας, υποχρεωτικός για το σύνολο του πληθυσμού με σκοπό την καταπολέμηση της φτώχειας των ηλικιωμένων μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των ασθενέστερων.

Δεύτερο επίπεδο: Πυλώνας συνταξιοδοτικών προγραμμάτων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα (επαγγελματικά ταμεία), υποχρεωτικός, που θα εγγυώνται εισόδημα μετά τη συνταξιοδότηση ανάλογο της αποταμίευσης και της επένδυσής της. Τα προγράμματα αυτά θα συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της αύξησης της ροπής προς αποταμίευση, γεγονός που θα διευκολύνει τη χρηματοδότηση και του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος.

Τρίτο επίπεδο: Πυλώνας ιδιωτικής ασφάλισης (προαιρετική συμμετοχή) για όσους επιθυμούν μεγαλύτερο βαθμό αναπλήρωσης μετά τη συνταξιοδότηση.

Διάγραμμα 1: Το μοντέλο της Παγκόσμιας Τράπεζας

Μοντέλο Παγκόσμιας Τράπεζας

Σημείωση: Αναδημοσίευση από τις σημειώσεις της Μ. Αγγελάκη, Δρ. Κοινωνιολογίας, στην εισήγηση της 4-12-2018 στο πλαίσιο του Μ.Π.Σ. «Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής», 2018-2019

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον τρίτο και στον δεύτερο πυλώνα που λειτουργεί σε κεφαλαιοποιητική βάση. Απέναντι στην επιλογή της δημόσιας διαχείρισης, η οποία -κατά την Παγκόσμια Τράπεζα- αποδείχθηκε ανεπιτυχής από την εμπειρία των συνταξιοδοτικών συστημάτων, δημιουργώντας ελλείμματα, αντιτάσσει τα ιδιωτικά διαχειριζόμενα - με ανταγωνιστικούς όρους- κεφαλαιοποιητικά συστήματα. Η Παγκόσμια Τράπεζα υποστηρίζει ότι η ενσωμάτωσή τους στα συνταξιοδοτικά συστήματα σε συνδυασμό με την ανάπτυξη οικονομικών κινήτρων μπορούν να πραγματώσουν διπλό σκοπό: από τη μια να ενισχύσουν την αποταμίευση για τις συντάξεις και από την άλλη να ενισχύσουν την οικονομική

ανάπτυξη. Η επιλογή μεταξύ επαγγελματικών ταμείων (τύπου D.B. ή D.C.) που συγκροτούνται από τους εργοδότες ή ιδιωτικών λογαριασμών αποταμίευσης επαφίεται στο κράτος. Ωστόσο, η Έκθεση συστήνει τη θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής συμμετοχής στα επαγγελματικά ταμεία και την ενίσχυση των επαγγελματικών συστημάτων καθορισμένων εισφορών που προκαλούν μικρότερη επιβάρυνση στους εργοδότες.

Σύμφωνα με τον Κ. Κρεμαλή (2015), τα τελευταία χρόνια η Παγκόσμια Τράπεζα προωθεί τη διάκριση σε τέσσερις πυλώνες: 1) τον μηδενικό πυλώνα για την προστασία των ηλικιωμένων από τη φτώχεια, εφόσον διασφαλίζεται κρατική χρηματοδότηση, 2) τον υποχρεωτικό πρώτο πυλώνα για το σύνολο του πληθυσμού με ποσοστιαία αναπλήρωση απωλειών εισοδήματος και χρηματοδότηση από εισφορές, αλλά με αναδιανεμητικά χαρακτηριστικά, 3) τον υποχρεωτικό δεύτερο πυλώνα με κεφαλαιοποιητικά χαρακτηριστικά, στον οποίο δημιουργούνται ατομικοί λογαριασμοί διαχειριζόμενοι από Ν.Π.Ι.Δ. και χρηματοδοτούμενοι από καθορισμένες εισφορές και επενδυτικές δραστηριότητες, 4) τον προαιρετικό τρίτο πυλώνα, τον οποίο οργανώνουν και χρηματοδοτούν αποκλειστικά οι ασφαλισμένοι και 5) τον τέταρτο πυλώνα για τις μη αποτιμητές σε χρήμα παροχές, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες και άλλα κοινωνικά προγράμματα με προνοιακά χαρακτηριστικά²⁸.

Σύμφωνα με τον Stiglitz²⁹, η υιοθέτηση της πρότασης της Παγκόσμιας Τράπεζας από ορισμένες χώρες συνοδεύτηκε από: α) υψηλό κόστος διαχείρισης (στην Αγγλία έφτασε το 40% των πραγματοποιημένων αποδόσεων), β) υψηλή διακύμανση

²⁸[Εισήγηση Κ. Κρεμαλή στην Επιτροπή του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την πρόταση ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος (Υ.Α. 37564/Δ9.10327/21.08.2015). Διαθέσιμο στο: <http://www.kremalis.gr/index.php/news/882-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82-%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%B2%CE%B9%CF%8E%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%AC%CE%BE%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%B5-%CE%B5%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%87%CF%8E%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7%CF%82>

²⁹Αθανασίου Λ., Ζερβού Φ., Κώτση Α. (2009, (Έκθεση 57), Αθήνα, ΚΕ.Π.Ε. σ. 169

των αποδόσεων με επικίνδυνες επιπτώσεις στο επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και προβλήματα ρύθμισης της λειτουργίας του συστήματος, ιδιαίτερα σε χώρες με άπειρο επενδυτικό κοινό, με τελικό αποτέλεσμα όχι μόνο να μην συμβάλουν στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και να την περιορίσουν.

Υποενότητα 2.1.2: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.). Στη μελέτη «Maintaining prosperity in an ageing society» (1998), ο Ο.Ο.Σ.Α. υιοθετεί το μοντέλο των τριών πυλώνων ως προς τη δομή του ασφαλιστικού συστήματος: στον πρώτο πυλώνα περιλαμβάνεται δημόσιο αναδιανεμητικό συνταξιοδοτικό σύστημα καθορισμένων παροχών, στο δεύτερο συνταξιοδοτικά σχήματα ιδιωτικά διαχειριζόμενα που παρέχονται στα πλαίσια επαγγελματικού συμβολαίου και στον τρίτο προσωπικά συνταξιοδοτικά συστήματα με την μορφή αποταμιεύσεων και ετησίων καταβολών.

Ο Ο.Ο.Σ.Α. συστήνει για το ασφαλιστικό σύστημα της Ελλάδας (Ο.Ε.Κ.Δ., Greece at a glance. Policies for a sustainable recovery, 2009, σ. 6) αφενός την αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης σε συνάρτηση με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, αφετέρου την αύξηση του απαιτούμενου χρόνου για τη θεμελίωση δικαιώματος πλήρους συνταξιοδότησης, την περαιτέρω αυστηροποίηση της πρόσβασης σε πρόωγη συνταξιοδότηση και την παροχή κινήτρων για παράταση του εργασιακού βίου. Επιπλέον, προτείνει ο υπολογισμός της σύνταξης να γίνεται επί τη βάση των αποδοχών όλου του εργασιακού βίου καθώς και την αλλαγή των προϋποθέσεων θεμελίωσης της κατώτατης σύνταξης, ώστε η πρόσβαση σε αυτήν να περιοριστεί στα άτομα που έχουν φθάσει την θεσμοθετημένη ηλικία συνταξιοδότησης.

Με την έκθεσή του «Working Better with Age» (2019), ο Ο.Ο.Σ.Α. τονίζει ότι η μελλοντική αύξηση του προσδόκιμου ζωής θα θέσει σε δοκιμασία τις αντοχές του ασφαλιστικού συστήματος σε πολλές χώρες, κάνοντας ειδική αναφορά στην Ελλάδα, όπου η αναλογία μεταξύ εργαζομένων και συνταξιούχων αναμένεται να επιδεινωθεί σημαντικά έως το 2050. Η χώρα μας καλείται παράλληλα να αντιμετωπίσει τη δημογραφική πρόκληση εξαιτίας της υπογεννητικότητας και της διαρροής εγκεφάλων (brain drain) στα χρόνια των μνημονίων.

Σύμφωνα με την έκθεση του διεθνούς οργανισμού, σε πολλές χώρες τα όρια ηλικίας εξακολουθούν να είναι χαμηλότερα σε σύγκριση με πριν από 30 χρόνια, άρα υπάρχει περιθώριο αύξησής τους. Ο βασικός λόγος για να αυξηθούν είναι ότι ο αριθμός

των ατόμων άνω των 50 ετών που θα βρίσκονται εκτός του εργατικού δυναμικού και θα χρειάζεται να υποστηρίζονται από όσους εργάζονται μπορεί να αυξηθεί από τα 42 άτομα ανά 100 εργαζομένους το 2008 σε 58 άτομα ανά 100 εργαζομένους το 2050, καταγράφοντας αύξηση περίπου κατά 40%. Ο Ο.Ο.Σ.Α. υπογραμμίζει ότι η αναλογία θα είναι ακόμη χειρότερη σε χώρες όπως η Ιταλία, η Ελλάδα και η Πολωνία, όπου ο αριθμός των μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων που θα βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού μπορεί να είναι σχεδόν ίσος ή ακόμα και μεγαλύτερος από τον αριθμό των εργαζομένων έως το 2050. Για να αντιμετωπιστεί η δυσοίωνη αυτή προβολή, η έκθεση προτείνει τον δραστικό περιορισμό των παραθύρων πρόωρης συνταξιοδότησης και την άρση των εμποδίων στην εργασία μετά τη συνταξιοδότηση. Στην κατεύθυνση αυτή καλεί τις κυβερνήσεις να προχωρήσουν -μεταξύ άλλων- σε επιβράβευση της απασχόλησης σε μεγαλύτερη ηλικία μέσω: (α) της διασφάλισης ότι το ασφαλιστικό σύστημα ενθαρρύνει και ανταμείβει την επιμήκυνση της παραμονής στην αγορά εργασίας σε συνάρτηση με το αυξημένο προσδόκιμο ζωής, (β) του περιορισμού των παραθύρων πρόωρης συνταξιοδότησης που επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, και (γ) της διασφάλισης ότι τα κοινωνικά επιδόματα αξιοποιούνται για τη στήριξη εκείνων που δεν μπορούν να εργαστούν ή αναζητούν δουλειά, αντί για την υποστήριξη καθεστώτων πρόωρης συνταξιοδότησης.

Υποενότητα 2.1.3: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο³⁰. Το Δ.Ν.Τ. θεωρεί ως πολύ υψηλό το κόστος των συντάξεων (με αποτέλεσμα την υπέρμετρη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού) αναγορεύοντάς ως βασική αιτία τον κατακερματισμό του ελληνικού Σ.Κ.Α.³¹. Προτείνει τη μετάβαση σε ένα ελάχιστο πρώτο πυλώνα με σκοπό την αποφυγή της φτώχειας σε συνδυασμό με ένα διευρυμένο δεύτερο πυλώνα (δηλαδή τα επαγγελματικά ταμεία) και παράλληλα τη μετάβαση από ένα σύστημα προκαθορισμένων παροχών σε ένα σύστημα προκαθορισμένων εισφορών.

³⁰IMF Country Report No 06/5, November 23, 2005, διαθέσιμο στο: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr0605.pdf>

³¹Η ανωτέρω έκθεση του I.M.F υπολογίζει τα ταμεία σε 173 εκ των οποίων 24 κύριας ασφάλισης και 124 επικουρικά. Συνεχίζοντας, η έκθεση διαπιστώνει ότι τα ταμεία κύριας ασφάλισης παρέχουν και υγειονομική κάλυψη ή/και οικογενειακές παροχές.

Παράλληλα, ως παραμετρικές αλλαγές προτείνει αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και υπολογισμό της σύνταξης με βάση όλα τα χρόνια εισφορών³².

Υποενότητα 2.1.4: Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προτείνει τη δόμηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων σε τρία επίπεδα. Το πρώτο αποτελείται από ένα γενικό ή βασικό σύστημα (κοινωνική ασφάλεια - εκ του νόμου συνταξιοδοτικά συστήματα) που εγγυάται αξιοπρεπή διαβίωση μέσω ενός κατώτατου ορίου σύνταξης και λειτουργεί σε αναδιανεμητική βάση. Το δεύτερο αποτελείται από τα επαγγελματικά συμπληρωματικά συστήματα. Λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς το πρώτο προκειμένου να συμβάλει στη διατήρηση του επιπέδου διαβίωσης του συνταξιούχου σε αντίστοιχα επίπεδα με εκείνα που είχε κατά την διάρκεια της ενεργού συμμετοχής του στην αγορά εργασίας. Το τρίτο επίπεδο περιλαμβάνει την ιδιωτική ασφάλιση, η οποία παρέχει επιπλέον συνταξιοδοτική προστασία από ιδιωτικές εταιρίες κερδοσκοπικού χαρακτήρα και ενεργοποιείται ύστερα από ατομική πρωτοβουλία. Ειδικότερα:

2.1.4.A: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λευκή Βίβλος (2012). Η πρόκληση για τις συνταξιοδοτικές πολιτικές είναι να τεθεί σε εφαρμογή ένα σύστημα οικονομικά βιώσιμο, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ο βασικός σκοπός των συνταξιοδοτικών συστημάτων, δηλαδή η παροχή επαρκών συνταξιοδοτικών εισοδημάτων και η παροχή στους ηλικιωμένους της δυνατότητας να ζουν με αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και οικονομική ανεξαρτησία.

³²Σύμφωνα με τους Ρομπόλη, Ρωμανιά, Μαργιό, & Χατζηβασιλόγλου (2005), «αποκλειστικός στόχος των προτάσεων της Έκθεσης του I.M.F. παραμένει ο περιορισμός των συνταξιοδοτικών δαπανών και κατά συνέπεια, η αντίστοιχη μείωση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού», (...) «το ΔΝΤ προτείνει το δραστικό περιορισμό των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων, περιορισμό που οδηγεί σε μειώσεις του συνόλου αλλά ακόμη και των κατώτατων συντάξεων, αυξήσεις ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, περιορισμό των βαρειών και ανθυγιεινών επαγγελμάτων, μείωση των συντάξεων αναπηρίας κλπ.» Σε ό,τι αφορά την αντικατάσταση του μοντέλου D.B. από το μοντέλο D.C. η κριτική των συντακτών της αναλογιστικής μελέτης είναι ιδιαίτερα σκληρή: «γενικεύεται η εισαγωγή της ιδιωτικής ασφάλισης σε βάρος της κοινωνικής, με τη μεταφορά του βάρους κάλυψης του γήρατος, του θανάτου και της αναπηρίας στους ώμους των ασφαλισμένων» και «Συμπερασματικά οδηγούμεθα, αν αποδεχθούμε τις προτάσεις του Δ.Ν.Τ., στην ουσιαστική κατάργηση της κοινωνικής ασφάλισης και της αναδιανεμητικής της λειτουργίας, αφού η παροχή της δημόσιας σύνταξης θα καλύπτει το επίπεδο διαβίωσης στα όρια της φτώχειας».

Οι Ετήσιες Έρευνες Ανάπτυξης (Ε.Ε.Α.) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2011³³ και το 2012³⁴ επεσήμαναν τις βασικές κατευθύνσεις για μεταρρυθμίσεις στον τομέα των συντάξεων, με σκοπό την φιλική προς την ανάπτυξη δημοσιονομική εξυγίανση και την παροχή επαρκών και βιώσιμων συντάξεων. Για την επίτευξη των εν λόγω στόχων, οι ανωτέρω Ε.Ε.Α. υπογράμμιζαν τη σημασία να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία μεταξύ των ετών εργασίας και των ετών σε συνταξιοδότηση και να προωθηθεί η επικουρική (δηλαδή μέσω Επαγγελματικών Ταμείων) συνταξιοδοτική αποταμίευση. Ειδικότερα, η Επιτροπή συνέστησε: α) τη σύνδεση της ηλικίας συνταξιοδότησης με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, β) τον περιορισμό της πρόσβασης σε πρόωρη συνταξιοδότηση και άλλες οδούς πρόωρης εξόδου από την εργασία, γ) την υποστήριξη της εργασίας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα με τη βελτιωμένη πρόσβαση στη διά βίου μάθηση, την προσαρμογή των θέσεων εργασίας σε πιο ετερογενές εργατικό δυναμικό, τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας και την υποστήριξη της ενεργού και υγιούς γήρανσης, δ) την εξίσωση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης ανδρών και γυναικών και ε) την υποστήριξη της ανάπτυξης επικουρικής συνταξιοδοτικής αποταμίευσης (μέσω επαγγελματικών ταμείων), ώστε να ενισχυθούν τα εισοδήματα συνταξιοδότησης.

Η επιτυχής υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στον τομέα των συντάξεων προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει - κατά την Επιτροπή - στην εξασφάλιση μιας πιο βιώσιμης πορείας για τα συνταξιοδοτικά συστήματα και, κατά τον τρόπο αυτό, θα δοθεί βοήθεια στα κράτη - μέλη, προκειμένου να προσφέρουν στους πολίτες τους επαρκή εισοδήματα στην τρίτη ηλικία, ακόμη και σε πολύ λιγότερο ευνοϊκό δημογραφικό πλαίσιο.

³³COM (2011) 11 final, 12.1.2010, σελ. 6, ανακτηθέν από: https://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2011/com2011_11_en.pdf

³⁴COM (2011) 815 τελικό, 23.11.2011, σελ. 11, ανακτηθέν από: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EN/1-2011-815-EN-F1-1.PDF>

2.1.4.B: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινη Βίβλος (2010). Θέτοντας ως πρώτιστους στόχους την επάρκεια³⁵ των συντάξεων και τη βιωσιμότητα³⁶ του ασφαλιστικού συστήματος, προτείνει την επέκταση του ασφαλιστικού βίου (αύξηση απαιτούμενου χρόνου ασφάλισης για συνταξιοδότηση) και την εισαγωγή ενός αυτόματου μηχανισμού αύξησης του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης συνυφασμένου με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, την ενίσχυση του δεύτερου πυλώνα και την άσκηση της συνταξιοδοτικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη με ενιαίες και δεσμευτικές αρχές που θα υπερβαίνουν την ισχύουσα Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού (Α.Μ.Σ.)³⁷.

³⁵Η έννοια της επάρκειας περιλαμβάνει τρεις γενικούς στόχους: α) την παροχή ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των ηλικιωμένων, β) την πρόσβαση για όλους σε κατάλληλες συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις (δημόσιες ή ιδιωτικές) που τους επιτρέπουν να αποκτήσουν συνταξιοδοτικά δικαιώματα βάσει των οποίων μπορούν να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο μετά τη συνταξιοδότησή τους γ) την προώθηση αλληλεγγύης εντός και μεταξύ των γενεών. Συνθήκη Laeken (2001, Council of the European Union, 14098/2001, διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/economyfinance/publications/pages/publication6582_en

³⁶Η έννοια της βιωσιμότητας περιλαμβάνει πέντε στόχους: α) την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης, β) την αύξηση του δείκτη απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων 55-64 ετών, γ) τη μεταρρύθμιση των συνταξιοδοτικών συστημάτων προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητάς τους με τη δημιουργία π.χ. ειδικών αποθεματικών για τις συντάξεις, δ) τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ εργαζομένων και συνταξιούχων χωρίς να επιβαρύνονται υπερβολικά οι πρώτοι και με τη διατήρηση επαρκούς επιπέδου συντάξεων για τους δεύτερους, ε) τη διασφάλιση ύπαρξης των κανονιστικών πλαισίων που επιτρέπουν τη χρηστή διαχείριση δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων Συνθήκη Laeken (2001), Council of the European Union, 14098/2001, ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication6582_en

³⁷Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (Α.Μ.Σ.) στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να περιγραφεί ως μια μορφή μη δεσμευτικού δικαίου. Είναι μια μορφή διαμόρφωσης διακυβερνητικής πολιτικής η οποία δεν απορρέει από δεσμευτικά νομοθετικά μέτρα της Ε.Ε. και δεν απαιτεί από τις χώρες της Ε.Ε. να προβλέψουν ή να τροποποιήσουν νομοθεσία τους. Η Α.Μ.Σ., η οποία δημιουργήθηκε αρχικά τη δεκαετία του '90 στο πλαίσιο της πολιτικής απασχόλησης και της διαδικασίας του Λουξεμβούργου, θεσπίστηκε ως εργαλείο της στρατηγικής της Λισαβόνας (2000). Εκείνη την εποχή η οικονομική ολοκλήρωση της Ε.Ε. προχωρούσε γρήγορα, όμως οι χώρες της Ε.Ε. ήταν επιφυλακτικές στο να απονείμουν περισσότερες εξουσίες στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Η Α.Μ.Σ. παρείχε νέο πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε., οι εθνικές πολιτικές των οποίων μπορούσαν, έτσι, να κατευθυνθούν προς ορισμένους κοινούς στόχους. Δυνάμει αυτής της διακυβερνητικής μεθόδου, οι χώρες της Ε.Ε. αξιολογούνται μεταξύ τους (άσκηση πίεσης από ομοτίμους), ενώ ο ρόλος της Επιτροπής περιορίζεται στην εποπτεία. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Δικαστήριο δεν εμπλέκονται σχεδόν καθόλου στη διαδικασία της Α.Μ.Σ. Η Α.Μ.Σ. εφαρμόζεται σε τομείς που ανήκουν στην αρμοδιότητα των χωρών της Ε.Ε., όπως η απασχόληση, η κοινωνική προστασία, η εκπαίδευση, η νεολαία και η επαγγελματική κατάρτιση. Βασίζεται κατά κύριο λόγο: στον από κοινού προσδιορισμό των προς επίτευξη στόχων (αποφασίζονται από το Συμβούλιο), σε μέσα μέτρησης που έχουν οριστεί από κοινού (στατιστικές, δείκτες, κατευθυντήριες γραμμές), στη συγκριτική αξιολόγηση, στη σύγκριση δηλαδή των επιδόσεων των χωρών της Ε.Ε. και στην ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών (εποπτεία που διενεργείται από την Επιτροπή). (Πηγή: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/open_method_coordination.html?locale=el)

Υποενότητα 2.1.5: Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (E.T.U.C.). Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (E.T.U.C.) διαφοροποιείται από την Ε.Ε., τον Ο.Ο.Σ.Α. και την Παγκόσμια Τράπεζα. Θεωρεί ότι βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος και ποιότητα των συντάξεων σημαίνει κυρίως διασφάλιση και βελτίωση των δημόσιων συντάξεων, που κυρίως λειτουργούν με το pay-as-you-go σύστημα και βασίζονται στις αρχές της ισότητας και της ενδογενεακής και διαγενεακής αλληλεγγύης. Χωρίς να υποβαθμίζει την αξία των εκθέσεων που έχει εκπονήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τονίζει την ανάγκη συνυπολογισμού στην προβληματική και της κοινωνικής διάστασης. Το ζήτημα των συντάξεων, κατά την E.T.U.C., δεν αναλύεται μόνο με αριθμητικούς συντελεστές και αναλογιστικές προβλέψεις. Μια σοβαρή αντιμετώπισή του επιτάσσει ολιστική θεώρηση σειράς παραγόντων. Πρώτον, απαιτούνται παράλληλες αλλαγές στην αγορά εργασίας, όπως η επίτευξη του στόχου της πλήρους απασχόλησης, η καταπολέμηση του αποκλεισμού των εργαζομένων ηλικίας 55+ από την αγορά εργασίας μέσω της θέσπισης της προοδευτικής συνταξιοδότησης (progressive retirement), δηλαδή τη διαφοροποίηση της ηλικίας συνταξιοδότησης ανάλογα με τις εργασιακές συνθήκες, η συμφιλίωση εργασιακής και οικογενειακής ζωής, η δια βίου μάθηση και κατάρτιση. Η στάση της E.T.U.C. ως προς την εισαγωγή κεφαλαιοποιητικών στοιχείων στα συστήματα συντάξεων είναι θετική μεν, αλλά με προϋποθέσεις αλληλεγγύης και ισότητας. Η E.T.U.C. τάσσεται υπέρ της ίδρυσης ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης (occupational insurance funds) υπό τον όρο της δημοκρατικής λειτουργίας τους και της διατήρησης των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των μετακινούμενων μελών-εργαζομένων.

Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων ως λύση για την αντιμετώπιση των δημογραφικών μεταβολών προτείνει τη σύναψη μιας νέας κοινωνικής συμφωνίας στην Ευρώπη. Η ευθύνη για την κατάσταση της κρίσης, στην οποία έχει περιέλθει η Ευρώπη αποδίδεται στην ασκούμενη νεοφιλελεύθερη πολιτική. Η βαρύτητα δεν θα πρέπει να δίδεται αποκλειστικά στην συγκράτηση των δημοσίων δαπανών αλλά να διαμοιράζεται και σε μέτρα που στόχο έχουν την αύξηση της απασχόλησης.

Υποενότητα 2.1.6: Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε.). Αξιολογώντας τις προβλέψεις και προτάσεις της έκθεσης της Παγκόσμιας Τράπεζας (1994), υποστηρίζει ότι η αντικατάσταση της κοινωνικής ασφάλισης από υποχρεωτικά σχήματα αποταμίευσης θα προκαλούσε έναν απαράδεκτα υψηλό βαθμό κίνδυνο για τους

εργαζομένους και τους συνταξιούχους, θα καθιστούσε την προστασία της γήρατος πιο δαπανηρή, η δε μετάβαση θα επιβάρυνε σοβαρά τη σημερινή γενιά εργαζομένων³⁸. Επιπλέον, στο επιχείρημα της Παγκόσμιας Τράπεζας περί γήρανσης του πληθυσμού που αναμένεται να κορυφωθεί το 2030 και που πιέζει τα ασφαλιστικά διανεμητικά συστήματα, η Δ.Ο.Ε. αντιπαραθέτει την αύξηση του παγκόσμιου πλούτου που με μέσο ρυθμό αύξησης 1,5% αναμένεται να διπλασιαστεί μέχρι το 2050. Μέρος αυτής της αύξησης, υποστηρίζει η Ε.Τ.Υ.Σ., πρέπει να καρπωθούν και οι ηλικιωμένοι. Καταλήγει ότι αυτό που χρειάζεται είναι η αποκατάσταση ελλείψεων σχεδιασμού και ανισοτήτων στα δημόσια συστήματα, απορρίπτοντας ότι η επίλυση του προβλήματος θα επέλθει μέσω της ιδιωτικοποίησης του συστήματος ασφάλισης.

³⁸ World Social Protection Report 2017-2019, ILO (2017), ανακτηθέν από: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf

Πίνακας 5: Ο προσανατολισμός των προτάσεων των Διεθνών Οργανισμών και της Ε.Ε. για το μέλλον των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων

	Στόχος	Πρωτεύον σχέδιο	Δευτερεύουσες προτάσεις
Παγκόσμια Τράπεζα	Εξασφάλιση υγιούς χρηματοδότησης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στο μέλλον	Ενίσχυση ιδιωτικών προγραμμάτων σύνταξης	-Δημιουργία θεσμικού πλαισίου για αύξηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης -Μείωση του ποσοστού αναπλήρωσης στα δημόσια συνταξιοδοτικά προγράμματα
ΟΟΣΑ	Διατήρηση της ευημερίας στις γηράσκουσες χώρες	Ανάπτυξη πολιτικών για αύξηση της απασχόλησης	-Δημιουργία θεσμικού πλαισίου για αύξηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης -Υιοθέτηση ιδιωτικών προγραμμάτων συνταξιοδότησης
ΔΝΤ	Δημοσιονομική εξυγίανση	Ανάδειξη και προβολή κεφαλαιοποιητικών σχημάτων στην ασφάλιση	-Δημιουργία θεσμικού πλαισίου για αύξηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης -Μείωση του ποσοστού αναπλήρωσης στα δημόσια συνταξιοδοτικά προγράμματα
Ε.Ε.	-Εξασφάλιση οικονομικής βιωσιμότητας των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων -Διασφάλιση ικανότητάς τους να εκπληρώνουν τους κοινωνικούς τους στόχους με προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες	-Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης -Ασφαλιστική εξίσωση των δύο φύλων	-Περιορισμός της πρόωρης συνταξιοδότησης -Δημιουργία και ενίσχυση συμπληρωματικών προγραμμάτων ιδιωτικής σύνταξης

ΠΗΓΗ: Κ. Νικολόπουλος (2008)

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το βιβλίο *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του Κράτους πρόνοιας*, των Γ. Υφαντόπουλου, Δ. Μπαλούρδου & Κ. Νικολόπουλου, 2009, σ. 171, πίνακας 3.8, Gutenberg

Υποκεφάλαιο 2.2: Πορίσματα εμπειρογνομένων και «επιτροπών σοφών» επί του ελληνικού Σ.Κ.Α.

Υποενότητα 2.2.1: «Πόρισμα ομάδος έρευνας θεμάτων κοινωνικής ασφαλίσεως³⁹ (1959)». Το πόρισμα διαπιστώνει έλλειψη ενιαίου προγράμματος κατά τη θέσπιση και οργάνωση της κοινωνικής ασφάλισης, αποδεικνυόμενη από το μεγάλο πλήθος ασφαλιστικών φορέων (153) και τις προβληματικές συγχωνεύσεις στο Ι.Κ.Α. οικονομικώς εξαντληθέντων Ειδικών Ταμείων. Διαπιστώνει, επιπλέον, ότι η ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος δια της κοινωνικής ασφάλισης γίνεται πρωτίστως σε βάρος των αγροτών και υπέρ των κατοίκων αστικών και ημιαστικών περιοχών, ενώ παράλληλα μεταξύ των τελευταίων παρατηρείται ανισότητα σε βάρος των ασθενέστερων.

Υποενότητα 2.2.2: Σχέδιον Εθνικής Πολιτικής Κοινωνικής Ασφάλειας (1969, Υπό του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών Λουκά Πάτρα). Το σχέδιο αυτό, υποβληθέν στον Πρόεδρο της «Εθνικής Επαναστατικής Κυβερνήσεως» Γ. Παπαδόπουλο, αρχικώς διαπιστώνει ότι η κοινωνική πολιτική ασκείτο προ της επαναστάσεως εντελώς τυχαίως, εμπειρικώς, και υπό την πίεσιν των συμφερόντων μικρών κοινωνικών ομάδων και κάποτε ολίγων ισχυρών ατόμων και εντοπίζει -μεταξύ άλλων- ως αδυναμίες του ελληνικού Σ.Κ.Α. την πολλαπλότητα των φορέων καθώς και ασφαλιστικών και νομικών καθεστώτων εκάστου φορέα, την άνιση και άδικη κατανομή των κοινωνικοασφαλιστικών βαρών και ιδίως των κοινωνικών πόρων.

Περαιτέρω, περιγράφοντας γλαφυρώς τις παρενέργειες των ανωτέρω στρεβλώσεων, υπογραμμίζει ότι κάποιες ευνοούμενες κοινωνικές ομάδες έχουν επιτύχει σε βάρος του κοινωνικού συνόλου ευνοϊκή μεταχείριση μέσω της απόλαυσης διαφόρων κοινωνικών πόρων, ενώ παράλληλα η επικρατούσα πολυνομία καθιστά αδύνατη την πλήρη γνώση της ισχύουσας νομοθεσίας και τον κρατικό έλεγχο. Σύμφωνα με το Σχέδιο, στην Ελλάδα λειτουργούν άνω των 300 φορέων κοινωνικής ασφάλισης κάποιοι εκ των οποίων ασφαλίζουν λιγότερα από 100 ασφαλισμένους ενώ

³⁹Επιτροπή ερεύνης και οργανώσεως Οικονομικού Προγραμματισμού, Διερεύνησις βασικών προβλημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, Ομάς Ερεύνης Θεμάτων Κοινωνικής Ασφαλίσεως (Α. Νικολόπουλος, Δ. Βαρβαρίγος κ.α.) (1959).

ένα εξ αυτών (Ι.Κ.Α.) άνω των 5 εκατομμυρίων πολιτών⁴⁰. Για την εξάλειψη αυτών των στρεβλώσεων το Σχέδιο προτείνει διαζευκτικά τις εξής λύσεις: α) ίδρυση φορέων υπό τη μορφή Ν.Π.Δ.Δ. αντίστοιχων με τις μεγάλες επαγγελματικές ομάδες του πληθυσμού⁴¹ ή β) την ίδρυση ενός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης⁴².

Υποενότητα 2.2.3: Πόρισμα Πέτρουλα Π. και συν. (1990), Κοινωνική Ασφάλιση. Στο πόρισμα αυτό ως διαρθρωτικά προβλήματα -μεταξύ άλλων- αναδεικνύονται: α) η πολυδιάσπαση των ασφαλιστικών φορέων με αποτέλεσμα τη δημιουργία μικρών ταμείων που δύσκολα μπορούν να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές εξελίξεις στην απασχόληση και το δημογραφικό, β) η πολυνομία, που σημαίνει ότι κάθε ταμείο έχει δικό του νομικό πλαίσιο και ασφαλιστικό καθεστώς με αποτέλεσμα την αδιαφάνεια και την ανισότητα σε εισφορές και παροχές, και γ) η άνιση κατανομή των κοινωνικών πόρων ανάλογα με τη δυνατότητα πίεσης που έχει κάθε ομάδα και ταμείο και την πελατειακή σχέση που θέλει να εξυπηρετήσει η κυβέρνηση.

Υποενότητα 2.2.4: Σχέδιο για τη θέσπιση ενός Εθνικού Συστήματος Συνταξιοδοτικής προστασίας στον Τομέα των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Μανασσής Ν. (1991)⁴³. Προτείνει το μοντέλο τριών πυλώνων με ενιαία σύνταξη για όλους τους κατοίκους, ανταποδοτική αναλογική σύνταξη με τριμερή χρηματοδότηση και τέλος συμπληρωματική σύνταξη κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα με χρηματοδότηση εργαζομένων και εργοδοτών. Ειδικότερα τα τρία επίπεδα περιγράφονται ως εξής:

⁴⁰Σε ό,τι αφορά το προσωπικό εκάστου ασφαλιστικού φορέα «129 ταμεία λειτουργούν με 1-2 υπαλλήλους και ένα (Ι.Κ.Α.) με πλέον των 10.000 υπαλλήλων». Επιπλέον, «ένιοι εκ των φορέων ασφαλίζουν δια σύνταξιν, νοσηλείαν, εφ' άπαξ παροχήν, άλλοι δε δια μία μόνον εκ των παροχών αυτών» (σελ. 20, Σχεδίου).

⁴¹Προτείνει 5 φορείς που ο καθένας ασφαλίζει: 1) αγρότες, 2) μισθωτούς ιδιωτικού τομέα, 3) μισθωτούς Τραπεζών και Δ.Ε.Κ.Ο., 4) δημοσίους υπαλλήλους και υπαλλήλους Ν.Π.Δ.Δ., 5) ελεύθερους επαγγελματίες και ανεξάρτητα απασχολούμενους (δικηγόροι και νομικοί, γιατροί και υγειονομικοί, μηχανικοί και εργολάβοι, έμποροι και επαγγελματιοβιοτέχνες).

⁴²Το όνομα δε που προτείνεται για το νέο φορέα είναι «Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικής Ασφαλείας/Ε.Ο.Κ.Α.» ή «Εθνικόν Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφαλείας/Ε.Ι.Κ.Α.».

⁴³Εκδόσεις Δελτίου Εργατικής Νομοθεσίας (1991) Αθήνα, τεύχος 5, σελ. 102.

1ο επίπεδο: η ασφάλιση μιας ενιαίας σύνταξης η οποία να καλύπτει το πληθυσμό στο σύνολό του με μη ανταποδοτικό χαρακτήρα και κριτήριο τη διαμονή του πληθυσμού στη χώρα για ένα χρονικό διάστημα και τη χορήγηση σύνταξης σε ενιαίο ύψος. Χορηγείται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

2ο επίπεδο: η ασφάλιση της αναλογικής σύνταξης με ανταποδοτικό - διανεμητικό χαρακτήρα καλύπτοντας τους μισθωτούς και τους μη μισθωτούς, υποκαθιστώντας την τρέχουσα ασφάλιση συντάξεων. Η χρηματοδότηση του συστήματος αυτού προέρχεται από εργοδότες και ασφαλισμένους καθώς και από μία τακτική κοινωνική εισφορά.

3ο επίπεδο: η συμπληρωματική ασφάλιση συντάξεων, η οποία έχει ανταποδοτικό - κεφαλαιοποιητικό χαρακτήρα και χρηματοδοτείται από τους ασφαλισμένους και τους εργοδότες.

Υποενότητα 2.2.5: Π. Πέτρουλας, Σ. Ρομπόλης, Χρ. Ρουπακιώτης (1992), Πόρισμα για την Αναμόρφωση του Συστήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Στο πόρισμα αυτό ως διαρθρωτικά προβλήματα -μεταξύ άλλων- αναδεικνύονται η πολυμορφία των καθεστώτων ασφάλισης, η πολυδιάσπαση των ασφαλιστικών οργανισμών (385 από τους οποίους 30 κύριας ασφάλισης) και της κρατικής εποπτείας (5 διαφορετικά υπουργεία εποπτεύουν τα ασφαλιστικά ταμεία), ως αποτέλεσμα ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων καθώς και η επιδείνωση της σχέσης ασφαλισμένων-συνταξιούχων. Μεταξύ των προτάσεων συμπεριλαμβάνεται η οργάνωση του Σ.Κ.Α. με βάση τα ομοειδή ασφαλιστικά ταμεία και η ομαδοποίηση των επικουρικών ταμείων που έχουν μορφή Ν.Π.Δ.Δ..

Υποενότητα 2.2.6: Πόρισμα Επιτροπής Βακαλόπουλου: «Μελέτη του ΣΚΑ και υποβολής προτάσεων για τις αναγκαίες σχετικές μεταβολές και ρυθμίσεις (1994)». Στο πόρισμα αυτό προτείνεται –μεταξύ άλλων- η συγχώνευση μη βιώσιμων ασφαλιστικών φορέων με ομοειδείς και η σταδιακή ενοποίηση των ασφαλιστικών φορέων ως φυσικό επακόλουθο της προτεινόμενης από την Επιτροπή θέσπισης ενιαίων αρχών και ενιαίων προϋποθέσεων.

Υποενότητα 2.2.7: Πόρισμα Αναλυτή - «Περίγραμμα Μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (1997)». Το πόρισμα ξεκινά με τη διαπίστωση ότι το ελληνικό Σ.Κ.Α. μαστίζεται από νομοθετική πολυπλοκότητα που συνεπάγεται αδιαφάνεια και αδικία, πολυδιάσπαση και σπατάλη, έλλειψη ανταποδοτικότητας μεταξύ εισφορών και παροχών, εισφοροδιαφυγή-εισφοροαποφυγή. Προτείνει -μεταξύ άλλων- ενοποιήσεις και συγχωνεύσεις Ταμείων, ώστε ο αριθμός τους να περιοριστεί στο ελάχιστο, δίνοντας παράλληλα διέξοδο στους επιμέρους κλάδους να προσφύγουν στην επαγγελματική ασφάλιση με φορολογικά κίνητρα, την ενίσχυση της ανταποδοτικότητας εισφορών – ύψους συντάξεων, την αναθεώρηση των ρυθμίσεων για την πρόωρη συνταξιοδότηση, ώστε να αυξηθεί η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης και τη σύνδεση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης με τις δημογραφικές εξελίξεις.

Υποενότητα 2.2.8: Έκθεση Σπράου (1997), «Οικονομία και συντάξεις, Συνεισφορά στον κοινωνικό διάλογο, Επιτροπή για την εξέταση της Μακροοικονομικής πολιτικής», (1997). Προτείνει ένα σύστημα τριών πυλώνων με κάθε επίπεδο να έχει διαφορετικό στόχο. Ειδικότερα:

1. Το πρώτο επίπεδο αντιστοιχεί στην κοινωνική πρόνοια. Δίδεται είτε μια ομοιόμορφη σύνταξη σε όλους άνω κάποιας ηλικίας («εθνική σύνταξη»), είτε μια εγγύηση κατώτατου εισοδήματος με έλεγχο οικονομικών δυνατοτήτων. Χρηματοδοτείται από την γενική φορολογία.

2. Το δεύτερο επίπεδο αντιστοιχεί στην αναπλήρωση εισοδήματος. Λειτουργεί όπως το σημερινό σύστημα αλλά χωρίς κλαδικές και άλλες διαφοροποιήσεις. Χρηματοδοτείται με το διανεμητικό σύστημα (από την επόμενη γενιά).

3. Το τρίτο επίπεδο αντιστοιχεί στην κλαδική αποταμίευση, συνήθως ως επαγγελματική ασφάλιση που εξασφαλίζει τις διαφοροποιήσεις. Χρηματοδοτείται με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα που εκμηδενίζει τις πιθανότητες επιδότησης της μιας επαγγελματικής ομάδας από άλλη.

Υποενότητα 2.2.9: Συνοπτική έκθεση-πρόταση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος (2001)⁴⁴. Στην έκθεση διαπιστώνεται πολυδιάσπαση και κατακερματισμός του ασφαλιστικού συστήματος, τόσο οριζόντιος (δηλαδή μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων του πληθυσμού) όσο και κάθετος (δηλαδή στο εσωτερικό της ίδιας επαγγελματικής ομάδας). Δεδομένης της επιπλέον διαπίστωσης ότι η πολλαπλότητα των φορέων σε συνδυασμό με τις διαφορετικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τις διαφορετικές παροχές επηρεάζουν αρνητικά την αγορά εργασίας και την κινητικότητα των εργαζομένων, προτείνεται μια σειρά ενοποιήσεων: από τη δημιουργία 8 ταμείων κύριας ασφάλισης (Ι.Κ.Α., Δημόσιο, Ο.Α.Ε.Ε., Αγρότες, Δ.Ε.Κ.Ο., Τράπεζες, επιστήμονες, δημοσιογράφοι) με παράλληλη κατάργηση των επικουρικών ταμείων και την υπαγωγή τους για επικουρική ασφάλιση στους κλάδους επικούρησης των Ταμείων που υπάγονται για κύρια ασφάλιση μέχρι την αντικατάσταση της επικουρικής σύνταξης από ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης.

Υποενότητα 2.2.10: Πόρισμα Αναλυτή (2007)⁴⁵. Σύμφωνα με το πόρισμα το ελληνικό Σ.Κ.Α. μαστίζεται από νομοθετική πολυπλοκότητα που συνεπάγεται αδιαφάνεια και κατ' επέκταση αδικία: ορισμένες κατηγορίες ασφαλισμένων χρησιμοποιώντας πολιτικές πιέσεις προμοδοτούνται από ειδικές ρυθμίσεις τόσο πολλές, ώστε να αποτελούν πλέον κανόνα και όχι εξαίρεση, εις βάρος των πιο «αδύναμων» επαγγελματικών ομάδων. Επιπλέον, το Σ.Κ.Α. κατακερματίζεται σε επιμέρους ομάδες, χαρακτηρίζεται από πολυδιάσπαση, σπατάλη και αποδιοργάνωση. Λόγω της πολυδιάσπασης, της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας είναι αδύνατον να καταγραφεί το σύστημα με ενιαίο λογιστικό και μηχανογραφικό τρόπο. Το Πόρισμα καταγράφει 171 εποπτευόμενα ταμεία: 22 κύριας ασφάλισης, 40 επικουρικής, 33 προνοίας, 54 αλληλοβοηθείας, 18 ασθενείας, 3 λοιπών παροχών και 1 κοινής ωφέλειας.

⁴⁴Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, (2001), *Συνοπτική Έκθεση-Πρόταση του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τη Μεταρρύθμιση του Ασφαλιστικού Συστήματος. Το Πρόβλημα, οι Στόχοι και οι Αλλαγές της Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης*.

⁴⁵Επιτροπή εμπειρογνομόνων για το ασφαλιστικό, (2007), *Περίγραμμα Μεταρρύθμισης του Ελληνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης. Το πρόβλημα, οι στόχοι και προτεινόμενα εργαλεία για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος*.

Από αυτά 96 εποπτεύονται από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, 10 από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, 1 από το Υπουργείο Οικονομικών, 7 από το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, 1 από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και τα υπόλοιπα είναι αυτόνομα.

Προτείνει -μεταξύ άλλων- ενίσχυση της απασχόλησης (γυναίκες, νομιμοποίηση μεταναστών, ενεργός γήρανση, νέοι), αναθεώρηση των ρυθμίσεων για πρόωρη συνταξιοδότηση, ώστε να αυξηθεί η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης και συσχέτιση των ορίων ηλικίας με τις δημογραφικές εξελίξεις καθώς και ενοποιήσεις και συγχωνεύσεις Ταμείων, ώστε ο αριθμός τους να περιοριστεί στο ελάχιστο, δίδοντας παράλληλα διέξοδο στους επί μέρους κλάδους να προσφύγουν συμπληρωματικά στην επαγγελματική ασφάλιση (2ος πυλώνας) με φορολογικά και άλλα κίνητρα.

Υποενότητα 2.2.11: Πόρισμα Επιτροπής Ειδικών για το ασφαλιστικό (2010)⁴⁶. Στο πλαίσιο της εκλογίκευσης της κοινωνικής ασφάλισης και με κατευθύνσεις αφενός την οργάνωση ευρύτερων σχημάτων αλληλεγγύης και την επαρκή και δίκαιη προστασία, αφετέρου τη διασφάλιση κοινωνικής λογοδοσίας, διαφάνειας και οικονομιών κλίμακας, προτείνεται η ουσιαστική ενοποίηση των ασφαλιστικών φορέων (ενιαίοι κανόνες προϋποθέσεων και υπολογισμού παροχών σύνταξης) και περαιτέρω ενοποίηση των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, ώστε για την κύρια σύνταξη να υπάρχουν τρεις (3) φορείς (μισθωτοί, αυτοαπασχολούμενοι, αγρότες)⁴⁷. Παράλληλα, προτείνεται μια νέα δομή της κύριας σύνταξης, αποτελούμενης από το βασικό τμήμα σύνταξης (χρηματοδοτούμενο από τον κρατικό προϋπολογισμό) και το αναλογικό τμήμα χρηματοδοτούμενο από εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών.

⁴⁶Επιτροπή Ειδικών για το Ασφαλιστικό, (2010), *Πόρισμα της Επιτροπής Ειδικών για το Ασφαλιστικό, Κατευθυντήριες Αρχές και Προτάσεις για την Αναμόρφωση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης*, Αθήνα.

⁴⁷Σύμφωνα με το πόρισμα της Επιτροπής του 2010 η ενοποίηση των Ταμείων παρουσιάζει αδιαφιλονίκητες αρετές (δημιουργία βιώσιμων σχημάτων, ανάπτυξη αλληλεγγύης μεταξύ των επαγγελματιών, κατάργηση αδικαιολόγητων διαφοροποιήσεων, μείωση των περιπτώσεων διαδοχικής ασφάλισης).

Υποενότητα 2.2.12: Μελέτη ΚΕ.Π.Ε. (2014). Σύμφωνα με το ΚΕ.Π.Ε. το Σ.Κ.Α. είναι κατακερματισμένο τόσο διοικητικά, όσο και λειτουργικά. Το σύστημα συντάξεων χαρακτηρίζεται από πολυνομία που δημιουργεί έντονες κοινωνικές ανισότητες, αφού αντιμετωπίζει διαφορετικά όμοιες περιπτώσεις ασφαλισμένων. Αποτιμά τις ενοποιήσεις των ασφαλιστικών δομών των τελευταίων ετών όχι μόνο επιφανειακές αλλά -σε ορισμένες περιπτώσεις- αναποτελεσματικές και δημοσιονομικά επιβλαβείς, αποτέλεσμα αφενός της προχειρότητας στο σχεδιασμό τους και της έλλειψης μεταβατικών περιόδων ουσιαστικής προετοιμασίας για την εφαρμογή τους, αφετέρου των υπαναχωρήσεων σε συνδικαλιστικές πιέσεις.

Υποενότητα 2.2.13: Πόρισμα Επιτροπής ΥΠ.Ε.Κ.Α.Α. (2015)⁴⁸. Στο πόρισμα, το οποίο emphatικά χαρακτηρίζει το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα ως μη βιώσιμο, διαπιστώνεται η πολυδιάσπαση του ασφαλιστικού συστήματος, η εκτεταμένη πολυνομία (η οποία δημιουργεί έντονες κοινωνικές ανισότητες, αφού όμοιες περιπτώσεις πολιτών αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο) και ο έντονος κατακερματισμός του, αποτέλεσμα της αποσπασματικής του ανάπτυξης κάτω από την πίεση συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων. Ως χαρακτηριστικά αποδεικτικά στοιχεία του κατακερματισμού του Σ.Κ.Α. αναφέρονται η εμπλοκή πολλών Υπουργείων στην εποπτεία του συστήματος, το πλήθος των ασφαλιστικών φορέων με πλήρη λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια και οι διαφοροποιήσεις ως προς την ασφάλιση και τις παροχές από ταμείο σε ταμείο, ακόμα και εντός του ίδιου ασφαλιστικού φορέα. Προτείνεται η διοικητική ενοποίηση (ένας εθνικός φορέας κοινωνικής ασφάλισης με ένταξη σε αυτόν όλων των φορέων κύριας, επικουρικής ασφάλισης και εφάπαξ παροχών) και συγχρόνως ουσιαστική ενοποίηση του Σ.Κ.Α. με θέσπιση ενιαίων κανόνων για παλαιούς και νέους ασφαλισμένους, ενιαία ποσοστά εισφορών, ενιαίο τρόπο υπολογισμού τη σύνταξης, ανακαθορισμό των συντάξεων των ήδη συνταξιούχων με βάση το νέο ενιαίο τρόπο υπολογισμού της κύριας και επικουρικής σύνταξης. Σύμφωνα με το Πόρισμα, οι ενιαίοι κανόνες είναι αναγκαίοι,

⁴⁸Πόρισμα Επιτροπής του Υπ. Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την πρόταση ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος: *Προς ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για τις συντάξεις* (Υ.Α. 37564/Δ9.10327/21.8.2015)

γιατί απέναντι στους βασικούς κινδύνους της ζωής πρέπει όλοι οι ασφαλισμένοι να απολαμβάνουν τον ίδιο βαθμό εθνικής/κοινωνικής αλληλεγγύης. Τυχόν διαφοροποίηση δεν μπορεί να παρεισφρέει παρά σε επίπεδο συμπληρωματικής (επαγγελματικής) προστασίας και να εξαρτάται από μια πρόσθετη εισφοροδοτική προσπάθεια των ασφαλισμένων.

Για την κύρια σύνταξη των μελλοντικών συνταξιούχων, η Επιτροπή προκρίνει το διανεμητικό σύστημα εικονικών λογαριασμών καθορισμένων εισφορών (Pay-As-You go Notional Defined Contributions/NDC) και τη δόμησή της σε εθνικό και αναλογικό τμήμα. Η εθνική και η αναλογική σύνταξη θα πρέπει να σχεδιαστούν ως ένα δίδυμο, ως δύο τμήματα που θα λειτουργούν συμπληρωματικά, ενώ η εθνική σύνταξη θα πρέπει να καθοριστεί σε τέτοιο επίπεδο, ώστε να προστατεύει όσους δεν έχουν ένα συνεχή και πλήρη ασφαλιστικό βίο (ατυπικές μορφές απασχόλησης, διαστήματα ανεργίας). Προτείνει, τέλος, τη δημιουργία ενός αποθεματικού (bufferfund) που θα υποστηρίζει το νέο σύστημα και θα τροφοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, από την περιουσία των Ταμείων και από συμπληρωματικούς φόρους που θα μπορέσει να κινητοποιήσει το Κράτος για την περίοδο μέχρι το 2050 (π.χ. μια εισφορά στους υψηλά αμειβόμενους ή επιβολή ενός φόρου σε όσους κατέχουν μεγάλο πλούτο).

Υποενότητα 2.2.14: Πόρισμα Ομάδας Εργασίας για την επεξεργασία προτάσεων για την αναδιοργάνωση της Επικουρικής Ασφάλισης στην Ελλάδα (2019). Έργο της Ομάδας⁴⁹ αποτέλεσε η επεξεργασία και διατύπωση του μηχανισμού μετάβασης σε ένα νέο σύστημα κεφαλαιοποιητικής επικουρικής ασφάλισης στην Ελλάδα.

Το Πόρισμα⁵⁰ προτείνει: α) υποχρεωτική υπαγωγή όλων των νέο-εισερχόμενων και πρωτο-ασφαλισμένων⁵¹ στην αγορά εργασίας, από την 1η Ιανουαρίου 2021 και

⁴⁹Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση 35886/Δ1.12150/21-8-2019: (ΑΔΑ:6Ζ9Ε465Θ1Ω-ΗΦ5), ανακτήθηκε από <https://diavgeia.gov.gr/search?query=ada:%226%CE%969%CE%95465%CE%981%CE%A9-%CE%97%CE%A65%22&page=0>

⁵⁰Πηγή: <https://www.euro2day.gr/news/economy/article/1702268/olo-to-porisma-ths-epitrophs-sofon-gia-tis-epikoyr.html>

⁵¹Σύμφωνα με τον Σ. Ρομπόλη ο ισχυρισμός ότι το νέο σύστημα αφορά μόνο στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας από 1.1.2021 είναι τεχνικά και πραγματολογικά λανθασμένος, αφού δεν θα

μετά στο νέο κλάδο κεφαλαιοποιητικής επικουρικής ασφάλισης, β) εισφορές 6,5% επί του εισοδήματος των μισθωτών και των ελεύθερων επαγγελματιών, γ) δυνατότητα συνταξιοδότησης μεταξύ 62ου και 70ού έτους ηλικίας με δικαίωμα είσπραξης μέρους του σωρευμένου ποσού (ενδεικτικά μέχρι ποσοστού 25%) με τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, ως προκαταβολή, δ) ως προς τα είδη των συνταξιοδοτικών παροχών, αυτές μπορούν να διαχωριστούν σε συντάξεις γήρατος (με μεταβίβαση δικαιώματος στα δικαιοδόχα μέλη), συντάξεις αναπηρίας και συντάξεις χηρείας για τον ενεργό ασφαλισμένο, ε) ο ασφαλισμένος θα δύναται να επιλέγει ανάμεσα σε τρία επενδυτικά πακέτα, διαφοροποιημένου επενδυτικού κινδύνου (χαμηλού επενδυτικού κινδύνου, μεσαίου και υψηλού επενδυτικού κινδύνου), στ) ίδρυση ξεχωριστού νέου κλάδου εντός του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., ο οποίος θα αφορά αποκλειστικά στην επικουρική ασφάλιση- το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. θα είναι ο μόνος υπεύθυνος για την είσπραξη των εισφορών των ασφαλισμένων, ζ) λόγω της κεφαλαιοποιητικής φύσης του νέου συστήματος, τα κεφάλαια δύνανται να επενδύονται από διαχειριστές επενδύσεων (Α.Ε.Δ.Α.Κ. – Φ.Κ.Α.), κατ' εντολή και για λογαριασμό του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., βάσει της μεταξύ τους σύμβασης, η) ο ασφαλισμένος δύναται να επιλέξει την καταβολή της σύνταξης σε μηνιαία βάση τόσο από το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. όσο και από κάποιον εναλλακτικό πάροχο. Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει να προβλεφθεί νομικά πως σε κάθε περίπτωση, συμβατική υποχρέωση του εναλλακτικού παρόχου είναι η ισόβια παροχή σύνταξης (για όλα τα είδη συντάξεων), καθώς και η κάλυψη δικαιοδόχων μελών. Σε ό,τι αφορά το κόστος μετάβασης το Πόρισμα θεωρεί ότι όπως υφίσταται το σύστημα σήμερα και χωρίς παρέμβαση στις παραμέτρους του, δεν φαίνεται έντονο πρόβλημα χρηματοδότησης κατά την πρώτη δεκαετία. Κατά τις πρώτες εκτιμήσεις της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, συνεχίζει το Πόρισμα, ελλείμματα στον κλάδο διανεμητικής επικουρικής σύνταξης φαίνεται πως θα αρχίσουν να εμφανίζονται από το 2030 και έπειτα (μετά την πρώτη δεκαετία λειτουργίας του νέου συστήματος) με το σωρευτικό κόστος στον κλάδο μέχρι το τέλος της προβολής

υπάρχουν νεοεισερχόμενοι για να εισφέρουν τις εισφορές τους στο παλιό σύστημα της επικουρικής ασφάλισης. Επομένως, οι συντάξεις αυτών θα μειώνονται. Από την εκδήλωση της Α.Δ.Ε.Δ.Υ. «Εξελίξεις στην Κοινωνική Ασφάλιση και Συντάξεις», 10-10-2019, ανακτήθηκε από <https://www.aftodioikisi.gr/ergasiaka-ypallilwn-ota/adedy-i-syzitisi-me-thema-exelixeis-stin-koinoniki-asfalisi-vinteo/>),

(το 2070) να εκτιμάται ότι δεν ανάγεται σε κρίσιμα και ανησυχητικά επίπεδα⁵². Μάλιστα, προτείνεται να εξετασθούν τρόποι τυχόν συνεισφοράς των ασφαλισμένων στο νέο καθεστώς με βάση την αρχή της διαγενεακής κοινωνικής αλληλεγγύης.

Υποκεφάλαιο 2.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου

Η πολυδιάσπαση και ο κατακερματισμός του ασφαλιστικού συστήματος, τόσο οριζόντιος (δηλαδή μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων του πληθυσμού) όσο και κάθετος (δηλαδή στο εσωτερικό της ίδιας επαγγελματικής ομάδας) διαπιστώνεται από το σύνολο των πορισμάτων των Επιτροπών που συστάθηκαν για τη μελέτη του ελληνικού Σ.Κ.Α. Οι τελευταίες, στο πλαίσιο των προτάσεων εξορθολογισμού, του προτείνουν ενοποιήσεις και συγχωνεύσεις Ταμείων, ώστε ο αριθμός τους να περιοριστεί στο ελάχιστο, ενώ παράλληλα – πέραν των παραμετρικών αλλαγών – π.χ. ενίσχυση της ανταποδοτικότητας εισφορών – ύψους συντάξεων, αναθεώρηση των ρυθμίσεων για την πρόωρη συνταξιοδότηση ώστε να αυξηθεί η πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης, αύξηση του ελάχιστου χρόνου ασφάλισης για θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης και τη συσχέτιση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης με τις δημογραφικές εξελίξεις - προτείνουν και την εισαγωγή ή την ενίσχυση της επαγγελματικής ασφάλισης με φορολογικά κίνητρα αλλά και την αλλαγή της αρχιτεκτονικής του ελληνικού Σ.Κ.Α. υιοθετώντας – κάποιες εκ των επιτροπών – το πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων που πρώτη πρότεινε η Παγκόσμια Τράπεζα.

Η τελευταία, όπως και άλλοι διεθνείς οργανισμοί φιλελεύθερου προσανατολισμού (Ο.Ο.Σ.Α., Ε.Ε., Δ.Ν.Τ., Παγκόσμια Τράπεζα), προκρίνουν μετ’

⁵²Ο Σ. Ρομπόλης, αφού χαρακτηρίζει το εγχείρημα ως «ultra κεφαλαιοποίηση της επικουρικής», υποστηρίζει σχετικά με το κόστος μετάβασης ότι το σωρευτικό έλλειμμα του Σ.Κ.Α. έως το 2060 (δεδομένου αφενός ότι μέχρι το 2058 όλοι οι σημερινοί ασφαλισμένοι του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. θα έχουν συνταξιοδοτηθεί και, αφετέρου, σύμφωνα με την πρόταση, ότι από 1.1.2021 το σημερινό Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. δεν θα έχει νέους ασφαλισμένους –παρά μόνο συνταξιούχους-, αφού από το σημείο αυτό και μετά όλοι θα υπάγονται υποχρεωτικά στον νέο κεφαλαιοποιητικό φορέα) υπολογίζεται σε παρούσες αξίες σε 56 δις ευρώ. Ο κρατικός προϋπολογισμός θα κληθεί να καταβάλλει έως το 2032 660 εκ. ευρώ ετησίως για να καλύπτει τα ελλείμματα, ποσά που δεν μπορούν να βρεθούν από την όποια ανάπτυξη, αφού αυτό απαιτεί οι μισθοί να αυξάνονται ετησίως 3% πάνω από τον πληθωρισμό. Επομένως, καταλήγει, ο Ρομπόλης δεν υπάρχει κανένας λόγος να αναλάβει η χώρα τέτοιο κόστος (μόνο κάποιες χώρες της Βαλτικής το ανέλαβαν), αλλά αντίθετα να βελτιώσει το υπάρχον αναδιανεμητικό σύστημα. Από την εκδήλωση της Α.Δ.Ε.Δ.Υ.: «Εξελίξεις στην Κοινωνική Ασφάλιση και Συντάξεις», Αθήνα, 10-10-2019, ανακτήθηκε από <https://www.aftodiokisi.gr/ergasiaka-ypallilwn-ota/adedy-i-syzitisi-me-thema-exelixeis-stin-koinoniki-asfalisi-vinteo/>

επιτάσεως, εκτός των παραμετρικών αλλαγών, την εισαγωγή κεφαλαιοποιητικών στοιχείων και την υποχώρηση του διανεμητικού-αλληλέγγυου χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης καθώς και την ενίσχυση της επαγγελματικής ασφάλισης. Ειδικά η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας που αποτέλεσε την θρυαλλίδα των κατοπινών εξελίξεων, προκειμένου να προωθήσει μια συγκεκριμένη αντίληψη υιοθετεί υστερόβουλα μια σκληρή κριτική, παραβλέποντας τα αποκομιζόμενα οφέλη από τη δημόσια κοινωνική ασφάλιση (Στεργίου, 2006). Ο υπερτονισμός των κακοδαιμονιών στοχεύει στη διευκόλυνση της προτεινόμενης λύσης. Ειδικότερα, η έκθεση, ακολουθώντας ένα νεοφιλελεύθερο *credo*, τάσσεται ανοικτά υπέρ της ιδιωτικοποίησης των συνταξιοδοτικών συστημάτων, την οποία αντιλαμβάνεται ως σύσταση ατομικών συνταξιοδοτικών λογαριασμών, που θα λειτουργούν σύμφωνα με εμπορικές μεθόδους διαχείρισης. Η «κρίση» του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης για όλους αυτούς τους οργανισμούς (πλην του I.L.O.) σήμαινε ότι η κοινωνική ασφάλιση κοστίζει πολύ, αντιμετωπίζεται, δηλαδή, ως καθαρά δημοσιονομικό πρόβλημα. Σκοπός των προτεινόμενων από τους Οργανισμούς αυτούς ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων δεν είναι ένας νέος κοινωνικός σχεδιασμός του θεσμού αλλά η μείωση του δημοσιονομικού βάρους που συνεπάγεται το δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η αύξηση του Α.Ε.Π., η αγορά. Καταληκτικά, το προτεινόμενο πολυεπίπεδο μοντέλο «πυλώνων» εκφράζει μια τάση για μερική απόσυρση του κράτους από τη χρηματοδότηση των συντάξεων (Στεργίου, 2017, σ. 73) και αποτελεί τη «new pension orthodoxy» (Κουμαριανός, 2017), στην οποία τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σταδιακά τείνουν να προσαρμόζονται.

Κεφάλαιο 3: Νομοθετικές παρεμβάσεις 1992-2019

Υποκεφάλαιο 3.1: (1992-2009): Νομοθετικές παρεμβάσεις για την ενοποίηση-εξορθολογισμό του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Κοινή και διαχρονική είναι η διαπίστωση όλων των πορισμάτων και των επιτροπών που λειτούργησαν ήδη από τη δεκαετία του 1950 ότι το ελληνικό Σ.Κ.Α. χαρακτηρίζεται από κατακερματισμό, πολυνομία και ανισότητες, συνήθως υπέρ των πιο ευνοούμενων κοινωνικών ομάδων. Σύμφωνα με τη Ζερβού⁵³ (2009, σ. 43), «όμοιες περιπτώσεις πολιτών αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο. Οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης, οι κατώτατες συντάξεις, οι ασφαλιστικές και εργοδοτικές εισφορές, οι κοινωνικοί πόροι και η κρατική συνεισφορά ποικίλουν τόσο μεταξύ όσο και εντός των ταμείων».

Πίνακας 6: Το ελληνικό σύστημα συντάξεων πριν το ν. 3655/2008

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1.Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική χρηματοδότηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές. Κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ, 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών, επιχορήγηση)
2.(Α) Δημόσιοι υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		Α) ΤΕΑΔΥ Β)Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές – κοινωνικοί πόροι
(Β)Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ		ΙΚΑ για την κύρια	
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές+τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(Α) ΙΚΑ (Ι)	Κύρια +επικουρική	ΙΚΑ+ΤΕΑΜ	Εισφορές + κοινωνικοί πόροι
(ΙΙ)			

⁵³ΚΕ.Π.Ε., 2009, Έκθεση 58, σ. 43

		ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	
(III)	Κύρια+επικουρική +εφάπαξ	+Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(B)Ναυτικοί	Κύρια+επικουρική+εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ	Εισφορές+επιχορήγηση+ κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια+επικουρική+ εφάπαξ	Ειδικά Ταμεία (για κάθε επιχείρηση)	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη)
		ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική	Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
		ΟΑΠ-ΔΕΗ	
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ,ΤΑΕ,ΤΣΑ)	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση).
	Κύρια + επικουρική	Όπως ανωτέρω + επικουρικό	Επιχορηγήσεις από το Δημόσιο. Κοινωνικοί πόροι
6.Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι, εισφορές, πρόσδοι περιουσίας
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω+ τοπικό ταμείο δικηγόρων	
(B) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		
ΕΚΑΣ: Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους συνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ			
Τιμητικές συντάξεις, πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, τοπικής αυτοδιοίκησης, προσωπικές κ.λπ.			

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το βιβλίο *Ανάπτυξη με αλληλεγγύη*, του Πλ. Τήνιου, 2003,
σ. 31-32, Παπαζήσης

Σε επίπεδο προτάσεων κοινές και επαναλαμβανόμενες είναι εκείνες που
αφορούν την ανάγκη ενοποίησης⁵⁴ των Φ.Κ.Α. - εξορθολογισμού του Σ.Κ.Α. Στο

⁵⁴Επιχειρώντας μια τυπολογία των ενοποιήσεων φορέων κοινωνικής ασφάλισης, μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ διοικητικής και λειτουργικής ενοποίησης (ΚΕ.Π.Ε., Διοικητική μεταρρύθμιση και λειτουργικός εκσυγχρονισμός των ασφαλιστικών δομών, 2014). Η διοικητική ενοποίηση αποτελεί ενοποίηση διοικητικών δομών σε αντιδιαστολή με τη λειτουργική ενοποίηση που συνιστά ενοποίηση των κανόνων που διέπουν άμεσα ή έμμεσα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ασφαλισμένων (Κουμαριανός Β., Ενοποίηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης ως οργανωτικό όχημα για την νέα αρχιτεκτονική των συντάξεων, 2017).

πλαίσιο αυτό πλείστες είναι οι νομοθετικές παρεμβάσεις εκ των οποίων ως σημαντικότερες παρατίθενται οι ακόλουθες:

Υποενότητα 3.1.1: Ν. 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α165/7-10-1992). Υλοποιείται μια πρώτη μεγάλη λειτουργική ενοποίηση καθώς:

- Διαχωρίζονται οι ασφαλισμένοι σε δύο κατηγορίες: ασφαλισμένοι το πρώτον πριν («παλιοί ασφαλισμένοι») και μετά την 1/1/1993 («νέοι ασφαλισμένοι») με δυσμενέστερες ρυθμίσεις (π.χ. χαμηλότερες συντάξεις, υψηλότερα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης) για τη δεύτερη κατηγορία. Για τα Ειδικά Ταμεία των Τραπεζών, των Δ.Ε.Κ.Ω., των Ταμείων Τύπου και το Δημόσιο διατηρείται και μια τρίτη κατηγορία ασφαλισμένων, αυτή των ασφαλισμένων πριν την 1/1/1983 με τις πλέον ευνοϊκές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης (χρόνος ασφάλισης και ηλικία συνταξιοδότησης) και τρόπο υπολογισμού της σύνταξης. Σε αντίθεση με τους παλιούς ασφαλισμένους, οι ασφαλισμένοι το πρώτον από 1/1/1993 και εφεξής έχουν ενιαίες προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, τρόπο υπολογισμού σύνταξης και όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, ανεξάρτητα από τον ασφαλιστικό φορέα στον οποίο υπάγονται. Σύμφωνα με τον Κουμαριανό (2017), η ενοποίηση αυτή δημιουργεί έναν επιπλέον διαχωρισμό των ασφαλισμένων με κριτήριο το χρονικό σημείο εισόδου στην εργασιακή ζωή, ένα διαχωρισμό που δύσκολα δικαιολογείται με βάση τις αρχές της κοινωνικής ασφάλισης.

- Για την επικουρική σύνταξη ορίζεται σχέση 1 προς 1 για εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών αντίστοιχα και το ποσοστό αναπλήρωσης ορίζεται στο 20% των συντάξιμων αποδοχών⁵⁵.

- Σύσταση Λογαριασμού Αλληλεγγύης Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (Λ.Α.Φ.Κ.Α.): σκοπός του η εξασφάλιση των αναγκαίων οικονομικών πόρων για τους ασθενέστερους οικονομικά Φ.Κ.Α.

- Καθιέρωση υποχρέωσης των ασφαλιστικών οργανισμών να προβαίνουν στη σύνταξη αναλογιστικών μελετών ανά πενταετία, προκειμένου να τίθεται σε υγιείς βάσεις η σχέση εισφορών- παροχών και να μη διαταράσσεται μακροχρόνια η οικονομική τους κατάσταση.

⁵⁵Η πρόβλεψη αυτή τροποποιήθηκε από μεταγενέστερους νόμους επί το ευνοϊκότερο για τους ασφαλισμένους (ν. 2556/1997).

Υποενότητα 3.1.2: Ν. 2676/99 «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α1/5-1-1999). Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου «ο κατακερματισμός και η πολυπλοκότητα του συστήματος (...) δεν επιτρέπουν την εισαγωγή ενιαίων αρχών και ρυθμίσεων. Γεγονός που οδήγησε σε μεγάλες αδικίες, ανισότητες παροχών-προϋποθέσεων (...), σε σημαντικές αδυναμίες επιτελικού συντονισμού των μηχανογραφικών συστημάτων των ΦΚΑ (...), σε μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή των συντάξεων (...), στην τάλαιπωρία του πολίτη».

Έτσι, με το νόμο αυτό προβλέπονται μια σειρά από συγχωνεύσεις και καταργήσεις ασφαλιστικών οργανισμών με προεξάρχουσα τη σύσταση του Οργανισμού Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) με τη συνένωση των τριών ταμείων ασφάλισης (Τ.Α.Ε., Τ.Σ.Α. και Τ.Ε.Β.Ε.) των αυτοτελώς απασχολουμένων⁵⁶. Ο νέος αυτός φορέας θα λειτουργήσει αυτόνομα από τις αρχές του 2007. Επιπλέον, τα 12 Ταμεία αρωγής των δημοσίων υπαλλήλων ενοποιούνται σε ένα, το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Ε.Α.Δ.Υ.)⁵⁷, ενώ καταργούνται τα υφιστάμενα 47 Ταμεία Δικηγόρων Επαρχιών⁵⁸ και το Ταμείο Υπαλλήλων Αγροφυλακής⁵⁹.

Έτσι, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπάρχουν περίπου 300 ασφαλιστικά ταμεία, με μια σειρά καταργήσεις, συγχωνεύσεις και συνενώσεις ο αριθμός των ασφαλιστικών φορέων περιορίζεται στο μισό προς το τέλος της δεκαετίας⁶⁰.

⁵⁶Με τα άρθρα 14 και 15 του νόμου.

⁵⁷Στο Τ.Ε.Α.Δ.Υ. ενοποιούνται (βάσει του άρθρου 15 του ν. 2676/99) τα Ταμεία Αρωγής: 1)Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, 2)Υπαλλήλων Υπουργείου Βιομηχανίας, 3)Υπαλλήλων Υπουργείου Γεωργίας, 4) Προσωπικού Υπουργείου Δικαιοσύνης 5) Αρωγής και Υγείας Υπαλλήλων Υπουργείου Εμπορίου, 6) Αρωγής και Υγείας Οικονομικών Υπαλλήλων , 7) Υπαλλήλων Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 8)Υπαλλήλων ΥΠΕΧΩΔΕ, 9) Υπαλλήλων Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εξωτερικών, 10)Υπαλλήλων Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών, 11) Υπαλλήλων Υπουργείου Συγκοινωνιών, 12)Αρωγής και Υγείας Τελωνειακών.

⁵⁸Με το άρθρο 31 του νόμου.

⁵⁹Με το άρθρο 30 του νόμου.

⁶⁰Κ.Ε.Π.Ε., 2009, έκθεση 58, σ. 43.

Υποενότητα 3.1.3: Ν. 3029/2002 «Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης» (Α160/11-7-2002): Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση τόσο στην περίοδο πριν όσο και μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο αναπτύχθηκε μια συντεχνιακή αντίληψη όσον αφορά στη δόμηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Αποτέλεσμα τούτου ήταν η κλαδική κατάτμηση αλλά και η παγίωση και η βαθμιαία επίταση σημαντικών ανισοτήτων ανάμεσα σε ομάδες εργαζομένων, η πολυδιάσπαση του ασφαλιστικού συστήματος, η οποία - σύμφωνα με την έκθεση - διαπιστώνεται τόσο σε οριζόντιο επίπεδο (δηλαδή μεταξύ διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού), όσο και σε κάθετο επίπεδο (δηλαδή στο εσωτερικό της ίδιας επαγγελματικής ομάδας).

Έτσι, με το νόμο αυτό θεσμοθετούνται:

-Η σταδιακή ένταξη των κλάδων σύνταξης των Ειδικών Ταμείων⁶¹ στον Κλάδο Σύνταξης του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.⁶² έως το 2008⁶³.

-Ο διαχωρισμός της κύριας ασφάλισης, οργανωτικά και λειτουργικά, από την επικουρική⁶⁴. Συστήνεται το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (Ε.Τ.Ε.Α.Μ.) ως καθολικός διάδοχος του καταργούμενου Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. Στο νέο οργανισμό ασφαλίζονται υποχρεωτικά όλες οι κατηγορίες εργαζόμενων που βάσει της προϊσχύουσας νομοθεσίας υπάγονταν στην ασφάλιση του καταργούμενου Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. καθώς και οι μέχρι την ισχύ του νόμου ασφαλισμένοι του⁶⁵.

⁶¹Ως Ειδικά Ταμεία ορίζονται (άρθρο 2 του ν. 3029/2002) τα εξής: ΤΑΠ-ΟΤΕ, ΤΣΠ-ΗΣΑΠ, ΤΣΠ-ΕΤΕ, ΤΣΠ-ΑΤΕ, ΤΑΠ-ΙΑΤ, ΤΑΠ-ΕΤΒΑ, ΤΣΕΑΠΓΣΟ και ΤΑΠΑΕ- ΕΘΝΙΚΗ .

⁶²Με το άρθρο 5 παρ. 1 του νόμου το Ι.Κ.Α. μετονομάστηκε σε Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών).

⁶³Χρονολογικά εντάχθηκαν στο Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. ως εξής: α) ΤΑΠ-ΙΑΤ από 1/6/2004 (Υ.Α. Φ10048/26904/1732/27-2-2004, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 5 του ν. 3029/2002), β) Ο κλάδος σύνταξης του ΤΣΠ-ΑΤΕ από 1/1/2007 (παρ. 2 του άρθρου 38 του ν. 3522/2006 (ΦΕΚ 276, Α΄, 22/12/2006), γ) Τα Ταμεία: Συντάξεων Προσωπικού της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΤΣΠ-ΕΤΕ), Ασφάλισης Προσωπικού ΕΤΒΑ (ΤΑΠ-ΕΤΒΑ), Συντάξεων Προσωπικού Η.Σ.Α.Π. (ΤΣΠ-ΗΣΑΠ) Ασφάλισης Προσωπικού Ο.Τ.Ε. (Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.), εντάχθηκαν, από 1/8/2008, στον κλάδο σύνταξης του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. (άρθρα 1 και 2 του ν. 3655/2008 (ΦΕΚ 58, Α΄). Ο κλάδος σύνταξης του Ο.Α.Π.-Δ.Ε.Η. εντάχθηκε από 1/8/2008 στον κλάδο σύνταξης του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. ως αυτοτελής Τομέας με πλήρη οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια (άρθρο 3 του ν. 3655/2008).

⁶⁴Μέχρι τον ν. 3029/2002 για τους μισθωτούς - ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. η επικουρική ασφάλιση ήταν ενσωματωμένη στον κύριο φορέα σύνταξης (Ι.Κ.Α.) και λειτουργούσε με τη μορφή του αυτοτελούς κλάδου εντός του Ι.Κ.Α.

⁶⁵Η σύσταση του νέου ταμείου Ε.Τ.Ε.Α.Μ. με παράλληλη κατάργηση του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. γίνεται με το άρθρο 6 του ν. 3029/2002 και η έναρξη λειτουργίας του προβλέπεται την 1.1.2003. Σύμφωνα με την

-Θεσπίζεται η Εθνική Αναλογιστική Αρχή (Ε.Α.Α.)⁶⁶, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή, με κύριο σκοπό τη γνωμοδότηση, την αναλογιστική αποτίμηση όλων των ασφαλιστικών οργανισμών, την υποβολή προτάσεων για τη βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης και την πλήρη διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους, τον καθορισμό ενιαίων προδιαγραφών για την εκπόνηση των αναλογιστικών μελετών και τη διενέργεια τακτικών και έκτακτων ελέγχων σε όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς.

-Διαμορφώνεται για πρώτη φορά θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Α.)⁶⁷ με μορφή μη κερδοσκοπικών Ν.Π.Ι.Δ. με αντικείμενο την παροχή ασφαλιστικής προστασίας (δυνάμενα να καλύψουν τους κινδύνους του γήρατος, της αναπηρίας, του θανάτου, του επαγγελματικού ατυχήματος, της ασθένειας, της διακοπής της εργασίας) πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση. Προβλέπεται, δε, ότι όσα χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργούν με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Σύμφωνα με τον Featherstone (2007), μετά από μια δεκαετία προσπαθειών μεταρρύθμισης, τα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτικού προβλήματος παραμένουν αλλά αντιμετωπίζονται με μετριοπάθεια και προσθέτει ότι ο συγκεκριμένος νόμος θυσίασε πολλούς από τους ριζοσπαστικούς στόχους των προηγούμενων μεταρρυθμιστικών προτάσεων. Υποστηρίζει ότι η δημοσιονομική επιβάρυνση αναμένεται να αυξηθεί, οι σημαντικές κοινωνικές ανισότητες παραμένουν και η θεσμική δομή εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένη. Ο Ματσαγγάνης (2007) στάθηκε κριτικά έναντι του νόμου 3029/2002 υποστηρίζοντας ότι το περιεχόμενό του, το οποίο σχεδιάστηκε ειδικά για να κατευνάσει τα συνδικάτα (μετά τη μεγάλη σύγκρουση αυτών με την κυβέρνηση Σημίτη, λόγω της απόπειρας μεταρρύθμισης του

αιτιολογική έκθεση: «Μία από τις κυριότερες δομικές αδυναμίες του ασφαλιστικού μας συστήματος, είναι η λανθάνουσα σημερινή δομή και λειτουργία των επικουρικών ταμείων. Για τους μισθωτούς που είναι ασφαλισμένοι στο Ι.Κ.Α., η επικουρική ασφάλιση σήμερα είναι ουσιαστικά ενσωματωμένη στον κύριο φορέα σύνταξης (Ι.Κ.Α.) και λειτουργεί με τη μορφή του αυτοτελούς κλάδου εντός του Ι.Κ.Α. Παράλληλα όμως λειτουργούν δεκάδες επικουρικά ταμεία για ομάδες μισθωτών που άλλοι εξ αυτών ως προς την κύρια σύνταξή τους είναι ασφαλισμένοι στο Ι.Κ.Α. και κάποιοι άλλοι στους διάφορους φορείς κύριας σύνταξης. Η οργανωτική αυτή ασυμβατότητα έχει ως αποτέλεσμα σήμερα να μην είναι διακριτές οι διαφορές ανάμεσα στα ταμεία κύριας σύνταξης και στα ταμεία επικουρικής σύνταξης».

⁶⁶Η θεσμοθέτησή της γίνεται με το άρθρο 9 του ν. 3029/2002

⁶⁷Η θεσμοθέτησή τους γίνεται με τα άρθρα 7 και 8 του ν. 3029/2002

ασφαλιστικού από τον Υπουργό Εργασίας Αν. Γιαννίτση) φάνηκε να δυσφημεί την ιδέα ότι είναι δυνατόν, ακόμη και επιθυμητό, να μεταρρυθμιστεί σημαντικά και συναινετικά το συνταξιοδοτικό σύστημα.

Υποενότητα 3.1.4: Ν.3655/2008 «Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις» (Α58/3-4-2008). Με τις νομοθετικές παρεμβάσεις κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έχει περιοριστεί μεν ο βαθμός κατακερματισμού του ασφαλιστικού συστήματος αλλά ο κατακερματισμός συνεχίζει να είναι μεγάλος. Όπως διατυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση της νέας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας: «Σήμερα, η δημόσια κοινωνική ασφάλιση στη χώρα μας παρέχεται από 155 φορείς και κλάδους αρμοδιότητας 5 διαφορετικών υπουργείων⁶⁸. Από αυτούς, 80 φορείς και 53 κλάδοι ασφάλισης ανήκουν στην αρμοδιότητα της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων και είναι όλοι Ν.Π.Δ.Δ.. Ο πρωτοφανής για ευρωπαϊκή χώρα αριθμός φορέων κοινωνικής ασφάλισης έχει ως αποτέλεσμα την πολυδιάσπαση του συστήματος, η οποία αποτελεί το σοβαρότερο διαρθρωτικό πρόβλημα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης».

Με το νέο νόμο επιδιώκεται:

-Διοικητική αναδιάρθρωση του Σ.Κ.Α.: ενοποιήσεις ή εντάξεις⁶⁹ των 133 φορέων ασφάλισης (80 ταμείων και 53 κλάδων ασφάλισης) αρμοδιότητας Γενικής

⁶⁸Ειδικότερα από τα Υπουργεία: Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Εθνικής Άμυνας (εποπτεύει 3 φορείς επικουρικής ασφάλισης και 7 πρόνοιας), Εμπορικής Ναυτιλίας (1 φορέα κύριας ασφάλισης, 1 επικουρικής, 1 ασθένειας και 4 φορείς πρόνοιας), Οικονομίας και Οικονομικών, Βουλής των Ελλήνων (Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2007, Γ.Γ.Κ.Α., ανακτήθηκε από <https://www.ypakp.gr/uploads/docs/2144.pdf>

⁶⁹Είδη συγχωνεύσεων:

α. Συγχωνεύσεις των οργανισμών κύριας και επικουρικής ασφάλισης μισθωτών που βρίσκονται σε οικονομική αδυναμία και δεν μπορούν να προσφέρουν στους ασφαλισμένους τους παροχές ισοδύναμες με τις παροχές των γενικών οργανισμών κύριας και επικουρικής ασφάλισης μισθωτών αντίστοιχα. Σκοπός η διασφάλιση των συμφερόντων των ασφαλισμένων. Οι ειδικοί Οργανισμοί υποχρεούνται να δίνουν τουλάχιστον τις ίδιες παροχές με τους γενικούς. Ίδιες σε κατηγορία, προϋποθέσεις, έκταση και ύψος. Κατώτατα όρια συντάξεων. Το κράτος ευθύνεται και ενεργεί ως τελευταίος εγγυητής. Ενδεχομένως, μετακυλύει το κόστος στους γενικούς οργανισμούς β. Συγχωνεύσεις για τη δημιουργία μεγάλων Ταμείων. Σκοπός η αύξηση της λειτουργικής αποδοτικότητας, μείωση εξόδων κ.τλ. (Κουμαριανός Β., Σημειώσεις για Μ.Π.Σ. «Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής», Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2018-2019).

Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γ.Γ.Κ.Α.), με αποτέλεσμα τη δημιουργία 13 φορέων κοινωνικής ασφάλισης (5 φορέων κύριας ασφάλισης, 6 φορέων επικουρικής ασφάλισης και 2 φορέων πρόνοιας).

Πίνακας 7: Οι 13 φορείς ασφάλισης του ν. 3655/2008

1.	ΙΚΑ – ΕΤΑΜ
2.	ΟΑΕΕ
3.	ΟΓΑ
4.	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ)
5.	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΕΤΑΠ – ΜΜΕ)
6.	Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΕΤΕΑΜ)
7.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα (ΤΕΑΙΤ)
8.	Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (ΤΑΥΤΕΚΩ)
9.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΕΑΔΥ)
10.	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Απασχολούμενων στα Σώματα Ασφαλείας (ΤΕΑΠΑΣΑ)
11.	Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα (ΤΑΠΙΤ)
12.	Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΠΔΥ)
13.	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (ΕΤΑΤ)

 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Το ΤΥΔΚΥ εντάσσεται στον ΟΠΑΔ

36

Σημείωση: Αναδημοσίευση από www.ggka.gr, παρουσίαση του νόμου από την Υπουργό

Έτσι, για παράδειγμα, στον κλάδο σύνταξης του Ο.Α.Α.Ε. εντάχθηκαν ο Κλάδος Σύνταξης του Ταμείου Πρόνοιας Ξενοδόχων (Τ.Π.Ξ.), ο κλάδος κύριας ασφάλισης του Ταμείου Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων (ΤΑ.Ν.Π.Υ.) καθώς και οι ασφαλισμένοι του Ταμείου Πρόνοιας και Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιπποδρομιών (ΤΑ.Π.Ε.Α.Π.Ι.) αναβάτες και προπονητές.

Πίνακας 8: Ο Ο.Α.Ε.Ε. με τον ν. 3655/2008

Σημείωση: Αναδημοσίευση από www.ggka.gr, παρουσίαση του νόμου από την Υπουργό

Στον κλάδο κύριας ασφάλισης του νέου Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολουμένων (Ε.Τ.Α.Α.) εντάσσονται ο κλάδος κύριας σύνταξης του Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. και του Τ.Σ.Α.Υ. καθώς και το Ταμείο Νομικών (ΤΑ.Ν.).

Πίνακας 9: Το Ε.Τ.Α.Α. με τον ν. 3655/2008

Σημείωση: Αναδημοσίευση από www.ggka.gr, παρουσίαση του νόμου από την Υπουργό

-Επιχειρούνται, επιπλέον, θεσμικές αλλαγές στο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης:

α) Ιδρύεται Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (Α.Κ.Α.Γ.Ε.) με σκοπό τη δημιουργία αποθεματικών για τη χρηματοδότηση των κλάδων σύνταξης των φορέων κοινωνικής ασφάλισης από 01.01.2019 και μετά, για τη διασφάλιση των συντάξεων των μεταγενέστερων γενεών. Ως πόροι του Α.Κ.Α.Γ.Ε. ορίζονται: το 10% των κοινωνικών πόρων (όσων ταμείων διαθέτουν τέτοιους), 4% επί των εσόδων από το Φ.Π.Α. και 10% των συνολικών ετήσιων εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις.

β) Καθιερώνεται ο Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (Α.Μ.Κ.Α.) ως ο μοναδικός αριθμός εργασιακής και ασφαλιστικής ταυτοποίησης όλων των πολιτών της χώρας.

Πίνακας 10: Ο Α.Μ.Κ.Α.

Η διάταξη

Α.Μ.Κ.Α

- Καθιερώνεται ως ο υποχρεωτικός και μοναδικός αριθμός κοινωνικής ασφάλισης για κάθε άμεσα ή έμμεσα ασφαλισμένο.
 - Για να απασχοληθεί
 - Να ασφαλιστεί και να καταβάλλει εισφορές
 - Να ανανεώσει βιβλιάριο
 - Να δικαιωθεί και να εισπράξει συντάξεις, επιδόματα, βοηθήματα

Χρόνος καθιέρωσης: 1/6/2009
Απόδοση: από την ΗΔΙΚΑ.ΑΕ μέσω ΚΕΠ

Ευκολότερες συναλλαγές – Διασταύρωση στοιχείων

 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

118

Σημείωση: Αναδημοσίευση από www.ggka.gr, παρουσίαση του νόμου από την Υπουργό

Σύμφωνα με τον Κουμαριανό (2017), με το ν. 3655/2008 επιχειρείται μία κυρίως διοικητικής φύσης ενοποίηση. Η ιδιορρυθμία της ενοποίησης του 2008 έγκειται στο γεγονός ότι δεν ενοποιούνται οι καταστατικές ρυθμίσεις των ενοποιούμενων ταμείων, οι οποίες ισχύουν παράλληλα. Τούτο επιβεβαιώνεται τόσο από την επίσημη παρουσίαση του νόμου από την τότε Υπουργό κ. Πετραλιά όσο και από το ίδιο το κείμενο του νόμου. Συγκεκριμένα, βασική αρχή που διέπει τόσο τις ενοποιήσεις όσο

και τις εντάξεις⁷⁰ είναι ότι για τους ασφαλισμένους δεν μεταβάλλονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και το ύψος των παροχών όπως αυτές ίσχυαν πριν από την ένταξη/συγχώνευσή τους στο νέο φορέα. Από την ενοποίηση του ν. 3655/2008 προκύπτουν πολύ λιγότεροι οργανισμοί αλλά μειώνεται η συνοχή και αυξάνεται η «πολυπλοκότητα» του Σ.Κ.Α., διότι εντός των νέων Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Ο.Κ.Α.) ιδρύονται τόσοι τομείς και συνυπάρχουν τόσα ασφαλιστικά καθεστώτα όσοι και οι καταργηθέντες Ο.Κ.Α. (Πόρισμα της Επιτροπής Ειδικών για το Ασφαλιστικό, 2010). Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο Πόρισμα (2010)⁷¹, το Σ.Κ.Α. μετά τις διοικητικές ενοποιήσεις του ν. 3655/2008 παραμένει εξίσου κατακερματισμένο και εξίσου αδιαφανές όσο ήταν και πριν τις διοικητικές ενοποιήσεις. Σύμφωνα, πάντως, με τον Καλλιαντέρη⁷² (2008), ο ν. 3655/2008 δημιουργεί όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για το τελικό στάδιο μιας μελλοντικής ασφαλιστικής μεταρρύθμισης με 4-5 ταμεία κύριας ασφάλισης και 1 ταμείο επικουρικής – πρόνοιας.

Υποκεφάλαιο 3.2: (2010-2018): Νομοθετικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (μνημόνια).

Από το 2010 τίθεται ως μνημονιακή υποχρέωση της χώρας μας η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Σύμφωνα με το ν. 3845/2010⁷³ (πρώτο Μνημόνιο), η μεταρρύθμιση αυτή θα σχεδιαστεί σε στενή διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δ.Ν.Τ. και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και πρέπει -μεταξύ άλλων- να περιλαμβάνει: α) απλούστευση του κατακερματισμένου συστήματος συντάξεων με τη συγχώνευση των υφιστάμενων Φ.Κ.Α. σε τρία ταμεία κύριας ασφάλισης, β) επέκταση

⁷⁰Σε περίπτωση συγχώνευσης ο νέος οργανισμός υπεισέρχεται στο σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ως καθολικός διάδοχος. Σε περίπτωση ένταξης, εξακολουθεί να εφαρμόζεται η νομοθεσία του εντασσόμενου οργανισμού. Διατηρείται η οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια, ενίοτε και η περιουσιακή και οικονομική αυτοτέλεια.

Διοικητική αυτοτέλεια: ύπαρξη αυτοτελών οργάνων με αποφασιστική αρμοδιότητα.

Περιουσιακή αυτοτέλεια: δυνατότητα αύξησης της περιουσίας για την εξυπηρέτηση των σκοπών του

⁷¹Πόρισμα της Επιτροπής Ειδικών για το Ασφαλιστικό, 2010, σ. 90-92.

⁷²Από το άρθρο: «Ρυθμίσεις του πρόσφατου ασφαλιστικού νόμου 3655/2008», ανακτηθέν από το <http://epkodi.gr/arhra-pinakas/156-rythmisis-tou-prosfatou-asfalistikou-nomou-365508>

⁷³ΦΕΚ Α65/6-5-2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», σελ. 1361-1362.

του υπολογισμού των συντάξιμων αποδοχών από τα τελευταία 5 έτη στο σύνολο του εργασιακού βίου και θέσπιση ενός νέου συστήματος - τρόπου υπολογισμού σύνταξης, γ) περιορισμό της πρόσβασης στην πρόωρη συνταξιοδότηση, δ) αυστηροποίηση των όρων θεμελίωσης σύνταξης λόγω αναπηρίας, ε) αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, στ) εισαγωγή μηχανισμού αύξησης του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης ανάλογα με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό, ως σημαντικότερες νομοθετικές παρεμβάσεις μπορούν να αναφερθούν οι ακόλουθες:

Υποενότητα 3.2.1: Ν. 3863/2010 «Νέο ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις». Από την 1η Σεπτεμβρίου 2011 προβλέπεται η κατάργηση όλων των υγειονομικών επιτροπών πιστοποίησης αναπηρίας που λειτουργούσαν στους Φ.Κ.Α., στις Νομαρχίες και το Δημόσιο, με εξαίρεση τις Ανώτατες Υγειονομικές Επιτροπές, Στρατού (Α.Σ.Υ.Ε.), Ναυτικού (Α.Ν.Υ.Ε.), Αεροπορίας (Α.Α.Υ.Ε.) και την Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες εξακολουθούν να ασκούν τις εκ του νόμου οριζόμενες αρμοδιότητές τους.

Επιπλέον, θεσμοθετείται το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.)⁷⁴, για την εξασφάλιση της ενιαίας υγειονομικής κρίσης όσον αφορά στον καθορισμό του βαθμού αναπηρίας των ασφαλισμένων όλων των ασφαλιστικών φορέων, συμπεριλαμβανομένου του Δημοσίου και των ανασφάλιστων, για τους οποίους απαιτείται η πιστοποίηση της αναπηρίας.

Έργο των Υγειονομικών Επιτροπών (του ΚΕ.Π.Α.) είναι: ο καθορισμός του ποσοστού αναπηρίας για σύνταξη αναπηρίας, ο χαρακτηρισμός ατόμων ως Α.Μ.Ε.Α. και ο καθορισμός ποσοστού αναπηρίας για όλες τις κοινωνικές και οικονομικές παροχές ή διευκολύνσεις, για τις οποίες απαιτείται γνωμάτευση αναπηρίας και τις οποίες δικαιούνται από την πολιτεία τα άτομα με αναπηρία. Παράλληλα, προβλέπεται η επικαιροποίηση του Κανονισμού Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας

⁷⁴Το έτος 2018 πραγματοποιήθηκαν 16.424 συνεδριάσεις επιτροπών Κ.Ε.Π.Α. και εξετάστηκαν 169.515 άτομα (μέσος όρος συνεδριάσεων ανά μήνα 2018: 1.368 και μ.ο. εξεταζόμενων ατόμων ανά μήνα: 14.126) (Ε.Φ.Κ.Α., Γενική Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανάπτυξης, Δεκέμβριος 2018). Ανακτήθηκε από https://www.efka.gov.gr/sites/default/files/2019-07/profil_efka_122018.pdf

(Κ.Ε.Β.Α.)⁷⁵, ο οποίος εκδίδεται μετά από γνώμη της διαρκούς Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής⁷⁶ και εφαρμόζεται από όλες ανεξαιρέτως τις Υγειονομικές Επιτροπές όλων των Φ.Κ.Α.

Υποενότητα 3.2.2: Ν.3918/2011 «Διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας και άλλες διατάξεις» (Α31/2-3-2011). Συστήνεται⁷⁷ ο Εθνικός Οργανισμός Παροχών Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.) και υπάγεται στην εποπτεία των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Στον Οργανισμό εντάσσονται ο κλάδος Υγείας του Ι.Κ.Α. – Ε.Τ.Α.Μ. με τις μονάδες υγείας του καθώς και το Νοσοκομείο Βραχείας Νοσηλείας αυτού, οι κλάδοι Υγείας του Ο.Γ.Α. και του Ο.Α.Ε.Ε. όσον αφορά τις παροχές σε είδος. Επίσης υπάγεται ο Ο.Π.Α.Δ., ενώ προβλέπεται η δυνατότητα να εντάσσονται στο μέλλον και άλλα Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ. που δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών υγείας καθώς και κάθε άλλη κατηγορία δικαιούχων υγειονομικής περίθαλψης. Στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. μεταφέρεται επίσης, από την έναρξη λειτουργίας του, από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η Υπηρεσία Ελέγχου Δαπανών Υγείας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ΥΠ.Ε.Δ.Υ.Φ.Κ.Α.). Ως σκοπός λειτουργίας του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ορίζεται η παροχή υπηρεσιών υγείας στους δικαιούχους βάσει ενιαίου κανονισμού παροχών και η επίτευξη συνεργασίας στα πλαίσια ενός δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, των Κέντρων Υγείας και των Περιφερειακών Ιατρείων του Ε.Σ.Υ., των ιατρών υπόχρεων υπηρεσίας υπαίθρου, των μονάδων πρωτοβάθμιας υγείας των Ο.Τ.Α. και άλλων Ν.Π.Δ.Δ., των μονάδων του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και των συμβεβλημένων ιατρών του. Στη συνέχεια με το ν. 4052/2012⁷⁸ εντάσσονται στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ο Οίκος Ναύτου, ο Κλάδος Υγείας του Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω. και ο Κλάδος Υγείας του Ε.Τ.Α.Α.

⁷⁵Πρόκειται για το άρθρο 7 του νόμου με το οποίο σκοπείται η υγειονομική κρίση να καταστεί ενιαία και αδιάβλητη, εφόσον στις αποφάσεις των Υγειονομικών Επιτροπών θα αναφέρεται αναλυτικά το εδάφιο ή τα εδάφιά του, στα οποία ερείδεται το προσδιοριζόμενο για τον ασφαλισμένο ποσοστό αναπηρίας. Ο Κ.Ε.Β.Α. εφαρμόζεται και η τελευταία εκτενής τροποποίησή του δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 4591 Β΄/27-12-2017.

⁷⁶Η σύσταση και συγκρότηση και οι αρμοδιότητές της προβλέπονται στο άρθρο 7 του νόμου και είναι διαρκής.

⁷⁷Με τα άρθρα 17-30 του νόμου.

⁷⁸Με το άρθρο 13 παρ. 17.

Ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα λειτουργικής ενοποίησης, αφού εξισώνει τους εφαρμοζόμενους κανόνες, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ασφαλισμένων σε αυτόν. Παράλληλα, στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. υπάγεται πλέον το σύνολο σχεδόν⁷⁹ των ασφαλισμένων και συνταξιούχων της χώρας για παροχές υγείας σε είδος, απαλλάσσοντας τους Φ.Κ.Α. από ένα τεράστιο διοικητικό βάρος παραγωγής και παροχής υπηρεσιών υγείας. Ο διαχωρισμός, άλλωστε, του συνταξιοδοτικού συστήματος (κλάδου σύνταξης) από τον κλάδο υγείας (παροχές υγείας σε είδος) και η ενσωμάτωση των Υπηρεσιών Υγείας των ασφαλιστικών ταμείων (π.χ. πολυιατρεία και θεραπευτήρια Ι.Κ.Α., ιατρεία και συμβάσεις ιατρών Ο.Π.Α.Δ. & Ο.Α.Ε.Ε.) στο πλαίσιο λειτουργίας του Ε.Σ.Υ., ήταν μεταξύ των προτάσεων της Επιτροπής Ειδικών για το Ασφαλιστικό (2010)⁸⁰.

Υποενότητα 3.2.3: Ν. 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας», (ΦΕΚ Α28/14-2-2012). Πρόκειται για το δεύτερο μνημόνιο με το οποίο προβλέπεται: η αναθεώρηση των καθεστώτων αναπηρικής σύνταξης και η μείωση του αριθμού των αναπηρικών συντάξεων στο 10% των συνολικών συντάξεων, η αναθεώρηση – μεταρρύθμιση της λειτουργίας των

⁷⁹ Δεν υπάγονται στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. έχοντας κρατήσει το δικό τους ταμείο υγείας: οι ασφαλισμένοι (εργαζόμενοι και συνταξιούχοι) της Τράπεζας της Ελλάδος, της Ε.Υ.Δ.Α.Π. και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

⁸⁰ Σύμφωνα με το Πόρισμα της Επιτροπής του 2010 (σ. 84-85), «ο διαχωρισμός του συνταξιοδοτικού συστήματος (κλάδου σύνταξης) από τον κλάδο υγείας μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό των σημερινών υπερόγκων και ανεξέλεγκτων δαπανών», προτείνεται δε η δημιουργία ενός Ενιαίου Ταμείου Ασφάλισης Υγείας με την ενσωμάτωση σε αυτό των κλάδων υγείας όλων των Ταμείων. Τα πλεονεκτήματα και οφέλη της πρότασης αυτής, σύμφωνα με το Πόρισμα είναι τα εξής: α) κατάργηση γραφειοκρατίας και Ταμείων, οικονομίες κλίμακας, β) επιβολή χαμηλότερων τιμών προμηθειών λόγω μονοπωνιακής δύναμης και ελέγχου αγορών φαρμάκων, γ) επιδίωξη πληρωμής των παρόχων φροντίδων υγείας με βάση αξιολόγηση και παραγωγή τους και όχι απολογιστικά, δ) ισότητα περίθαλψης και ομοιόμορφο επίπεδο για όλους τους ασφαλισμένους και στην πρωτοβάθμια φροντίδα, ε) αύξηση της διαπραγματευτικής δύναμης των ασφαλισμένων και πίεση προς τους παρόχους φροντίδας και το Ε.Σ.Υ. για βελτίωση και αναβάθμιση των Υπηρεσιών Υγείας».

επικουρικών ταμείων με την ενοποίηση όλων σε ένα ταμείο επικουρικής ασφάλισης που θα λειτουργεί με το σύστημα καθορισμένων εισφορών.

Υποενότητα 3.2.4: Ν. 4052/2012 «Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας και άλλες διατάξεις». Συστήνεται⁸¹ το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.)⁸² με σκοπούς: α) την εξάλειψη των ανισορροπιών στα ελλειμματικά ταμεία, β) την ενοποίηση όλων των υφιστάμενων ταμείων μισθωτών, γ) τη μείωση του συνολικού λειτουργικού και μμισθολογικού κόστους, συμπεριλαμβανομένης και της επαρκούς μείωσης των απασχολούμενων ατόμων (τουλάχιστον κατά 30%) στο νέο ενιαίο ταμείο, δ) τη μακρόχρονη βιωσιμότητα των επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων, μέσα από μια αυστηρή διασύνδεση εισφορών και παροχών. Με τις εν λόγω διατάξεις επιδιώκεται: α) η εξάλειψη των ανισορροπιών στα ταμεία με ελλείμματα, β) η ενοποίηση όλων των υφιστάμενων ταμείων μισθωτών,

⁸¹Στο Ε.Τ.Ε.Α. εντάσσονται από την έναρξη λειτουργίας του: α) το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (Ε.Τ.Ε.Α.Μ.), β) οι τομείς του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα (Τ.Ε.Α.Ι.Τ.), γ) το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Ε.Α.Δ.Υ.) και οι τομείς αυτού «Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α.» και «Τ.Α.Δ.Κ.Υ.», δ) το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (Ε.Τ.Α.Τ.) ως προς την επικουρική ασφάλιση, ε) οι τομείς του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.) και στ) ο Κλάδος Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. του Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω. ως προς τους κατ' επικουρική ασφάλιση ασφαλισμένους του. Το Ε.Τ.Ε.Α. λειτουργεί με ενιαία διοικητική και οικονομική οργάνωση.

⁸²Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, οι αναλογιστικές μελέτες που ολοκληρώθηκαν μεταξύ 2010-2011 ανέδειξαν πρόβλημα βιωσιμότητας στο σύνολο σχεδόν των φορέων που παρέχουν επικουρική ασφάλιση και αν δεν ληφθούν μέτρα, όλα τα επικουρικά ταμεία, το ένα μετά το άλλο θα οδηγηθούν σε βάθος χρόνου στη δεινή θέση να μη μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Ήδη τα επικουρικά ταμεία εμφανίζουν συνολικά ταμιακά ελλείμματα 850 εκατομμυρίων ευρώ το 2011(μόνο το έλλειμμα του Ε.Τ.Ε.Α.Μ. ανέρχεται στα 650 εκατ. ευρώ) και χωρίς τη λήψη μέτρων θεωρείται βέβαιο ότι το 2015 δεν θα μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Όπως αναφέρεται στο Μνημόνιο Συνεννόησης της 9ης Φεβρουαρίου 2012 προκειμένου να σταθεροποιηθούν οι δαπάνες για συντάξεις, η εγγύηση της προϋπολογιστικής ουδετερότητας των εν λόγω ταμείων και η διασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος, απαιτείται προς το σκοπό αυτό να αναθεωρηθεί το σύστημα επικουρικής ασφάλισης.

γ) η μείωση του συνολικού λειτουργικού και μισθολογικού κόστους, συμπεριλαμβανομένης και της επαρκούς μείωσης των απασχολούμενων ατόμων (τουλάχιστον κατά 30%) στο νέο ενιαίο ταμείο, δ) η μακρόχρονη βιωσιμότητα των επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων, μέσα από μια αυστηρή διασύνδεση εισφορών και παροχών. Ορίζεται επιπλέον ότι για όλους τους ασφαλισμένους του από 1.1.2015 εφαρμόζεται το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση, τηρουμένων των ασφαλιστικών εισφορών κάθε ασφαλισμένου σε ατομικές μερίδες⁸³. Σύμφωνα με τον Στεργίου (2014) πρόκειται για μια αλλαγή της φυσιογνωμίας της κοινωνικής ασφάλισης, αφού αυτή παραμένει στη δημόσια σφαίρα ως προς την οργάνωση, όχι όμως ως προς τη λογική της.

Υποενότητα 3.2.5: Ν. 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» (Α167/23-7-2013). Συστήνεται Το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (Κ.Ε.Α.Ο.)⁸⁴. Το Κ.Ε.Α.Ο. λειτουργεί με οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον εκάστοτε Διοικητή του Ε.Φ.Κ.Α. Αποστολή του Κ.Ε.Α.Ο. είναι ο εντοπισμός και η καταπολέμηση διαχρονικών παθογενειών του συστήματος εισπράξης και η λήψη μέτρων κατά της συστηματικής αποφυγής καταβολής εισφορών. Επιπλέον, επιδιώκει την ενίσχυση των διαδικασιών εισπράξης των οφειλών⁸⁵ προς τους Φ.Κ.Α., με σκοπό την αύξηση των εσόδων, την ενίσχυση της βιωσιμότητας του Σ.Κ.Α. και την εξασφάλιση απόδοσης των παροχών.

⁸³Πρόκειται για το άρθρο 39 του νόμου 4052/2012.

⁸⁴Με το άρθρο 101 του νόμου.

⁸⁵Σύμφωνα με την 2^η τριμηνιαία έκθεση προόδου 2019 του Κ.Ε.Α.Ο. (Απρίλιος-Ιούνιος 2019), οι οφειλέτες κατά την 30/6/2019 ανέρχονται σε 1.407.030 και το συνολικό υπόλοιπο οφειλών σε 35.110.125.981 ευρώ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ότι το 82,78% των οφειλετών έχουν οφειλή έως 30.000 ευρώ ο καθένας, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των οφειλών αφορά λίγους μεγαλο-οφειλέτες με οφειλές άνω του 1 εκ. ευρώ (1.874 τέτοιοι οφειλέτες συγκεντρώνουν το 23,14 % του συνολικού υπόλοιπου οφειλών). Στοιχεία ανακτηθέντα από https://www.efka.gov.gr/sites/default/files/2019-08/2019_b_trim_keao.pdf.

Ειδικότερα, το Κ.Ε.Α.Ο. αναλαμβάνει την είσπραξη των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών⁸⁶ του τ. Ι.Κ.Α.- Ε.Τ.Α.Μ., του τ. Ο.Α.Ε.Ε., του τ. Ο.Γ.Α., του τ. Ε.Τ.Α.Α., του τ. Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω., του τ. Ε.Τ.Α.Τ. του τ. Ε.Τ.Α.Π.- Μ.Μ.Ε. και του τ. Ν.Α.Τ. καθώς και τη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ - Ν.Δ. 356/1974). Από 1/1/2017 στο Κ.Ε.Α.Ο. διαβιβάζονται από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς όλες οι ληξιπρόθεσμες οφειλές ανεξαρτήτως ύψους και εισπραξιμότητας, οι οποίες κατά την έκδοση της υπ. αριθμόν 58039/3275/28-12/2016 Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ Β' 4504/30-12-2016) δεν βρίσκονται σε καθεστώς ενεργού ρύθμισης. Το Κ.Ε.Α.Ο. διαχειρίζεται τις οφειλές, όπως αυτές διαμορφώνονται και αποστέλλονται από τις υπηρεσίες των τ. Φ.Κ.Α. που έχουν ενταχθεί στον Ε.Φ.Κ.Α., οι οποίες φέρουν και την ευθύνη του προσδιορισμού του ύψους και του είδους των οφειλών.

Υποενότητα 3.2.6: Ν. 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α94/14-8-2015). Πρόκειται για το τρίτο μνημόνιο που –μεταξύ άλλων- προβλέπει⁸⁷ ενοποίηση όλων των ταμείων κύριας σύνταξης σε ένα και όλων των ταμείων επικουρικής σύνταξης σε ένα, περικοπή συντάξεων για τα έτη 2015-2016 ύψους 1,25% του Α.Ε.Π. (2.250 δις ευρώ), κατάργηση του Ε.Κ.Α.Σ. σταδιακά μέχρι το 2020, αύξηση της εισφοράς των συνταξιούχων υπέρ Ε.Ο.Π.Υ.Υ. από 4% στο 6% και επέκτασή της και στις επικουρικές συντάξεις, αύξηση των ορίων ηλικίας ώστε την 1.1.2022 η πλήρης συνταξιοδότηση να θεμελιώνεται με τη συμπλήρωση 40 ετών ασφάλισης και του 62ου έτους της ηλικίας, αναστολή αύξησης κατωτάτων ορίων σύνταξης μέχρι την 31.12.2021⁸⁸. Για την πλήρη εφαρμογή του τρίτου μνημονίου

⁸⁶Το συνολικά εισπραχθέν ποσό οφειλών μέσω Κ.Ε.Α.Ο. κατά το διάστημα 2013-2018 ανήλθε σε 4.237.559.388 ευρώ, (4^η τριμηνιαία έκθεση Κ.Ε.Α.Ο. 2018). Στοιχεία ανακτηθέντα από https://www.efka.gov.gr/sites/default/files/2019-04/2018_d_trim_keao.pdf

⁸⁷Νόμος 4336/2015, ΦΕΚ Α94/14-8-2015, σ. 1020-1021).

⁸⁸Πρόκειται για το άρθρο 2 περ. 3, υποπαρ. Ε2 του ν. 4336/2015. Ας σημειωθεί ότι με τον εφαρμοστικό του τρίτου μνημονίου νόμο 4387/2016 (άρθρο 14 παρ. 3^α) προβλέφθηκε ετήσια αύξηση των συντάξεων από 1.1.2017 (με Κοινή Υπουργική Απόφαση), ωστόσο στη συνέχεια με τους ν. 4472/2017, άρθρο 1 παρ. 4^α και ν. 4475/2017, άρθρο 3 η πρόβλεψη για αυξήσεις των συντάξεων πάγωσαν μέχρι 31.12.2022.

ακολούθησαν μια σειρά εφαρμοστικών νόμων μεταξύ των οποίων ο σημαντικότερος είναι ο ν. 4387/2016.

Υποενότητα 3.2.7: Ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α 85/12-05-2016).

3.2.7.Α: Γενικοί σκοποί και στόχοι. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου που φέρει τον τίτλο «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος» σκοπός του είναι η πλήρης αναμόρφωση του Σ.Κ.Α., στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας⁸⁹, του οποίου οι γενικές αρχές ορίζονται ως εξής: εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής προστασίας με όρους ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, αναδιανομής και αλληλεγγύης των γενεών.

Διαπιστώνει η αιτιολογική έκθεση: α) εντυπωσιακή διοικητική διάσπαση του ασφαλιστικού συστήματος⁹⁰ που επιτείνεται από το γεγονός ότι η εποπτεία του Σ.Κ.Α. μοιράζεται ανάμεσα στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, β) αναποτελεσματικότητα, μη βιωσιμότητα και άδικο χαρακτήρα στο ελληνικό Σ.Κ.Α., ως απόρροια του έντονου κατακερματισμού του, που αντανάκλα την εν γένει πελατειακή λειτουργία του πολιτικού συστήματος πριν από την κρίση, γ) οι ενοποιήσεις ταμείων που προβλέφθηκαν από προγενέστερη νομοθεσία δεν συνοδεύθηκαν από εναρμόνιση των κανόνων των ταμείων που συγχωνεύθηκαν. Συνεπώς, δεν εξασφαλίσθηκε μέσω των ενοποιήσεων ούτε η ισονομία, ούτε η αποτελεσματικότητα, αφού κάτω από την ίδια στέγη συνυπάρχουν ασφαλιστικά ταμεία

⁸⁹Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας, σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου, περιλαμβάνει τρία (3) υποσυστήματα: το Εθνικό Σύστημα Υγείας για τις παροχές υγείας, το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τις προνοιακές παροχές και το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης για τις ασφαλιστικές παροχές.

⁹⁰Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η περίπτωση του Ε.Τ.Α.Π. - Μ.Μ.Ε. που συνολικά παρέχει 8.208 συντάξεις και αποτελείται από 10 τομείς ασφάλισης(αιτιολογική έκθεση ν.4387/2016, σ.1).

που ακόμα και μετά την ενοποίησή τους εξακολουθούν να διατηρούν πλήρη οικονομική και λειτουργική αυτοτέλεια⁹¹.

Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των δομικών παθογενειών του συστήματος και μάλιστα σε συνθήκες γενικευμένης κρίσης και πρόσθετων μνημονιακών υποχρεώσεων, η ασφαλιστική μεταρρύθμιση του ν. 4387/2016 θέτει δύο θεμελιώδεις αρχές: την ισονομία⁹² και την κοινωνική δικαιοσύνη⁹³. Προκειμένου να βρουν εφαρμογή οι αρχές αυτές, θέτει ως προϋποθέσεις την ουσιαστική απλοποίηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, την αποκατάσταση της ισότητας μέσω καθιέρωσης ενιαίων κανόνων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, την ενίσχυση του κοινωνικού, αναδιανεμητικού χαρακτήρα και τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος, με γνώμονα την εξασφάλιση πλήρους κοινωνικής προστασίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης, με όρους ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης και αναδιανομής.

3.2.7.B: Βασικές προβλέψεις για την επίτευξη των τεθέντων σκοπών και στόχων.

3.2.7.B.1: Διοικητική Ενοποίηση Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης⁹⁴.

Α. Με το νόμο αυτό δημιουργείται ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) με μορφή Ν.Π.Δ.Δ. ως φορέας κύριας κοινωνικής ασφάλισης, έναρξη

⁹¹Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται το Ι.Κ.Α. στο πλαίσιο του οποίου υπάρχουν 930 διαφορετικοί τύποι ασφάλισης με αντίστοιχα διαφοροποιούμενες παροχές. (αιτιολογική έκθεση ν. 4387/2016, σ. 2)

⁹²Ισονομία: θέσπιση για πρώτη φορά όμοιων κανόνων για όλους, παλαιούς και νέους συνταξιούχους, εργαζόμενους στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους (αιτιολογική έκθεση ν. 4387/2016, σ. 2)

⁹³Κοινωνική δικαιοσύνη: με το νέο θεσμό της εθνικής σύνταξης, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση (σ. 2) επιτυγχάνεται αναδιανομή, αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες και εξασφαλίζεται επαρκής σύνταξη και για τις επισφαλείς κοινωνικά ομάδες.

⁹⁴Σύμφωνα με το Σ.τ.Ε. επί προσφυγών των δημοσίων υπαλλήλων και των ελεύθερων επαγγελματιών περί αντισυνταγματικότητας του ν. 4387/2016 για την ένταξη των ασφαλιστικών τους φορέων στον ΕΦΚΑ (αποφάσεις 1888/2019, 1882/2019)[...] α) «η κατ' αρχήν υπαγωγή δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών σε καθεστώς υποχρεωτικής κύριας κοινωνικής ασφάλισης με τις επίμαχες διατάξεις του ν. 4387/2016, κατάληξη μιας μακράς πορείας συγκλίσεως του συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων με την κοινωνική ασφάλιση (άρθρο 6 ν. 1902/1990, άρθρο 20 παρ. 2 ν. 2084/1992, άρθρο 27 παρ. 2 ν. 3863/2010), προς ουδεμία διάταξη του Συντάγματος αντίκειται» β)[...] υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το Δικαστήριο έκρινε, κατά πλειοψηφία, ότι η ένταξη, με τις διατάξεις του ν. 4387/2016, όλων των υφιστάμενων φορέων κύριας κοινωνικής ασφάλισης μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων, ελεύθερων επαγγελματιών και αγροτών σε ένα ενιαίο φορέα και

λειτουργίας του οποίου ορίζεται η 1.1.2017⁹⁵ και στον οποίο εντάσσονται αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς, τομείς, κλάδοι κύριας κοινωνικής ασφάλισης και διάφοροι τομείς και λογαριασμοί⁹⁶ παροχών σε χρήμα και το Δημόσιο ως φορέας κύριας ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών, των εργαζομένων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), των εργαζομένων στα Σώματα ασφαλείας και των στρατιωτικών⁹⁷.

Πίνακας 11: Ενοποιούμενοι στον Ε.Φ.Κ.Α φορείς και κλάδοι (ν. 4387/2016)

Α. Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (Ι.Κ.Α. – Ε.Τ.Α.Μ.) α. Κλάδος κύριας σύνταξης, αα. Κλάδος κύριας σύνταξης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. ββ. Τομέας Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ. γγ. Λογαριασμός Ειδικού Κεφαλαίου ΙΚΑ – ΕΤΑΜ (πρώην ΤΑΠ – ΟΤΕ). β. Κλάδος ασθένειας. αα. Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα. γ. Τομέας Ασφαλισμένων Δημοσίου. δ. Τομέας Ασφαλισμένων Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων. ε. Ειδικός Λογαριασμός Δώρου Εργατοτεχνιτών Οικοδόμων (ΕΛΔΕΟ). Β. Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Ε.Τ.Α.Π. - Μ.Μ.Ε.).
--

η υπαγωγή των ασφαλισμένων τους σε παρεχόμενη από τον νέο φορέα ασφάλιση **δεν αντίκειται, κατ' αρχήν, στο Σύνταγμα** από απόψεως διαφοράς είτε του βαθμού επιπέδου οικονομικής ευρωστίας και βιωσιμότητας των εντασσόμενων φορέων είτε συνθηκών απασχολήσεως των ασφαλισμένων και πραγματοποιήσεως εισοδήματος από αυτούς, όπως αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση. Ανακτήθηκε από http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/apofaseis?_contentID=DECISION-TEMPLATE1570187951361&_afrLoop=103683203254225067#!%40%40%3F_afrLoop%3D103683203254225067%26centerWidth%3D65%2525%26contentID%3DDECISION-TEMPLATE1570187951361%26leftWidth%3D0%2525%26rightWidth%3D35%2525%26showFooter%3Dfalse%26showHeader%3Dtrue%26_adf.ctrl-state%3D31thftmnx_4

⁹⁵Είναι εντυπωσιακό και παράλληλα αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία (;) μια τέτοιου εύρους και σημασίας θεσμική αλλαγή να καλείται να εφαρμοστεί σε διάστημα 7 μηνών ή και άμεσα στις περιπτώσεις υπολογισμού των νέων από 13-5-2016 και εφεξής συντάξεων (ο νόμος 4387/2016 δημοσιεύτηκε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως την 12-5-2016)! Στη Σουηδία, για παράδειγμα, η ασφαλιστική μεταρρύθμιση διήρκεσε 7 περίπου χρόνια.

⁹⁶Στον Ε.Φ.Κ.Α. εντάχθηκαν εκτός των φορέων, τομέων και κλάδων κύριας ασφάλισης (παροχές κύριας σύνταξης) και τομείς και κλάδοι ασθένειας (παροχές ασθένειας και μητρότητας σε χρήμα) και Λογαριασμοί Ανεργίας [αα. Λογαριασμός Ανεργίας Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης. ββ. Λογαριασμός Ανεργίας Τεχνικών Τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης. γγ. Λογαριασμός Κεφαλαίου Ανεργίας – Ασθενείας Ναυτικών (Κ.Α.Α.Ν.)] καθώς και ο Λογαριασμός Δώρου Εορτών Εφημεριδοπωλών (άρθρο 53 του ν. 4387/2016).

⁹⁷Μοναδική περίπτωση φορέα κύριας ασφάλισης που δεν εντάχθηκε στον Ε.Φ.Κ.Α. αποτελεί η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία αναλαμβάνει η ίδια την ασφάλιση και τη συνταξιοδότηση του προσωπικού της (άρθρο 64 του ν. 3863/2010).

α. Κλάδος κύριας ασφάλισης.
 αα. Τομέας σύνταξης Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
 ββ. Τομέας ασφάλισης Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
 γγ. Τομέας ασφάλισης Ιδιοκτητών Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου.
 δδ. Τομέας ασφάλισης Ανταποκριτών Ξένου Τύπου.
 εε. Τομέας ασφάλισης Φωτοειδησεογράφων και Εικονοληπτών Επικαίρων Τηλεόρασης.
 στστ. Τομέας σύνταξης Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείου Αθηνών.
 ζζ. Τομέας σύνταξης Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείου Θεσσαλονίκης.
 ηη. Τομέας ασφάλισης Τεχνικών Τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
 θθ. Τομέας Ασφάλισης Τεχνικών Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης (ΤΑΤΕ-ΡΤ).
 β. Κλάδος ανεργίας και δώρου.
 αα. Λογαριασμός Ανεργίας Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
 ββ. Λογαριασμός Ανεργίας Τεχνικών Τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης.
 γγ. Λογαριασμός Δώρου Εορτών Εφημεριδοπωλών.
 γ. Κλάδος Υγείας.
 αα. Τομέας Υγείας Ιδιοκτητών, Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου.
 ββ. Τομέας Υγείας Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείων Αθηνών.
 γγ. Τομέας Υγείας Τεχνικών Τύπου Αθηνών.
 δδ. Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα Ε.Τ.Α.Π.-Μ.Μ.Ε..
Γ. Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων (Ε.Τ.Α.Α.).
 α. Κλάδος Κύριας Ασφάλισης.
 αα. Τομέας Σύνταξης Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ), και η Ειδική Προσαύξηση.
 ββ. Τομέας Σύνταξης και Ασφάλισης Υγειονομικών (ΤΣΑΥ) και ο Κλάδος Μονοσυνταξιούχων.
 γγ. Τομέας Ασφάλισης Νομικών και ο ειδικός κλάδος για τους δικαστικούς λειτουργούς και τους λειτουργούς του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που έχει συσταθεί με το άρθρο 39 του Ν. 4075/2012 (Α' 89).
 β. Κλάδος Υγείας.
 αα. Τομέας Υγείας Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων.
 ββ. Τομέας Υγείας Υγειονομικών.
 γγ. Τομέας Υγείας Δικηγόρων Αθηνών.
 δδ. Τομέας Υγείας Δικηγόρων Πειραιά.
 εε. Τομέας Υγείας Δικηγόρων Θεσσαλονίκης.
 στστ. Τομέας Υγείας Δικηγόρων Επαρχιών.
 ζζ. Τομέας Υγείας Συμβολαιογράφων.
 ηη. Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα Ε.Τ.Α.Α..
Δ. Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.).
 α. Κλάδος Κύριας Ασφάλισης.
 αα. Κλάδος Κύριας Ασφάλισης Ο.Α.Ε.Ε..
 ββ. Τομέας Ασφάλισης Ναυτικών και Τουριστικών Πρακτόρων.
 β. Κλάδος Υγείας.
 αα. Λογαριασμός Παροχών σε χρήμα.
Ε. Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α), εκτός του Λογαριασμού Αγροτικής Εστίας.
 α. Κλάδος Υποχρεωτικής Ασφάλισης του Ν. 4169/1961 (Α' 81).
 β. Κλάδος Κύριας Ασφάλισης Αγροτών του Ν. 2458/1997 (Α' 15).
 γ. Κλάδος Υγείας.
 δ. Λογαριασμός Παροχών σε χρήμα.
ΣΤ. Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (Ν.Α.Τ.), συμπεριλαμβανομένου του Κεφαλαίου Δυτών και του Κεφαλαίου Ανεργίας – Ασθενείας Ναυτικών (Κ.Α.Α.Ν.).
Ζ. Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.).

α. Κλάδος Υγείας.
αα. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού ΟΤΕ (Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.).
ββ. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού ΗΣΑΠ (Τ.Α.Π.Η.Σ.Α.Π.).
γγ. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού ΗΛΠΑΠ (Τ.Α.Π.ΗΛΠΑΠ).
δδ. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού ΔΕΗ (Τ.Α.Π.-ΔΕΗ).
εε. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού ΕΤΒΑ (Τ.Α.Π.- ΕΤΒΑ).
στστ. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος (Τ.Α.Π. – Ε.Τ.Ε.).
ζζ. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού Τραπεζών Πίστεως, Γενικής και Αμερικαν Εξπρές (Τ.Α.Α.Π.Τ.Π.Γ.Α.Ε.).
ηη. Τομέας Ασθένειας Προσωπικού Ασφαλιστικής Εταιρίας «ΕΘΝΙΚΗ» (Τ.Α.Π.Α.Ε. ΕΘΝΙΚΗ).
θθ. Λογαριασμός Παροχών σε Χρήμα Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω..
Η. Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (Ε.Τ.Α.Τ.).

Σημείωση: Ο πίνακας προκύπτει από το άρθρο 53 του ν. 4387/2016

Παράλληλα, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση⁹⁸, προκειμένου να επιτευχθεί η ουσιαστική ενοποίηση των υπηρεσιών των εντασσομένων φορέων κοινωνικής ασφάλισης, να εξορθολογιστεί η διοικητική και λειτουργική οργάνωση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος της χώρας και να αντιμετωπιστούν διοικητικές και οργανωτικές δυσλειτουργίες, όπως το υπέρογκο διοικητικό και λειτουργικό κόστος και η γραφειοκρατία, προβλέπεται κατάρτιση ενιαίου Οργανισμού του Ε.Φ.Κ.Α.⁹⁹ μέχρι την 31.12.2016¹⁰⁰.

Β. Δημιουργείται το «Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών» («Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.») στο οποίο εντάσσονται -πέραν των επικουρικών ταμείων του Ε.Τ.Ε.Α.- και τα ταμεία, τομείς, κλάδοι και λογαριασμοί πρόνοιας.

⁹⁸ Αιτιολογική έκθεση, σ. 27

⁹⁹ Με το άρθρο 52, παράγραφος 1 του νόμου.

¹⁰⁰ Τελικά, ο Οργανισμός του Ε.Φ.Κ.Α. δημοσιεύτηκε το 2019 (ΦΕΚ Α8/23-1-2019).

Πίνακας 12: Εντασσόμενα στο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. Ταμεία, τομείς, κλάδοι και λογαριασμοί πρόνοιας

Α. Το Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Π.Δ.Υ.) με τους Τομείς του: α. Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων β. Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. γ. Τομέα Πρόνοιας Ορθόδοξου Εφημεριακού Κλήρου της Ελλάδος δ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εμπορικών, Βιομηχανικών, Επαγγελματικών, Βιοτεχνικών Επιμελητηρίων του Κράτους ε. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ταμείου Νομικών στ. Τομέα Πρόνοιας Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων.

Β. Το Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα (ΤΑ.Π.Ι.Τ.) με τους Τομείς του: α. Τομέα Πρόνοιας Εργατοϋπαλλήλων Μετάλλου β. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εταιρειών Λιπασμάτων γ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εταιρειών Τσιμέντων δ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ιπποδρομιών ε. Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων στ. Τομέα Πρόνοιας Ξενοδοχοϋπαλλήλων ζ. Τομέα Πρόνοιας Λιμενεργατών η. Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς θ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Εθνικού Θεάτρου ι. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Υδρεύσεως Θεσσαλονίκης ια. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης.

Γ. Ο κλάδος πρόνοιας του Ενιαίου Ταμείου Ασφάλισης Προσωπικού Εργαζομένων στα Μ.Μ.Ε. (Ε.Τ.Α.Π.– Μ.Μ.Ε.) με τους Τομείς του: α. Τομέα Πρόνοιας Ιδιοκτητών, Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου. β. Τομέα Πρόνοιας Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείων Αθηνών. γ. Τομέα Πρόνοιας Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείων Θεσσαλονίκης.

Δ. Ο κλάδος πρόνοιας του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.) με τους Τομείς του: α. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ο.Τ.Ε. β. Κλάδο Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (ΚΑΠ –Δ.Ε.Η.). γ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ο.Σ.Ε.. δ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ε.Ρ.Τ. και Τουρισμού. ε. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εμπορικής Τραπεζής. στ. Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ιονικής–Λαϊκής Τραπεζής.

Ε. Ο κλάδος πρόνοιας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολουμένων (Ε.Τ.Α.Α.) με τους Τομείς του: α. Τομέα Πρόνοιας Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων. β. Τομέα Πρόνοιας Υγειονομικών. γ. Τομέα Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών. δ. Τομέα Πρόνοιας Δικαστικών Επιμελητών. ε. Τομέα Πρόνοιας Συμβολαιογράφων. στ. Τομέα Πρόνοιας Εργοληπτών Δημοσίων Έργων.

ΣΤ. Το Ταμείο Πρόνοιας Αξιοματικών Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Π.Α.Ε.Ν.).

Ζ. Το Ταμείο Πρόνοιας Κατωτέρων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Π.Κ.Π.Ε.Ν.).

Η. Ο Ειδικός Λογαριασμός Πρόνοιας προσωπικού του Ι.Κ.Α. – Ε.Τ.Α.Μ.

Σημείωση: Ο πίνακας προκύπτει από το άρθρο 75 του ν. 4387/2016

Το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., επομένως, αποτελεί το διάδοχο του Ε.Τ.Ε.Α. αλλά πλέον στο νέο ταμείο εντάσσονται όχι μόνο οι φορείς επικουρικής ασφάλισης (όπως συνέβαινε στο Ε.Τ.Ε.Α.) αλλά και οι φορείς πρόνοιας¹⁰¹.

¹⁰¹Προς τούτο συνιστώνται στο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. δύο (2) κλάδοι, οι οποίοι λειτουργούν με οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια, και συγκεκριμένα: α) ο κλάδος επικουρικής ασφάλισης και β) ο κλάδος εφάπαξ

3.2.7.B.2: Ενοποίηση συνταξιοδοτικών παροχών

Α. Ε.Φ.Κ.Α.¹⁰²

Για όσους καθίστανται συνταξιούχοι ή θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης από 13/5/2016¹⁰³ και εφεξής, ανεξάρτητα από ποιον πρώην ασφαλιστικό φορέα (και ενταχθέντα πλέον στον Ε.Φ.Κ.Α.) προέρχονται, τίθενται νέοι ενιαίοι κανόνες υπολογισμού της κύριας σύνταξης. Η νέα κύρια σύνταξη, όπως δομείται με το ν. 4387/2016, είναι το άθροισμα δύο τμημάτων: της εθνικής και της ανταποδοτικής σύνταξης. Ειδικότερα:

Τμήμα Εθνικής Σύνταξης: χορηγείται χωρίς εισοδηματικά κριτήρια και ορίζεται σε τριακόσια ογδόντα τέσσερα (384) ευρώ μηνιαίως (για δικαιούχους πλήρους σύνταξης γήρατος και βαριάς αναπηρίας), εφόσον έχουν συμπληρωθεί από τον ασφαλισμένο τουλάχιστον 20 έτη ασφάλισης και 40 έτη μόνιμης και νόμιμης διαμονής στη χώρα. Το ποσό της εθνικής σύνταξης μειώνεται κατά 2% για κάθε έτος ασφάλισης που υπολείπεται των 20 ετών μέχρι τα 15 έτη (345,6 ευρώ) ασφάλισης, που αποτελούν προϋπόθεση για την καταβολή της σύνταξης γήρατος.

παροχών, στους οποίους παρακολουθούνται αυτοτελώς οι εισφορές και οι παροχές ανά κλάδο (άρθρο 74 παρ. 1 του ν. 4387/2016).

¹⁰²Βασικά μεγέθη του Ε.Φ.Κ.Α.:

- Παρέχει ασφαλιστική ικανότητα σε 10 εκ. πολίτες (4,3 εκ. άμεσα ασφαλισμένους, 2,6 έμμεσα μέλη ασφαλισμένων, 2,8 εκ. συνταξιούχους και έμμεσα μέλη συνταξιούχων).
- Παρέχει ασφαλιστικές υπηρεσίες σε 5 εκ. άμεσα ασφαλισμένους.
- Παρέχει σύνταξη σε 2,741 εκ. συνταξιούχους (1.923.325 συντάξεις γήρατος, 570.503 θανάτου και 248.044 αναπηρίας).
- Συναλλάσσεται για την εξυπηρέτηση του σκοπού του με 381.379 εργοδότες, με 1,4 εκ. αυτοτελώς απασχολούμενους, σχεδόν 3εκ. μισθωτούς και 143 χιλ. παράλληλα ασφαλισμένους μισθωτούς και μη μισθωτούς.
- Εξυπηρετεί καθημερινά 450.000 επισκέψεις ασφαλισμένων στις υπηρεσίες του.

Πηγή: Ε.Φ.Κ.Α., Γενική Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανάπτυξης, Δεκέμβριος 2018, ανακτήθηκε από https://www.efka.gov.gr/sites/default/files/2019-07/profil_efka_122018.pdf

¹⁰³ Δηλαδή άμεση εφαρμογή του νόμου, από την επομένη της δημοσίευσής του (δημοσίευση την 12-5-2016).

Πίνακας 13: Κλιμάκωση ποσών Εθνικής Σύνταξης

Έτη ασφάλισης	-	Εθνική σύνταξη
20 και άνω		384 ευρώ
19		376,32
18		368,64
17		360,96
16		353,28
15		345,6

Σημείωση: Ο πίνακας προκύπτει από το άρθρο 7 του ν. 4387/2016

Τμήμα Ανταποδοτικής Σύνταξης: υπολογίζεται με βάση τις συντάξιμες αποδοχές¹⁰⁴, το χρόνο ασφάλισης και τα κατ' έτος ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα του άρθρου 8 του νόμου¹⁰⁵ (όπως φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί). Οι συντάξιμες αποδοχές υπολογίζονται ως ο μέσος μηνιαίος μισθός – εισόδημα του

¹⁰⁴Για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα του ασφαλισμένου για κάθε ημερολογιακό έτος, αναπροσαρμοζόμενο κατά τη μεταβολή του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή (Δ.τ.Κ.) της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 4387/2016, όπως ισχύει (σχετ. το με αριθμ. πρωτ. οικ.15726/605/5.4.2017 έγγραφο του ΥΠ.Ε.ΚΑ.ΚΑ., ΑΔΑ: 7ΙΣΒ465Θ1ΩΘΕΒ).

¹⁰⁵Με την απόφαση 1891/2019 το Σ.τ.Ε. έκρινε ως αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 8 του ν. 4387/2016 ως προς την κλιμάκωση των ποσοστών αναπλήρωσης του ανταποδοτικού μέρους της κύριας σύνταξης. Ειδικότερα: «[...] έγινε δεκτό, κατά πλειοψηφία, ότι **ναι μεν υπάρχει κλιμάκωση**, ως προς τα θεσπιζόμενα με το άρθρο 8 του ν. 4387/2016 ποσοστά αναπληρώσεως, βάσει των οποίων υπολογίζεται η ανταποδοτική σύνταξη και τα οποία εφαρμόζονται και για τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων κύριων συντάξεων, τα ποσοστά δηλαδή αυτά αυξάνονται προοδευτικά ανά κλίμακα ετών ασφάλισης, τα νέα, **όμως, αυτά τα ποσοστά αναπληρώσεως, αυτά καθ' εαυτά, είναι ιδιαίτερος χαμηλά**, η δε εφαρμογή τους, ως εκ του ύψους και της ανά τριετία κλιμακώσεώς τους, τόσο στο μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου προκειμένου για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, όσο και στον συντάξιμο μισθό επί του οποίου κανονίσθηκε η χορηγηθείσα σύνταξη προκειμένου για τους ήδη συνταξιούχους, οδηγεί στη χορήγηση ανταποδοτικής συνταξιοδοτικής παροχής, η οποία τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τις ανωτέρω αποδοχές, ενόψει του ότι το υψηλότερο ποσοστό αναπληρώσεως των εν λόγω αποδοχών είναι κατώτερο του 50%, και προς τις καταβληθείσες με βάση τις αποδοχές αυτές εισφορές. Υπό τα δεδομένα αυτά, **τα συγκεκριμένα ποσοστά αναπληρώσεως παραβιάζουν την αρχή της ανταποδοτικότητας**, η οποία αποτελεί έκφραση της αρχής της αναλογικότητας, υπό την έννοια της υπέρβασης του ανεκτού ορίου μέχρι του οποίου είναι επιτρεπτή, κατά το Σύνταγμα, η έλλειψη ανταποδοτικότητας εισφορών – παροχών. Η ανωτέρω παραβίαση της αρχής της ανταποδοτικότητας δεν αναιρείται, εξ άλλου, από τη χορηγούμενη από το σύστημα του ν. 4387/2016 εθνική σύνταξη, το ύψος της οποίας παραμένει σταθερό και δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των (πέραν των 20) ετών ασφαλίσεως και το ύψος των αποδοχών. Περαιτέρω δε, **το σύστημα του ανωτέρω ν. 4387/2016, ως προς την χορηγούμενη από αυτό συνολική συνταξιοδοτική παροχή (εθνική, ανταποδοτική και επικουρική), οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι, [...], η χορηγούμενη από το σύστημα του νόμου συνολική συνταξιοδοτική παροχή εξασφαλίζει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό αναπλήρωσης (σχέση συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής προς μέσο όρο αποδοχών καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου ή συντάξιμο μισθό) σε πρόσωπα που υπάγονται στην ίδια κλίμακα από πλευράς χρόνου ασφαλίσεως και έχουν μικρότερες κατά μέσο όρο αποδοχές ή συντάξιμο μισθό σε σχέση με πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια κλίμακα αλλά έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο αποδοχών ή συντάξιμο μισθό».** Πηγή: http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomologia/steol%201891_2019.htm

ασφαλισμένου από την 1-1-2002 και έως την ημερομηνία υποβολής της αίτησης συνταξιοδότησης (αναπροσαρμοζόμενες, ποτέ όμως αρνητικά, με βάση τη μεταβολή του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής)¹⁰⁶.

¹⁰⁶Σύμφωνα με το άρθρο 30 του νόμου για όσους κατέβαλλαν εισφορές ανώτερες από αυτές του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (δηλαδή εισφορές κλάδου σύνταξης μεγαλύτερες του 20%), το ανταποδοτικό μέρος της σύνταξης, για κάθε έτος που έχει καταβληθεί επιπλέον εισφορά, υπολογίζεται με ετήσιο συντελεστή αναπλήρωσης 0,075% για καθεμία ποσοστιαία μονάδα (1%) επιπλέον εισφοράς. Από αυτήν την προσαύξηση εξαιρούνται όσοι εξαιρέθηκαν από την αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης του ν.4336/2015 και, συνεπώς, συνταξιοδοτούνται σε χαμηλότερα όρια ηλικίας (ενδεικτικά: συνταξιοδοτούμενοι με βάση τον Κανονισμό Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελλμάτων, συνταξιοδοτούμενοι με βάση το ν. 612/77) (εγκύκλιος ΕΦΚΑ 24/22-5-2017).

Πίνακας 14: Ποσοστά αναπλήρωσης ανταποδοτικής σύνταξης ν. 4387/2016

ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ	ΤΕΛΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ
ΑΠΟ	ΕΩΣ		
	15	0,77%	11,55%
15,01	16	0,84%	12,39%
16,01	17		13,23%
17,01	18		14,07%
18,01	19		14,97%
19,01	20	0,90%	15,87%
20,01	21		16,77%
21,01	22		17,73%
22,01	23	0,96%	18,69%
23,01	24		19,65%
24,01	25		20,68%
25,01	26	1,03%	21,71%
26,01	27		22,74%
27,01	28		
28,01	29	1,21%	25,16%
29,01	30		26,37%
30,01	31		27,79%
31,01	32	1,42%	29,21%
32,01	33		30,63%
33,01	34		32,22%
34,01	35	1,59%	33,81%
35,01	36		35,40%
36,01	37		37,20%
37,01	38	1,80%	39%
38,01	39		40,80%
39,01	40		42,80
40,01	41	2%	44,80%
41,01	42		46,80%
42,01	43		48,80%
43,01	44		50,80%

Σημείωση: Αναδημοσίευση-προσαρμογή από εγκύκλιο Ε.Φ.Κ.Α. 24/ 22-5-2017¹⁰⁷

Από τη μελέτη των ποσοστών αναπλήρωσης προκύπτει ότι τα ποσοστά αναπλήρωσης του εισοδήματος είναι πολύ υψηλά όταν συνδυάζονται χαμηλές συντάξιμες αποδοχές με λίγα χρόνια ασφάλισης και αρκετά χαμηλά όταν συνδυάζονται υψηλές αποδοχές με λίγα χρόνια ασφάλισης. Από την άλλη μεριά, η σύγκριση των

¹⁰⁷Πρόσβαση την 30-12-2019 στο <https://www.efka.gov.gr/el/egkyklloi-kai-genika-eggrapha/egkyklios-24-22052017>

ποσοστών αναπλήρωσης δύο ασφαλισμένων με 40 έτη ασφάλισης αλλά διαφορετικές συντάξιμες αποδοχές , π.χ. 600 και 2.000 ευρώ, δείχνει για τον μεν πρώτο ποσοστό αναπλήρωσης 106,80% ενώ για τον δεύτερο 58,30%. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει ακριβώς αυτά τα ευρήματα.

Πίνακας 15: Ποσοστά αναπλήρωσης κύριας σύνταξης βάσει του ν. 4387/2016

ΕΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΣΥΝΤΑΞΙΜΕΣ ΑΠΟΔΟΧΕΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ
15	586	413 €	70,48%
20	600	479,2€	79,87%
30	1.000	609 €	60,90%
35	1.300	774 €	59,54%
35	1.600	869 €	54,31%
35	2.000	997 €	49,85%
40	2.000	1.166 €	58,30%
40	1.000	812 €	81,20%
40	600	640,8 €	106,80%
40	1.600	1.005 €	62,81%
40	1.300	884 €	68%

Σημείωση: Αναδημοσίευση από Σημειώσεις για το Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών ΕΝΑ, σ.34, 30-1-2019, Μ. Θεοδωρουλάκης¹⁰⁸

Β. Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.

Για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.2013, οι οποίοι καταθέτουν αίτηση συνταξιοδότησης από την 1.1.2015 και εφεξής (και με έναρξη καταβολής της σύνταξης

¹⁰⁸ Ανακτηθέν από <https://www.enainstitute.org/wp-content/uploads/2019/01/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%94%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%9C%CE%97%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F-%CE%A3%CE%A5%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91-%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%A3%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%A3.pdf>

από 1.1.2015 και εφεξής), το ποσό της επικουρικής σύνταξης αποτελείται από το άθροισμα δύο τμημάτων:

- το (Α) τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στο χρόνο ασφάλισής τους έως 31.12.2014 υπολογίζεται με βάση ποσοστό αναπλήρωσης 0,45% για κάθε έτος ασφάλισης επί των συντάξιμων αποδοχών κάθε ασφαλισμένου που υπεβλήθησαν σε εισφορές υπέρ επικουρικής ασφάλισης (συντάξιμες αποδοχές Χ έτη ασφάλισης Χ 0,45%), και

- το (Β) τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στο χρόνο ασφάλισής τους από 1.1.2015 και εφεξής υπολογίζεται με το διανεμητικό σύστημα προκαθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση, όπως αυτό εξειδικεύεται στην Υ.Α. οικ.23123/785/7.6.2016 (Β'1604)¹⁰⁹.

Αντίθετα, για όσους ασφαλίζονται για πρώτη φορά από 1.1.2014 ισχύει αποκλειστικά το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση¹¹⁰, η σύνταξή τους, δηλαδή, όπως και το εφάπαξ, θα είναι το αποτέλεσμα των εισφορών τους (οι οποίες τηρούνται στην ατομική μερίδα του καθενός) συν τους τόκους αυτών.

3.2.7.B.3: Ενοποίηση κανόνων εισφορών

Α. Ε.Φ.Κ.Α.

Με τα άρθρα 38, 39 και 40¹¹¹ και 41 επιδιώκεται να εφαρμοστούν για πρώτη φορά ενιαίοι κανόνες για όλους τους ασφαλισμένους των εντασσόμενων φορέων

¹⁰⁹Εγκύκλιος ΥΠ.Ε.ΚΑ.ΚΑ Φ80020/οικ.49618/Δ15.831/20-11-2017 (σ.2)

¹¹⁰Άρθρο 39 του ν. 4052/2012, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με την περ. 3 της υποπαραγράφου ΙΑ.2 της παραγράφου ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4254/2014 (ΦΕΚ Α85/2014)

¹¹¹Το Σ.τ.Ε. με την 1888/2019 έκρινε αντισυνταγματικές τις διατάξεις των άρθρων 39-41 του ν.4387/2016 σε ό,τι αφορά τις εισφορές σύνταξης και υγειονομικής περίθαλψης των μη μισθωτών (ελεύθερων επαγγελματιών και αγροτών) θεωρώντας ότι «...η υπαγωγή στην ασφάλιση, κατά τις διατάξεις αυτές, μισθωτών και μη μισθωτών, ήτοι κατηγοριών ασφαλισμένων με ουσιωδώς διαφορετικές συνθήκες απασχόλησεως και παραγωγής εισοδήματος, υπό ενιαίους κανόνες εισφορών και παροχών (άρθρα 39, 40 και 41 του ν. 4387/2016), αντίκειται στη συνταγματική αρχή της ισότητας, από της απόψεως της ενιαίας μεταχειρίσεως προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες. Πράγματι, κατά το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων παροχών, το οποίο επέλεξε ο νομοθέτης για τον νέο φορέα, ασφαλισμένοι οιασδήποτε κατηγορίας από τις υπαγόμενες στον ενιαίο ασφαλιστικό φορέα με τις ίδιες συντάξιμες αποδοχές (για τις οποίες κατέβαλαν εισφορές) και τον ίδιο χρόνο ασφάλισεως αποκτούν την ίδια ασφαλιστική παροχή (κύρια σύνταξη). Στην χρηματοδότηση της παροχής αυτής τόσο η ασφαλιζόμενη μισθωτή εργασία όσο και τα ασφαλιζόμενα επαγγέλματα συμβάλλουν με το ίδιο ποσοστό εισφοράς (20%) επί του εισοδήματος που παράγουν. Την παροχή όμως αυτή οι μη μισθωτοί

(δηλαδή για όλους σχεδόν¹¹² τους ασφαλισμένους της χώρας) με σημείο αναφοράς το ποσοστό εισφοράς κλάδου σύνταξης του Ι.Κ.Α. (20%).

Ιδιαίτερη μνεία χρειάζεται να γίνει στη βάση υπολογισμού των εισφορών των μη μισθωτών (ελεύθερων επαγγελματιών και αγροτών). Αυτή ορίζεται ως το μηνιαίο εισόδημα, όπως αυτό καθορίζεται με βάση το φορολογητέο αποτέλεσμα από την άσκηση της δραστηριότητάς τους κατά το προηγούμενο φορολογικό έτος, συμπεριλαμβανομένων των καταβλητέων ασφαλιστικών εισφορών (για να βρεθεί το μηνιαίο εισόδημα διαιρούνται τα εισοδήματα του προηγούμενου φορολογικού έτους δια 12). Τίθεται ως ελάχιστη μηνιαία βάση υπολογισμού εισφοράς τόσο για τους μισθωτούς πλήρους απασχόλησης όσο και για τους ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοτελώς απασχολούμενους ο κατώτατος βασικός μισθός άγαμου μισθωτού (650 € X 20%)¹¹³ και ανώτατο πλαφόν μηνιαίου εισοδήματος/μισθού το δεκαπλάσιο του ανωτέρω βασικού μισθού (650 € X 10 X 13,33%)¹¹⁴.

ασφαλισμένοι (αυτοαπασχολούμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες και αγρότες) αποκτούν έχοντας καταβάλει το σύνολο της ως άνω εισφοράς επί του εισοδήματος που πραγματοποιούν από το επάγγελμά τους, ενώ οι μισθωτοί ασφαλισμένοι αποκτούν την ίδια παροχή έχοντας καταβάλει εισφορά 6,67% επί των αποδοχών τους από την εργασία τους, καθώς το υπόλοιπο της εισφοράς (13,33%) βαρύνει τους εργοδότες τους. Συνεπώς, οι μη μισθωτοί ασφαλισμένοι, μη έχοντας εργοδότη βαρυνόμενο με τμήμα της δικής τους εισφοράς, καταβάλλουν τριπλάσιο μέρος του εισοδήματός τους ως αντιπαροχή για την πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση και την απόληψη της ίδιας παροχής σε σχέση με τους μισθωτούς ασφαλισμένους και, μάλιστα, χωρίς το ύψος των καταβληθεισών εισφορών τους να συνδιαμορφώνει, όπως στο σύστημα καθορισμένων εισφορών, το ύψος της ασφαλιστικής παροχής. Ίδιας τάξεως, δε, διαφορά προκύπτει και στις οριζόμενες στο νόμο εισφορές για την υγειονομική περίθαλψη». Σημειωτέον, ότι το ΣτΕ δεν εξέτασε την τροποποίηση των άρθρων 39 και 40 (άρθρα 2 και 3 του ν.4578/2018). Πηγή: https://s.kathimerini.gr/resources/article-files/ste-ol-1880_2019-1888_2019-oikonomiko-epimelththrio-perilhyh.pdf

¹¹² Από την ένταξη στον κλάδο σύνταξης του Ε.Φ.Κ.Α. εξαιρούνται οι ασφαλισμένοι στην Τράπεζα της Ελλάδος.

¹¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 40 του ν. 4387/2016 για τους αγρότες ως κατώτατο μηνιαίο εισόδημα επί του οποίου υπολογίζεται η ασφαλιστική εισφορά ορίζεται το ποσό που αναλογεί στο 70% του κατώτατου βασικού μισθού άγαμου μισθωτού, δηλαδή 650 ευρώ X 70% = 455 ευρώ

¹¹⁴ Σύμφωνα με την Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) [...] για τους ελεύθερους επαγγελματίες οι εισφορές (ύψους 38,5% επί των αποδοχών), συνυπολογιζόμενες με τις κάθε είδους φορολογικές επιβαρύνσεις (φόρος εισοδήματος, προκαταβολή φόρου, Α.Κ.Α.Γ.Ε., Ε.Ν.Φ.Ι.Α., κ.λπ.) σε συνδυασμό με την επιδεινούμενη φορολογική τους μεταχείριση εκμηδενίζει το καθαρό τους εισόδημα και θα οδηγήσει κάποιους από αυτούς είτε σε ανεργία, είτε σε υπαγωγή σε καθεστώς εξηρημένης εργασίας είτε σε αδήλωτη απασχόληση. Το γεγονός ότι σε αυτή τη φάση είναι μικρό το ποσοστό των επαγγελματιών που δηλώνει σχετικά υψηλά εισοδήματα δεν αποτελεί λόγο εφησυχασμού για το δημοτικό αποτέλεσμα του συνδυασμού εισφορών και φόρων. Αν μη τι άλλο, το μεγάλο ύψος εισφορών και φόρων θα λειτουργήσει αποτρεπτικά για κάθε επαγγελματία να επιχειρήσει αύξηση της δραστηριότητάς του όταν οι οικονομικές συνθήκες το επιτρέψουν». Και καταλήγει: «Γενικά οι ρυθμίσεις για τις εισφορές καταδεικνύουν σύγχυση μεταξύ της έννοιας της εισφοράς - ασφάλισης και του φόρου - πρόνοιας που δεν ταιριάζει με το ασφαλιστικό μας σύστημα. Επίσης καταδεικνύουν άνιση μεταχείριση μεταξύ των αυτοτελώς απασχολούμενων - ελεύθερων επαγγελματιών - αγροτών και

Β. Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.

Το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. λειτουργεί για όσους ασφαλιζονται για πρώτη φορά από 1.1.2014 με βάση το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση. Το ίδιο σύστημα εφαρμόζεται: α) για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.2013 στον κλάδο επικουρικής ασφάλισης για το χρόνο ασφάλισης από 1.1.2015 και εφεξής, β) για τους ασφαλισμένους στον κλάδο εφάπαξ παροχών μέχρι 31.12.2013 για το χρόνο ασφάλισης από 1.1.2014 και εφεξής, γ) για όσους ασφαλιζονται για πρώτη φορά από 1.1.2014. Οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονται για κάθε ασφαλισμένο των κατηγοριών αυτών, ανά κλάδο, τηρούνται σε ατομικές μερίδες από 1.1.2014, το δε ύψος των εισφορών φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 16: Ύψος εισφορών επικουρικής σύνταξης

	ΜΙΣΘΩΤΟΣ		ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΟΣ
	ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ	
1/6/2016 -31/5/2019	3,5%	3,5%	7%
1/6/2019-31/5/2022	3,25%	3,25%	6,5%
1/6/2022 και εφεξής	3%	3%	6%

Σημείωση: Ο πίνακας προκύπτει από το άρθρο 97 του ν. 4387/2016

Υποκεφάλαιο 3.3: Συμπεράσματα κεφαλαίου

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μετά παρατηρείται σοβαρή επίταση των νομοθετικών πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση του εξορθολογισμού του Σ.Κ.Α. Σταθμοί σε αυτή την πορεία μπορούν να θεωρηθούν ο ν. 3029/2002 (θεσμοθέτηση δεύτερου πυλώνα-επαγγελματικών ταμείων), ο ν. 2676/1999 (συγχώνευση και ενοποίηση αρκετών Φ.Κ.Α. και παράλληλα θέσπιση ελεγκτικών μηχανισμών

μισθωτών, δεδομένου ότι παραγνωρίζονται και εξισώνονται τα ανόμοια χαρακτηριστικά της εργασιακής και ασφαλιστικής τους σχέσης. **Οι δυσανάλογες εισφορές οδηγούν σε έξοδό τους από το επάγγελμα, κάτι που αντίκειται και στην προστασία της εργασίας και της συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας».** (Γνώμη 314/6-5-2016 της ΟΚΕ, επί του νομοσχεδίου που λίγες μέρες αργότερα ψηφίστηκε ως ο ν.4387/2016). Ανακτήθηκε από http://www.oke.gr/sites/default/files/op_314.pdf

υγειονομικής περίθαλψης και παροχών υγείας), ο ν. 3029/2002 (θεσμοθέτηση των επαγγελματικών ταμείων στην Ελλάδα), ο ν. 3655/2008 (πλείστες συγχωνεύσεις και εντάξεις και μείωση των ασφαλιστικών φορέων σε 13), ο ν. 3863/2010 (σύσταση ΚΕ.Π.Α.), ο ν. 3918/2011 (σύσταση του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και σταδιακή ένταξη των κλάδων υγείας των ασφαλιστικών φορέων σε αυτόν), ο ν. 4052/2012 (σύσταση Ε.Τ.Ε.Α. και εισαγωγή στον πρώτο πυλώνα του Σ.Κ.Α. του διανεμητικού συστήματος καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση), ο ν. 4172/2013 (σύσταση του Κ.Ε.Α.Ο) και, βέβαια, ο ν. 4387/2016 με τον οποίο ο πρώτος πυλώνας του Σ.Κ.Α. δομείται πλέον σε έναν φορέα κύριας (Ε.Φ.Κ.Α.) και σε ένα φορέα επικουρικής ασφάλισης και εφάπαξ παροχών (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.)¹¹⁵. Συνοπτικά, οι βασικότερες ενοποιήσεις στην κατεύθυνση του περιορισμού του κατακερματισμού και του εξορθολογισμού του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποδίδονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 17: Ενοποιήσεις ασφαλιστικών φορέων

ΚΕ.Π.Α.	Ενοποίηση κανόνων πιστοποίησης αναπηρίας και αυστηροποίησή τους
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	Ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων υγείας με μείωση της παρεχόμενης κάλυψης
Κ.Ε.Α.Ο.	Ενοποίηση της αναγκαστικής είσπραξης οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία
Ε.Τ.Ε.Α - Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.	Ενοποίηση ασφαλιστικών ταμείων επικουρικής σύνταξης και πρόνοιας με αλλαγή της οικονομικής λειτουργίας και του τρόπου υπολογισμού των επικουρικών συντάξεων και της εφάπαξ παροχής
Ε.Φ.Κ.Α.	Ενοποίηση ασφαλιστικών ταμείων κύριας σύνταξης

Σημείωση: Όπως προκύπτουν από τις νομοθετικές παρεμβάσεις 2011-2016

Πέραν τούτων των δομικών αλλαγών, πλείστες παραμετρικές αλλαγές έχουν νομοθετηθεί σε ό,τι αφορά τον περιορισμό της συνταξιοδοτικής δαπάνης¹¹⁶, την

¹¹⁵Στον πρώτο πυλώνα εντάσσονται τα υφιστάμενα και μετά το ν. 4387/2016 Μ.Τ.Π.Υ., Μ.Τ.Σ., Μ.Τ.Ν., Μ.Τ.Α., τα οποία δεν εντάχθηκαν ούτε στον Ε.Φ.Κ.Α., ούτε στο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.

¹¹⁶Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 4 του ν.4387/2016 (επανέλαβε τη μνημονιακή δέσμευση του ν. 3863/2010), η ετήσια συνταξιοδοτική δαπάνη μέχρι το 2060 δεν μπορεί να υπερβαίνει το 16% του Α.Ε.Π. Ειδικότερα: «Το ύψος των ανωτέρω δαπανών για την εθνική, την ανταποδοτική και την επικουρική σύνταξη, προβαλλόμενο έως το έτος 2060, δεν πρέπει να υπερβαίνει το περιθώριο αύξησης των 2,5 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, με έτος αναφοράς το 2009». Έτσι, η συνταξιοδοτική δαπάνη το 2050 περιορίζεται στο 12,5% του Α.Ε.Π. και το 2070 στο 10,6% του Α.Ε.Π., συγκλίνοντας με το μέσο όρο της Ε.Ε. που το 2070 θα είναι 11% (Ageing Working Group, Ε.Α.Α.).

αυστηροποίηση και σταδιακή ενιαιοποίηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, τη σύνδεση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής, τον περιορισμό στην πρόσβαση σε πρόωρη συνταξιοδότηση, τη δόμηση της κύριας σύνταξης σε εθνική (επιχορηγούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό και με σκοπό «την πρόληψη της φτώχειας των ηλικιωμένων»¹¹⁷) και ανταποδοτική (υπολογιζόμενη πλέον με βάση τις συντάξιμες αποδοχές όλου του ασφαλιστικού βίου και όχι των τελευταίων 5 ετών πριν από τη συνταξιοδότηση).

¹¹⁷ Αιτιολογική έκθεση ν. 4387/0216 , σ. 2

Κεφάλαιο 4: Ελλείμματα της ενοποίησης του ν. 4387/2016

Αναμφίβολα, κομβικά σημεία στην πορεία εξορθολογισμού του ελληνικού Σ.Κ.Α. κατά την τελευταία 30ετία αναδεικνύονται οι νόμοι 4336/2015 και 4387/2016. Διακηρυγμένος στόχος –μεταξύ άλλων- του τελευταίου, όπως δηλώνεται στην αιτιολογική του έκθεση¹¹⁸, είναι η ισονομία μέσω της θέσπισης όμοιων κανόνων για όλους, παλαιούς και νέους συνταξιούχους, εργαζόμενους στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους.

Πράγματι, με τις νομοθετικές παρεμβάσεις του 2015 και του 2016 αφενός ενιαιοποιούνται σταδιακά (μέχρι το 2022) τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης λόγω γήρατος όλων των ασφαλισμένων, αφετέρου ενιαιοποιείται ο τρόπος υπολογισμού του ποσού της σύνταξης και των εισφορών (όπως αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο). Ωστόσο, παρά τις διακηρύξεις και τις νομοθετικές δεσμεύσεις, στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) συνεχίζει να υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση και ανισότητες στις παροχές μεταξύ των ασφαλισμένων με όμοια χαρακτηριστικά και των συνταξιούχων του.

Ενδεικτικά και μόνο στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται μερικά από τα ελλείμματα στην κατεύθυνση της λειτουργικής ενοποίησης των ενταχθέντων στον Ε.Φ.Κ.Α. φορέων και της (μη) εφαρμογής ενιαίων κανόνων.

Υποκεφάλαιο 4.1: Ε.Φ.Κ.Α.

Υποενότητα 4.1.1: Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών Ε.Φ.Κ.Α. Ο Κανονισμός αυτός δεν έχει εκδοθεί ακόμη, αν και ο νόμος προβλέπει την έκδοσή του μέχρι 31.3.2017¹¹⁹. Αποτέλεσμα τούτου είναι η διατήρηση ανισότητας παροχών, ακόμη και στις περιπτώσεις που κάτι τέτοιο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τη

¹¹⁸ Αιτιολογική έκθεση ν. 4387/2016: σ. 2.

¹¹⁹ Άρθρο 51 παρ. 3: « Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδίδεται μέχρι 31.3.2017 κατόπιν εισήγησης του Δ.Σ. του Ε.Φ.Κ.Α, καταρτίζεται Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών του Ε.Φ.Κ.Α, στον οποίο μεταξύ άλλων, καθορίζονται οι προϋποθέσεις υπαγωγής στην ασφάλιση για παροχές ασθενείας σε είδος και σε χρήμα, το είδος, η έκταση, το ύψος, οι δικαιούχοι, η διαδικασία χορήγησης των παροχών σε χρήμα και κάθε άλλο ζήτημα εντός του υλικού πεδίου του Κανονισμού».

διαφορετική φύση της παρεχόμενης εργασίας. Ενδεικτικό (και όχι μοναδικό) παράδειγμα αποτελούν οι παροχές εξόδων κηδείας¹²⁰.

¹²⁰Στο κατατεθέν νομοσχέδιο «Ρύθμιση οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, τη Φορολογική Διοίκηση και τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού. Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων και άλλες διατάξεις» που αποτέλεσε το ν. 4611/2019 (ΦΕΚ Α73) περιελήφθη διάταξη ενοποίησης των προϋποθέσεων και του ύψους της παροχής αυτής (άρθρο 30) που, όμως, τελικά αποσύρθηκε. Η διάταξη όπως κατατέθηκε (άρθρο 30) στο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/11005418.pdf>

Πίνακας 18: Έξοδα κηδείας – Ποσά ανά πρώην ασφαλιστικό φορέα και δικαιούχοι

ΦΟΡΕΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟ ΠΟΣΟ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ	Άμεσα ασφαλισμένοι & συνταξιούχοι	759,52€	Δεν δικαιούνται τα μέλη οικογένειας
	Υπάλληλοι και συνταξιούχοι του φορέα, καθώς και τα μέλη οικογένειάς τους Υπάλληλοι ΝΠΔΔ που υπάγονται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και τα μέλη οικογένειάς τους	733,68€	
ΤΑΞΥ	Άμεσα ασφαλισμένοι	2 μηνιαίοι μισθοί	
	Έμμεσα ασφαλισμένοι	1 μηνιαίος μισθός	
ΟΠΑΔ	-Δημόσιοι υπάλληλοι & πολιτικοί συνταξιούχοι και συνταξιούχοι εκ μεταβίβασης, καθώς και ο/η σύζυγος και τα τέκνα αυτών -Συνταξιούχοι ΕΛ.ΑΣ., καθώς και ο/η σύζυγος και τα τέκνα αυτών -Συνταξιούχοι εκ μεταβίβασης στρατιωτικού, ΕΛ.ΑΣ., Πυροσβεστικής Υπ., καθώς και ο/η σύζυγος και τα τέκνα αυτών	1.000,00€	
ΤΥΔΚΥ	-Χορηγιοί Δήμαρχοι και Πρόεδροι κοινοτήτων που ασφαλίζονται στο ΤΥΔΚΥ -Συνταξιούχοι υπάλληλοι των ΟΤΑ, καθώς τα μέλη οικογένειάς τους -Εν ενεργεία υπάλληλοι και συνταξιούχοι που προέρχονται από το πρώην ΤΥΔΚΥ, καθώς και τα μέλη οικογένειάς τους	1.200,00€	
ΟΑΕΕ	Άμεσα ασφαλισμένοι	1.200,00€	Διαφορετικό ποσό για ασφαλισμένους και συνταξιούχους Δεν δικαιούνται τα μέλη οικογένειας
	Συνταξιούχοι	762,00€	
		Επιπλέον των ανωτέρω καταβάλλονται έξοδα για μεταφορά της σορού για την ταφή σε άλλη πόλη που απέχει πάνω από 100 χιλ.: 205,00€ για απόσταση 101-200 χιλ. 380,00€ για απόσταση άνω των 200 χιλ.	
ΟΓΑ	Άμεσα ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι	800,00€	Διαφορετικό ποσό για ασφαλισμένους του ΟΓΑ και υπαλλήλους του ΟΓΑ. Δικαιούχοι –μεταξύ των έμμεσων μελών- μόνο τα μέλη οικογένειας υπαλλήλου ή συνταξιούχου υπαλλήλου ΟΓΑ
	Υπάλληλοι και συνταξιούχοι υπάλληλοι του ΟΓΑ	2.402,00€	
	Μέλη οικογένειας υπαλλήλου ή συνταξιούχου υπαλλήλου του ΟΓΑ	2.184,00€	
ΕΤΑΑ/ΤΥΜΕΔΕ	Άμεσα ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι	2 μηνιαίες συντάξεις (35 ετών)	
	Συνταξιοδοτούμενα μέλη οικογένειας ασφαλισμένου ή συνταξιούχου	1 μηνιαία σύνταξη (35 ετών)	

ΕΤΑΑ/ΤΥΥ	Άμεσα ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι	2 μηνιαίες συντάξεις (35 ετών)	Διαφορετικό ποσό μεταξύ άμεσα ασφαλισμένων και μελών οικογένειας
	Συνταξιοδοτούμενα μέλη οικογένειας ασφαλισμένου ή συνταξιούχου	1 μηνιαία σύνταξη (35 ετών)	
ΕΤΑΑ/ΤΥΔΑ	Άμεσα ασφαλισμένοι εν ενεργεία	1.100,00€	
	Έμμεσα ασφαλισμένοι	660,00€	
ΕΤΑΑ/ΤΥΔΠ	Άμεσα ασφαλισμένοι εν ενεργεία και μέλη οικογένειας	1.027,00€	
ΕΤΑΑ/ΤΥΔΘ	Άμεσα ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι	2.500,00€	Διαφορετικό ποσό μεταξύ άμεσα ασφαλισμένων και μελών οικογένειας
	Έμμεσα ασφαλισμένοι	1.470,00€	
		-Σε περίπτωση αποτέφρωσης καταβάλλεται το ½ των ανωτέρω -Επιπλέον των ανωτέρω καταβάλλονται για μεταφορά της σορού: 20% των προβλεπόμενων για απόσταση 70-250χιλ. 30% για απόσταση άνω των 250χιλ..	
ΕΤΑΑ/ΤΥΣ		5-πλάσιο ανώτατου καταβαλλόμενου μερίσματος (μέρισμα 17/6/2010: 567,81€)	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠ-ΟΤΕ	Άμεσα ασφαλισμένοι εν ενεργεία και συνταξιούχοι	1.570,80€	Διαφορετικό ποσό μεταξύ άμεσα ασφαλισμένων και μελών οικογένειας
	Μέλη οικογένειας εν ενεργεία ή συνταξιούχου	785,40€	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠ-ΗΣΑΠ	Άμεσα εν ενεργεία ασφαλισμένοι	3 μισθοί (μέχρι 10 χρόνια υπηρεσίας) 4 μισθοί (πάνω από 10 χρόνια υπηρεσίας)	Διαφοροποίηση με κριτήριο τα έτη υπηρεσίας Διαφορετικό ποσό μεταξύ ασφαλισμένων, συνταξιούχων και μελών οικογένειας
	Συνταξιούχοι	759,60€	
	Μέλη οικογένειας εν ενεργεία και συνταξιούχων	1.943,35€ (¾ των μεικτών αποδοχών τμηματάρχη με 35 έτη υπηρεσίας και 10% του οικογενειακού επιδόματος συν την ΑΤΑ)	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠ-ΗΑΠΑΠ	Άμεσα ασφαλισμένοι	1 μηνιαίος ακαθάριστος μισθός	Διαφορετικό ποσό μεταξύ άμεσα ασφαλισμένων και μελών οικογένειας Δεν καταβάλλεται σε μέλη οικογένειας
	Συνταξιούχοι	759,60€(όσο δίνει το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ)	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠ-ΔΕΗ	Άμεσα εν ενεργεία ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι	1.643,00€ (2πλάσιο τακτικών αποδοχών που δεν υπερβαίνει το 2πλάσιο του 7 ^{ου} κλιμακίου της ΔΕΗ)	
	Μέλη οικογένειας	½ του άμεσα ασφαλισμένου	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠ-ΕΤΒΑ	Άμεσα ασφαλισμένοι	1.620,00€	

	Έμμεσα ασφαλισμένοι	810,00€	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ ΤΑΠ-ΕΤΕ	Άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένοι, εν ενεργεία και συνταξιούχοι	1.309,00€ (50πλάσιο του ημερομισθίου ανειδίκευτου εργάτη)	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΑΠΤΗΓΑΕ	Άμεσα ασφαλισμένοι εν ενεργεία και συνταξιούχοι, καθώς και τα μέλη οικογενείας τους	2.900,00€	
ΤΑΥΤΕΚΩ/ΤΑΠΑΕ ΕΘΝΙΚΗ	Εν ενεργεία άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένοι	2πλάσιο συντάξιμων αποδοχών (δίνονται από τη μισθοδοσία)	Διαφοροποίηση ποσού μεταξύ εν ενεργεία και συνταξιούχων.
	Συνταξιούχοι και μέλη οικογενείας τους	2πλάσιο συντάξιμων αποδοχών (που δεν υπερβαίνει το 2πλάσιο του βασικού μισθού του 7 ^{ου} κλιμακίου)	Αντίστοιχη διαφοροποίηση μεταξύ μελών οικογένειας
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	Άμεσα ασφαλισμένοι (εν ενεργεία και συνταξιούχοι)	2πλάσιο μηνιαίων συντάξιμων αποδοχών (ΤΑΙΣΥΤ: έως 11.092,00€ ΤΣΠΕΑΘ: έως 8.097,32€ ΤΑΤΤΑ: 2.773,40€)	Διαφορετικό ποσό μεταξύ άμεσα ασφαλισμένων και μελών οικογένειας
	Μέλη οικογενείας	το μισό του άμεσα ασφαλισμένου (ΤΑΙΣΥΤ: έως 5.546,00€ ΤΣΠΕΑΘ: έως 4.048,66€ ΤΑΤΤΑ: 2.773,40€)	

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το *Πόρισμα Επιτροπής Παροχών Ασθένειας και Λοιπών Παροχών*, Ιούλιος 2019, σ. 41-44

Εκτός αυτού, ανισότητα στις παροχές ακόμη και μεταξύ ασφαλισμένων στον ίδιο πρώην ασφαλιστικό φορέα (και νυν ενταχθέντα στον Ε.Φ.Κ.Α.) εντοπίζονται στο επίδομα ασθένειας, στο επίδομα μητρότητας, στις παροχές ανεργίας, στις παροχές κατασκηνωτικού και βρεφονηπιακού επιδόματος κ.λπ.

Υποενότητα 4.1.2: Θέσπιση νέων – ενιαίων κανόνων για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας. Δεν έχουν θεσπισθεί ακόμη, μολονότι ο νόμος προέβλεπε ως έναρξη εφαρμογής τους την 31.12.2016¹²¹. Αποτέλεσμα τούτου είναι η

¹²¹Άρθρο 11 του ν.4387/2016: «Μέχρι τη θέση σε ισχύ νομοθετικής ρύθμισης με αντικείμενο τη θέσπιση νέων, ενιαίων κανόνων για όλους τους ασφαλισμένους, το Δημόσιο και οι λοιποί εντασσόμενοι στον Ε.Φ.Κ.Α. φορείς, κλάδοι και τομείς, εξακολουθούν να εξετάζουν τις αιτήσεις συνταξιοδότησης λόγω ανικανότητας ως προς τις προϋποθέσεις απονομής σύνταξης, καθώς και να καταβάλλουν το επίδομα απολύτου αναπηρίας, σύμφωνα με τις, μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος, διατάξεις της

διατήρηση διαφορετικών προϋποθέσεων συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας τόσο ανάμεσα σε παλιούς και νέους ασφαλισμένους όσο και μεταξύ παλαιών ασφαλισμένων ανάλογα με τον πρώην ασφαλιστικό φορέα - νυν ενταχθέντα στον Ε.Φ.Κ.Α. από τον οποίο προέρχονται. Οι διαφοροποιήσεις, μάλιστα, δεν περιορίζονται στις χρονικές προϋποθέσεις θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος λόγω αναπηρίας, αλλά και στα απαιτούμενα ποσοστά αναπηρίας (σε άλλες περιπτώσεις απαιτείται αναπηρία 50% και σε άλλες τουλάχιστον 67%), στις προϋποθέσεις θεμελίωσης δικαιώματος προσαύξησης της σύνταξης λόγω απόλυτης αναπηρίας, μονιμοποίησης της σύνταξης λόγω αναπηρίας. Αυτό έχει και άλλη σημαντική παρενέργεια: δεδομένου ότι η θεμελίωση συντάξεως λόγω θανάτου συνδέεται με τις απαιτούμενες χρονικές προϋποθέσεις για θεμελίωση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας από κοινή νόσο¹²², η μη ενοποίηση των ενιαίων κανόνων – προϋποθέσεων συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας από κοινή νόσο διατηρεί τις ανισότητες (και, επομένως, τον ανορθολογισμό του Σ.Κ.Α.) μεταξύ των ασφαλισμένων του Ε.Φ.Κ.Α. και στις παροχές σύνταξης λόγω θανάτου.

συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, καθώς και τις γενικές και καταστατικές διατάξεις των εντασσόμενων φορέων. Οι νέοι κανόνες πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή έως τις 31.12.2016».

¹²²Σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 4387/2016 που φέρει τον τίτλο «Σύνταξη λόγω θανάτου»: «Σε περίπτωση θανάτου συνταξιούχου ή ασφαλισμένου, **ο οποίος έχει πραγματοποιήσει το χρόνο ασφάλισης που απαιτείται για τη συνταξιοδότησή του** εξ ιδίου δικαιώματος ή ανικανότητας, δικαιούνται σύνταξη τα παρακάτω μέλη της οικογένειάς του....». Συνδέεται, δηλαδή, η θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης λόγω θανάτου με τη συμπλήρωση του χρόνου ασφάλισης που απαιτείται για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης λόγω αναπηρίας από κοινή νόσο. Επειδή οι χρονικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη αναπηρίας από κοινή νόσο εξακολουθεί να διαφέρει μεταξύ των Φ.Κ.Α. που εντάχθηκαν στον Ε.Φ.Κ.Α. διαφέρουν και οι χρονικές προϋποθέσεις θεμελίωσης δικαιώματος σε σύνταξη λόγω θανάτου.

Πίνακας 19: Προϋποθέσεις χορήγησης σύνταξης αναπηρίας από κοινή νόσο

Α. Ασφαλισμένοι μέχρι 31/12/1992 («παλαιοί ασφαλισμένοι»)

ΦΟΡΕΑΣ	ΗΜΕΡΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		
Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ: α) 80% και άνω (βαριά αναπηρία) → πλήρες ποσό σύνταξης β) 67,00%-79,99% (συνήθης αναπηρία) → ποσό σύνταξης μειωμένο κατά 1/4 Ο ασφαλισμένος που έχει συμπληρώσει 6.000 ημέρες εργασίας και κρίνεται ανάπηρος κατά την έννοια της περίπτωσης αυτής δικαιούται την πλήρη σύνταξη. Ο ασφαλισμένος του οποίου η αναπηρία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε ψυχιατρικές παθήσεις και κρίνεται κατά την έννοια της περίπτωσης αυτής δικαιούται την πλήρη σύνταξη. γ) 50,00%-66,99% (μερική αναπηρία) → ποσό σύνταξης μειωμένο κατά ½ Ο ασφαλισμένος του οποίου η αναπηρία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε ψυχιατρικές παθήσεις και κρίνεται κατά την έννοια της περίπτωσης αυτής δικαιούται τα ¾ της πλήρους σύνταξης. ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ α) 4.500 ημέρες οποτεδήποτε ή β) 1.500 ημέρες, από τις οποίες τουλάχιστον 600, τα 5 τελευταία έτη πριν από εκείνο κατά το οποίο επήλθε η αναπηρία ή υποβλήθηκε η αίτηση συνταξιοδότησης ή γ) τις ημέρες ασφάλισης, ανάλογα με την ηλικία, που αναφέρονται στον ακόλουθο πίνακα, από τις οποίες οι 300 να έχουν πραγματοποιηθεί τα 5 τελευταία έτη πριν από εκείνο κατά το οποίο επήλθε η αναπηρία ή υποβλήθηκε η αίτηση συνταξιοδότησης:		
	Μέχρι το 21ο έτος: 300	Μέχρι το 33ο έτος: 1740	Μέχρι το 45ο έτος: 3180
	Μέχρι το 22ο έτος: 420	Μέχρι το 34ο έτος: 1860	Μέχρι το 46ο έτος: 3300
	Μέχρι το 23ο έτος: 540	Μέχρι το 35ο έτος: 1980	Μέχρι το 47ο έτος: 3420
	Μέχρι το 24ο έτος: 660	Μέχρι το 36ο έτος: 2100	Μέχρι το 48ο έτος: 3540
	Μέχρι το 25ο έτος: 780	Μέχρι το 37ο έτος: 2220	Μέχρι το 49ο έτος: 3660
	Μέχρι το 26ο έτος: 900	Μέχρι το 38ο έτος: 2340	Μέχρι το 50ο έτος: 3780
	Μέχρι το 27ο έτος: 1020	Μέχρι το 39ο έτος: 2460	Μέχρι το 51ο έτος: 3900
	Μέχρι το 28ο έτος: 1140	Μέχρι το 40ο έτος: 2580	Μέχρι το 52ο έτος: 4020
	Μέχρι το 29ο έτος: 1260	Μέχρι το 41ο έτος: 2700	Μέχρι το 53ο έτος: 4140
	Μέχρι το 30ο έτος: 1380	Μέχρι το 42ο έτος: 2820	Μέχρι το 54ο έτος: 4200
	Μέχρι το 31ο έτος: 1500	Μέχρι το 43ο έτος: 2940	Μετά το 54ο έτος: 4200
	Μέχρι το 32ο έτος: 1620	Μέχρι το 44ο έτος: 3060	
Ε.Τ.Α.Α.	Τ.Σ.Μ.Ε.Α.Ε. Ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας με 5 χρόνια πραγματικής ασφάλισης Ποσοστό αναπηρίας 67% Διακοπή άσκησης επαγγέλματος Τ.Σ.ΑΥ. Τουλάχιστον 5 έτη πραγματικής ασφάλισης, Ποσοστό αναπηρίας 67% Τ.Α.Ν. 5 έτη τουλάχιστον πραγματικής ασφάλισης Ποσοστό αναπηρίας 50% τουλάχιστον, που κρίνεται από τις Υγειονομικές Επιτροπές του Ο.Α.Ε.Ε. (άρθ. 17 παρ.8 ν. 3144/2003) και προέρχεται από ασθένεια που δεν προϋπήρχε της ασφάλισέως. Οι δικηγόροι που πάσχουν από τύφλωση έχουν τη δυνατότητα να συνταξιοδοτηθούν από τον Τομέα με τους όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 1 του ν. 612/1977, χωρίς να παραιτηθούν από τη δικηγορία. Διατηρούν όμως τη δικηγορική ιδιότητα χωρίς όμως ο χρόνος άσκησης δικηγορίας πέραν του προβλεπόμενου προς συνταξιοδότηση από τον ν. 612/77 να μπορεί να συνυπολογιστεί (άρθρο. 24, παρ. 1 ν. 1968/91)		
Τ.Α.Π.-Ο.Τ.Ε.	10	ανικανότητα για κάθε εργασία	
	12	ανικανότητα για την εκτέλεση της εργασίας του	
ΤΣΠ-ΗΣΑΠ	10	ανικανότητα για την εκτέλεση της εργασίας του	
	5	πλήρης ανικανότητα για οποιαδήποτε εργασία ή εφόσον έχει προσβληθεί από φυματίωση ή καρκίνο	

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το Πόρισμα της Επιτροπής του άρθρου 11 παρ. 2 του ν. 4387/2016 για την επανεξέταση των υφιστάμενων διατάξεων και τη θέσπιση νέων, ενιαίων κανόνων για όλες τις συντάξεις αναπηρίας, Φεβρουάριος 2017

Πίνακας 20: Προϋποθέσεις χορήγησης σύνταξης αναπηρίας από κοινή νόσο

Β. Ασφαλισμένοι από 1/1/1993 και μετά («νέοι ασφαλισμένοι»)

ΦΟΡΕΑΣ	ΗΜΕΡΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΟΛΟΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ (εκτός Ν.Α.Τ. που δεν υπάγεται στο ν.2084/1992, Ο.Γ.Α. και Δημοσίου)	α) 15 έτη ή 4500 ημέρες οποτεδήποτε ή β) 5 έτη ή 1.500 ημέρες, από τις οποίες τουλάχιστον 600, τα 5 τελευταία έτη πριν από εκείνο κατά το οποίο επήλθε η αναπηρία ή υποβλήθηκε η αίτηση συνταξιοδότησης ή γ) τις ημέρες ασφάλισης, ανάλογα με την ηλικία, που αναφέρονται στον ακόλουθο πίνακα:
	Μέχρι το 21ο έτος 300
	Μέχρι το 22ο έτος 420
	Μέχρι το 23ο έτος 540
	Μέχρι το 24ο έτος 660
	Μέχρι το 25ο έτος 780
	Μέχρι το 26ο έτος 900
	Μέχρι το 27ο έτος 1020
	Μέχρι το 28ο έτος 1140
	Μέχρι το 29ο έτος 1260
	Μέχρι το 30ό έτος 1380
	Μέχρι το 31ο έτος 1500
Ποσό Σύνταξης α) Π.Α. 80%: Πλήρες ποσό σύνταξης β) Π.Α. 67%: $\frac{3}{4}$ του πλήρους ποσού σύνταξης γ) Π.Α. 50%: $\frac{1}{2}$ του πλήρους ποσού σύνταξης Ο ασφαλισμένος που έχει συμπληρώσει 6.000 ημέρες ή 20 έτη εργασίας και κρίνεται ανάπηρος κατά την έννοια των περιπτώσεων β και γ δικαιούται την πλήρη ή τα $\frac{3}{4}$ της πλήρους σύνταξης αντίστοιχα. Ο ασφαλισμένος του οποίου η αναπηρία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε ψυχιατρικές παθήσεις και κρίνεται κατά την έννοια των περιπτώσεων β και γ δικαιούται την πλήρη ή τα $\frac{3}{4}$ της πλήρους σύνταξης αντίστοιχα.	
ΔΗΜΟΣΙΟ	4,5 έτη ασφάλισης ή 5 έτη όταν υπάρχει χρόνος διαδοχικής ασφάλισης, ποσοστό αναπηρίας άνω του 20%, εφόσον ο ασφαλισμένος κριθεί ανίκανος για εργασία από την ΑΣΥΕ

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το Πόρισμα της Επιτροπής του άρθρου 11 παρ. 2 του ν. 4387/2016 για την επανεξέταση των υφιστάμενων διατάξεων και τη θέσπιση νέων, ενιαίων κανόνων για όλες τι συντάξεις αναπηρίας, Φεβρουάριος 2017

Υποενότητα 4.1.3: Θέσπιση με ενιαίο τρόπο για όλους τους ασφαλισμένους του Ε.Φ.Κ.Α. της διαδικασίας αναγγελίας και διαπίστωσης του εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας. Δεν έχει εκδοθεί ακόμη η προβλεπόμενη υπουργική απόφαση, με αποτέλεσμα να εξακολουθούν να ισχύουν οι διαφορετικές σχετικές προβλέψεις των διαφορετικών Κανονισμών Ασθενείας κάθε ενταχθέντος στον Ε.Φ.Κ.Α. φορέα.

Υποενότητα 4.1.4: Κανονισμός Βαρέων Ανθυγιεινών Επαγγελματών. Από την 1.1.2012 έχει θεσπιστεί νέος Κανονισμός Β.Α.Ε.¹²³. Ο Κανονισμός αυτός, σύμφωνα με την εξουσιοδοτική διάταξη του ν. 3863/2010¹²⁴, καταρτίζεται για όλους τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Σημειωτέον, ωστόσο, ότι δεν ισχύει για το Δημόσιο. Και συνεχίζει να μην συμπεριλαμβάνεται το Δημόσιο, γιατί ο Κανονισμός αυτός, αν και χρειάζεται επικαιροποίηση και διεύρυνση, ώστε να καταλαμβάνει όλους τους ασφαλισμένους της χώρας, τούτο δεν έχει καν εκκινήσει. Αποτέλεσμα τούτου, ενδεικτικά, είναι κάποιες κατηγορίες εργαζομένων όπως π.χ. οι νοσηλεύτριες-νοσηλευτές σε νοσηλευτικά ιδρύματα να υπάγονται ή όχι στον Κ.Β.Α.Ε. ανάλογα με τον πρώην φορέα ασφάλισής τους: αν αυτός (πριν την λειτουργία του Ε.Φ.Κ.Α.) ήταν το Ι.Κ.Α. υπάγονται στον Κ.Β.Α.Ε., αν ήταν το Δημόσιο δεν υπάγονται! Ανάλογο παράδειγμα είναι οι απασχολούμενοι αποκλειστικά σε ακτινολογικούς θαλάμους ακτινολογικών και ακτινοθεραπευτικών εργαστηρίων¹²⁵. Οι απασχολούμενοι σε αυτούς τους χώρους που έχουν ως πρώην φορέα το Ι.Κ.Α. υπάγονται στα Β.Α.Ε., ενώ όσοι είχαν ως πρώην φορέα το Δημόσιο δεν υπάγονται στα Β.Α.Ε.!

Υποενότητα 4.1.5: Διατήρηση ασφαλιστικών κλάσεων! Αν και με το νέο νομοθετικό πλαίσιο του ν. 4387/2016, οι εισφορές των μισθωτών υπολογίζονται επί

¹²³Με την Υπουργική απόφαση Φ10221/οικ.26816/929/30-11-2011 (ΦΕΚ Β2778/2-12-2011).

¹²⁴Πρόκειται για το άρθρο 17 του ν. 3863/2010, σύμφωνα με ο οποίο ο πίνακας των Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματών καταρτίζεται, ύστερα από γνώμη της προβλεπόμενης από την παράγραφο 1 του άρθρου 20 του ν. 3790/2009 (ΦΕΚ 143 Α'), Διαρκούς Επιτροπής Κρίσεως Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματών και γνωμοδότηση του Συμβουλίου Κοινωνικής Ασφάλισης (Σ.Κ.Α.).

¹²⁵Πρόκειται για τις περιπτώσεις 30 και 31 των χώρων εργασίας της Υ.Α. Φ10221/οικ.26816/929/30-11-2011 (ΦΕΚ Β2778/2-12-2011) «Βαριές και ανθυγιεινές εργασίες».

των πάσης φύσεως αποδοχών τους¹²⁶ (καταργούμενων των ασφαλιστικών κλάσεων), εντούτοις για ορισμένες κατηγορίες¹²⁷ εξακολουθεί να ισχύει το προηγούμενο καθεστώς του πρώην Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ., σύμφωνα με το οποίο οι εισφορές τους προκύπτουν βάσει τεκμαρτών αποδοχών και κατάταξής τους σε ασφαλιστική κλάση. Πρόκειται, μάλιστα, για ασφαλισμένους οι οποίοι κατά βάση ασκούν ελεύθερο επάγγελμα και, επομένως, βάσει συγκεκριμένης διάταξης¹²⁸ θα έπρεπε να έχουν υπαχθεί στους ελεύθερους επαγγελματίες και να ασφαλίζονται βάσει του άρθρου 39 του ν. 4387/2016.

Υποενότητα 4.1.6: Ενοποίηση πληροφοριακών συστημάτων. Καθένας από τους ενταχθέντες στον Ε.Φ.Κ.Α. φορείς μέχρι την ένταξη (1-1-2017) είχε το δικό του πληροφοριακό σύστημα (αν είχε πληροφοριακό σύστημα). Ακόμη και σήμερα, 3 χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας του, μόνο στον Ε.Φ.Κ.Α., υπάρχουν 23 διαφορετικά πληροφοριακά συστήματα που δεν επικοινωνούν μεταξύ τους¹²⁹, καθιστώντας το φορέα δυσλειτουργικό (π.χ. μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση των συνταξιοδοτικών αποφάσεων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις πολιτών με διαδοχική ασφάλιση).

Υποκεφάλαιο 4.2: Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.

Ο Ενιαίος Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών (επικουρικής σύνταξης και εφάπαξ) δεν έχει συνταχθεί και εκδοθεί ακόμη¹³⁰.

¹²⁶Άρθρο 38 παρ. 1 του ν. 4387/2016.

¹²⁷Πρόκειται για κατηγορίες όπως οι ξεναγοί, οι πωλητές λαϊκού λαχείου, οι καραγκιοζοπαίχτες αλλά και οι ρητινοσυλλέκτες (οι ημέρες ασφάλισής τους υπολογίζονται με βάση τα συλλεγόμενα κιλά ρητίνης) και οι σμυριδωρύκτες (οι ημέρες ασφάλισης υπολογίζονται με βάση τα τη συλλεγόμενη και παραδιδόμενη στο δημόσιο σμύριδα)!

¹²⁸Συγκεκριμένα, της παρ. 18 του άρθρου 39 του ν. 4387/2016.

¹²⁹Δηλώσεις Υφυπουργού Κοινωνικής Ασφάλισης Ν. Μηταράκη, 2-12-2019, <http://www.enikos.gr/politics/687766/mitarakis-ston-realfm-978-aftes-einai-oi-vasikes-arches-tou-neou->

¹³⁰Σύμφωνα με το άρθρο 84, παρ. 1: «Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης που εκδίδεται εντός 6 μηνών από την έναρξη ισχύος των διατάξεων του κεφαλαίου αυτού, ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. και αναλογιστική μελέτη, καταρτίζεται ο Ενιαίος Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π., με τον οποίο κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο όλες οι ρυθμίσεις σχετικά με τα υπαγόμενα στην ασφάλιση πρόσωπα, τις ασφαλιστικές εισφορές και τους πόρους, το χρόνο ασφάλισης, την αναγνώριση συντάξιμου χρόνου και τον τρόπο

Συμπεράσματα

Κατά κοινή ομολογία, το ελληνικό Σ.Κ.Α. αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό, με αποτέλεσμα βασικά χαρακτηριστικά του να αποτελούν οι ανισότητες, ο κατακερματισμός και ο ανορθολογισμός. Η έντονη προσπάθεια υπέρβασης των δυσλειτουργιών του και του εξορθολογισμού του, όπως η έννοια αυτή προσδιορίζεται στην εισαγωγή της παρούσης εργασίας, εκκινεί ουσιαστικά στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και βρίσκεται εν πλήρει εξέλιξει. Δεν είναι μόνο οι παρεμβάσεις των τελευταίων 30 περίπου ετών και ιδιαίτερα εκείνων κατά τα έτη 2015-2019 αλλά και αυτές που προγραμματίζονται και, ενδεχομένως, σύντομα να αποτελούν μέρος της εθνικής νομοθεσίας¹³¹.

Το μέγιστο μέρος των νομοθετικών παρεμβάσεων της τελευταίας 30ετίας στο ελληνικό Σ.Κ.Α. ευθυγραμμίζεται με τις προτάσεις των διαφόρων «επιτροπών σοφών» καθώς και με τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών φιλελεύθερης κατεύθυνσης (Παγκόσμια Τράπεζα, Ο.Ο.Σ.Α., Δ.Ν.Τ.) και τις μεταρρυθμιστικές τάσεις των κ-μ της Ε.Ε. περί εξορθολογισμού του Σ.Κ.Α.

Έτσι, από πλευράς παραμετρικών αλλαγών, τα τελευταία 30 χρόνια (και κυρίως κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων προσαρμογής 2010-2018) προωθήθηκαν συνεχόμενες περικοπές συντάξεων που είχαν ως αποτέλεσμα τη σοβαρή μείωση

εξαγοράς του, τα δικαιούμενα επικουρική σύνταξη ή εφάπαξ παροχή πρόσωπα, τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης ή χορήγησης εφάπαξ παροχής, τον τρόπο υπολογισμού της επικουρικής σύνταξης ή της εφάπαξ παροχής, την έναρξη και λήξη των παροχών, όπως αυτές καθορίζονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου και κάθε άλλη σχετική διάταξη, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία ρύθμιση που αφορά τη λειτουργία του κάθε κλάδου του ταμείου».

¹³¹ Σύμφωνα με αυτές, προγραμματίζεται από την παρούσα Κυβέρνηση η μετάβαση από το σημερινό τύπο επικουρικής ασφάλισης (δηλαδή καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση) σε ένα νέο σύστημα αμιγώς κεφαλαιοποιητικής υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης. Προγραμματίζεται, δηλαδή ένα πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων με την εξής μορφή:

1^{ος} πυλώνας: εθνική + ανταποδοτική

2^{ος} πυλώνας: αμιγώς κεφαλαιοποιητική υποχρεωτική επικουρική

3^{ος} πυλώνας: επαγγελματικά ταμεία – κεφαλαιοποιητικό σύστημα – προαιρετική συμμετοχή

4^{ος} πυλώνας: ιδιωτική ασφάλιση- κεφαλαιοποιητικό σύστημα-προαιρετική συμμετοχή

Πηγή: www.in.gr, 28-5-2019

συντάξεων¹³² (ή μήπως εξορθολογισμό;) ¹³³, την σοβαρή αύξηση (ή μήπως εξορθολογισμό;¹³⁴) των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, την παράταση του εργασιακού βίου, την εισαγωγή αυτόματου μηχανισμού αύξησης των ορίων ηλικίας σε συνάρτηση με το προσδόκιμο ζωής, τον δραστικό περιορισμό των πρόωγων συνταξιοδοτήσεων, τη μείωση του κόστους των συντάξεων ως ποσοστό του Α.Ε.Π. μέσω και της πρόβλεψης για υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των αποδοχών όλου του εργασιακού βίου. Σύμφωνα μάλιστα με τον Χ. Παπαθεοδώρου (2017), τα μέτρα που επιβλήθηκαν μέσω των μνημονιακών δεσμεύσεων οδήγησαν σε περαιτέρω συρρίκνωση του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και στην μεταστροφή του σε υπολειμματικό, στα πρότυπα των φιλελεύθερων καθεστώτων¹³⁵. Από την άλλη μεριά η ενοποίηση των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης (όρια ηλικίας και χρόνος ασφάλισης), η ενιαιοποίηση του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων ανεξαρτήτως του χρονικού σημείου εισόδου κάθε προσώπου στην ασφάλιση και του φορέα ασφάλισής του, συνδυασμένη με τον επανυπολογισμό των προ του ν. 4387/2016 εκδοθεισών συντάξεων, η κατάργηση των κοινωνικών πόρων που είχαν εξασφαλίσει κάποιες επαγγελματικές ομάδες σε βάρος άλλων ομάδων συντείνουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων που αποτελούσαν βασικό χαρακτηριστικό του κατακερματισμένου ελληνικού Σ.Κ.Α. Εν κατακλείδι, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι νομοθετικές παρεμβάσεις αυτές υλοποίησαν σε σημαντικό βαθμό πολλές από τις συστάσεις τόσο των διαφόρων επιτροπών σοφών όσο και των διεθνών οργανισμών για την

¹³² Σε πολλές περιπτώσεις η μείωση ξεπέρασε το 45% ή και το 50% (Ρομπόλης Σ., Μπέτσης Β., Οικονομία και εργασία: η αλλαγή του παραδείγματος, 27-12-2016, Πηγή: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/94609_oikonomia-kai-ergasia-i-allagi-toy-paradeigmatos

¹³³ Ας μην παραβλεφθεί ότι σε αρκετούς Φ.Κ.Α. (κυρίως στα Ειδικά Ταμεία των πρώην Δ.Ε.Κ.Ο και των Τραπεζών καθώς και στο Τ.Σ.Ε.Α.Π.Γ.Σ.Ο.) ως συντάξιμες αποδοχές ορίζονταν – σύμφωνα με τα Καταστατικά τους - οι αποδοχές του τελευταίου μήνα (ή του τελευταίου έτους) πριν τη συνταξιοδότηση. Υπολογίζονταν, δε, σε αυτές κάθε είδους επιδόματα που τεχνηέντως, σε συμφωνία με τον εργοδότη, ο ασφαλισμένος ελάμβανε μόνο αυτόν τον τελευταίο μήνα -ή το τελευταίο έτος- αλλά υπολογίζονταν για την εξαγωγή του ποσού της σύνταξης που θα ελάμβανε για αρκετά χρόνια συνταξιοδότησης.

¹³⁴ Σε αρκετούς Φ.Κ.Α. θεμελιωνόταν μέχρι πρόσφατα δικαίωμα σύνταξης λόγω γήρατος στην ηλικία των 40 ή 45 ή ακόμα και 35 ετών!

¹³⁵ Παπαθεοδώρου Χ., (2017, Μάιος), *Φτώχεια και λιτότητα στην Ελλάδα της κρίσης: η ενδυνάμωση του Νεοφιλελευθερισμού και η συρρίκνωση του συστήματος κοινωνικής προστασίας*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 11-12 Μαΐου 2017, ανακτήθηκε από <http://eekp.gr/>

αναγκαιότητα παραμετρικών αλλαγών, με αποτέλεσμα τον σε σημαντικό βαθμό εξορθολογισμό του κατακερματισμένου ασφαλιστικού μας συστήματος.

Από πλευράς δομικών αλλαγών, μεταρρυθμίσεων διαρθρωτικού χαρακτήρα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι από το 1990 και μετά στην Ελλάδα (όπως και στα άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε.) η κοινωνική ασφάλιση και το δίκαιό της έχουν μπει σε τροχιά δημοσιονομικού συντηρητισμού και νεοφιλελεύθερων πολιτικών¹³⁶. Σύμφωνα με τον Γράβαρη (2018), η είσοδος ιδιωτικών ασφαλιστικών φορέων τόσο στα συνταξιοδοτικά συστήματα αρκετών χωρών όσο και στο πεδίο της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του ηγεμονικού ρόλου που διαδραματίζει το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο από το 1990 και μετά. Σύμφωνα, τέλος, με τους Σ. Ρομπόλη και Β. Μπέτση (2016), υπό την πίεση παραγόντων, όπως η αύξηση ή η διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα, η συρρίκνωση της απασχόλησης και η αρνητική εξέλιξη της δημογραφικής πυραμίδας, η Ελλάδα -όπως και τα άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε.- επικεντρώνονται στη μεταβίβαση σημαντικών βαρών στις νέες γενιές και στη μετατόπιση του κέντρου βάρους από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα.

¹³⁶Σύμφωνα με τον Στεργίου (2006) απόδειξη τούτου είναι το πρωτόγνωρο φαινόμενο ασφαλιστικός νόμος (ο ν. 3371/2005) να αποβλέπει σε επιχειρηματικούς σκοπούς. Πράγματι, ανατρέχοντας στην αιτιολογική έκθεση του ανωτέρω νόμου για το Ε.Τ.Α.Τ. (Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων), εντοπίζουμε ανάμεσα στους στόχους του την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στα πιστωτικά ιδρύματα. Έτσι, ομολογείται ανοικτά ότι η επίλυση του ασφαλιστικού ζητήματος των τραπεζοϋπαλλήλων έγινε πρώτιστα για την αποδέσμευση των πιστωτικών ιδρυμάτων από τις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις.

Πίνακας 21. Οι τάσεις των σύγχρονων μεταρρυθμίσεων στα Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης

Κοινωνική ασφάλιση	→	Κοινωνική προστασία
Κοινωνική αλληλεγγύη	→	Ατομική ευθύνη
Δημόσιος χαρακτήρας	→	Σταδιακή ιδιωτικοποίηση
Καθολικές παροχές	→	Εξατομικευμένες παροχές
Διανεμητική λειτουργία	→	Κεφαλαιοποιητική λειτουργία
Προσδιορισμένων παροχών	→	Προσδιορισμένων εισφορών
Τριμερής χρηματοδότηση με συμμετοχή του κράτους	→	Διμερής χρηματοδότηση με περιορισμένη συμμετοχή του κράτους
Εξασφάλιση συνθηκών ευημερίας	→	Εξασφάλιση ελαχίστων επιπέδων
Κοινωνική αποτελεσματικότητα	→	Οικονομική αποτελεσματικότητα

Σημείωση: Αναδημοσίευση από το βιβλίο *Οδύσσεια του ασφαλιστικού*, των Σ. Ρομπόλη και Β. Μπέτση, 2008, Πίνακας 1, σ. 78 © ΙΝΕ/ΓΣΕΕ: *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Αθήνα, 2011

Στις δομικές, λοιπόν, αλλαγές του ελληνικού Σ.Κ.Α. μπορούν να εντοπιστούν τρία βασικά χαρακτηριστικά. Πρώτον, η αποδυνάμωση της αλληλεγγύης¹³⁷ και η ενίσχυση του στοιχείου της εξατομίκευσης της ευθύνης κοινωνικής προστασίας. Με άλλα λόγια, η αρχή της ανταποδοτικότητας κερδίζει συνεχώς όλο και περισσότερο

¹³⁷Σύμφωνα με τον Στεργίου (2006) στην κοινωνική ασφάλιση η αλληλεγγύη οργανώνεται με οριζόντιο και κάθετο τρόπο. Με την οριζόντια οργάνωση καλύπτονται με αμοιβαία υποστήριξη των μελών της κοινότητας τα βάρη που επιφέρει η επέλευση των κοινωνικών κινδύνων. Καμιά εισοδηματική ανισότητα, κατά βάση, δεν διορθώνεται. Η αλληλεγγύη εκδηλώνεται όχι με βάση τον κάθετο άξονα του εισοδήματος, αλλά οριζόντια, με βάση άλλα κριτήρια, όπως είναι η ασθένεια, η αναπηρία κ.ά., δηλαδή γεγονότα ενός κύκλου ζωής. Στην προοπτική αυτή, κάθε πρόσωπο συμβάλλει στη χρηματοδότηση των παροχών και συγχρόνως επωφελείται αυτών. Με την κάθετη αλληλεγγύη (αναδιανομή), η κοινωνική ασφάλιση δεν περιορίζεται μόνο στην αλληλοβοήθεια, αλλά ενσωματώνει και την υποστήριξη των ασθενέστερων από τους ισχυρότερους. Έτσι, διορθώνονται οι οικονομικές ανισότητες που παράγει η αγορά. Η διανεμητική διάσταση του θεσμού είναι εκείνη που υπηρετεί, κατ' εξοχήν, την αλληλεγγύη. Όσο οι κοινωνικές μεταβιβάσεις αυξάνουν, τόσο η κοινωνία γίνεται πιο αλληλέγγυα. Στην κάθετη οργάνωση της αλληλεγγύης αλλάζει το επίπεδο δέσμευσης. Συγκεκριμένα, δεν εστιάζεται στην αμοιβαία ευθύνη των μελών μιας επαγγελματικής ομάδας, αλλά στην ευθύνη του Κράτους απέναντι στους πολίτες. Ανακτηθέν από το: https://www.researchgate.net/publication/304507690_Na_xanaskephtoume_tis_axies_tes_koinonikes_asphalises

έδαφος έναντι της αρχής της αλληλεγγύης. Τούτο διαφαίνεται από την ήδη ισχύουσα μετάβαση της επικουρικής ασφάλισης σε ένα σύστημα νοητής κεφαλαιοποίησης καθορισμένων εισφορών¹³⁸ και θα γίνει ακόμη εντονότερη εφόσον υλοποιηθεί η σύμφωνα με το πρόγραμμα του κυβερνώντος κόμματος μετάβασή του σε ένα σύστημα αμιγώς κεφαλαιοποιητικής επικουρικής ασφάλισης¹³⁹), από την αυστηρότερη σύνδεση ατομικών εισφορών με τις μελλοντικές παροχές (στο ανταποδοτικό τμήμα της κύριας σύνταξης) που αναπαράγει τις εργασιακές ανισότητες και ταυτόχρονα αλλοιώνει την αντίληψη της σύνταξης ως πρωτίστως κοινωνικού δικαιώματος και τον περιορισμό της κρατικής εγγύησης στην εθνική σύνταξη. Δεύτερον, η μεγάλης κλίμακας λειτουργική και διοικητική ενοποίηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης δια του ν. 4387/2016. Αυτή, έχει αναμφισβήτητα, συμβάλλει στην ενιαιοποίηση (έστω κι αν αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί, διατηρώντας ακόμη και σήμερα σοβαρές ανισότητες επί ομοίων περιπτώσεων) κανόνων εισφορών και παροχών και στην υπέρβαση ανισοτήτων μεταξύ ασφαλισμένων με όμοια χαρακτηριστικά και, τοιουτοτρόπως, στην σφυρηλάτηση του στοιχείου της ισονομίας στο ασφαλιστικό μας σύστημα. Τρίτον, η κρίση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αντιμετωπίζεται με όρους καθαρά δημοσιονομικούς, μεταφράζεται δηλαδή στο ότι η κοινωνική ασφάλιση κοστίζει πολύ. Κύριος σκοπός των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων είναι η μείωση του δημοσιονομικού βάρους που συνεπάγεται το δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η αύξηση του Α.Ε.Π., η αγορά.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, τα παραπάνω χαρακτηριστικά ενδεχομένως προετοιμάζουν το έδαφος για ακόμη μεγαλύτερη -στο εγγύς μέλλον- προσαρμογή στο πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων. Σύμφωνα με τον Κουμαριανό (2017), η νέα αρχιτεκτονική της κύριας σύνταξης, όπως αυτή δομήθηκε με το ν. 4387/2016, (δηλαδή εθνικό και ανταποδοτικό τμήματα σύνταξης) είναι συνεπής στη (μελλοντική) διάκριση

¹³⁸Για όλους τους ασφαλισμένους του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. από 1.1.2015 εφαρμόζεται το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση, τηρουμένων των ασφαλιστικών εισφορών κάθε ασφαλισμένου σε ατομικές μερίδες. Η σύνταξή τους δηλαδή (όπως και το εφάπαξ) θα είναι το αποτέλεσμα των εισφορών τους (οι οποίες τηρούνται στην ατομική μερίδα του καθενός) συν τους τόκους αυτών (άρθρο 39 του ν.4052/2012, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 78 του ν. 4387/2016).

¹³⁹Σύμφωνα με τον Ρομπόλη (2017) η πρόταση αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ατομικότητα, την ιδιωτικοποίηση και την εξατομίκευση της επικουρικής ασφάλισης, ανακτηθέν από: <https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1580982/rompolhs-to-asfalistiko-oi-enallaktikes-kai-oi-pag.html>

ενός 1ου πυλώνα εγγύησης μίας σύνταξης κατά της φτώχειας και ενός 2ου πυλώνα εξατομίκευσης της ασφάλισης. Άλλωστε, μετά την έναρξη της υλοποίησης του ν.4387/2016, όλο και περισσότερο πληθαίνουν οι απόψεις ότι η εφαρμογή των ατομικών λογαριασμών και του συστήματος νοητής κεφαλαιοποίησης καθορισμένων εισφορών στην επικουρική ασφάλιση, δημιουργεί τις προϋποθέσεις επέκτασής του στο μέλλον και στην κύρια σύνταξη¹⁴⁰, με αποτέλεσμα να εισέρχεται κατά κυριολεξία το πνεύμα και η πρακτική των αγορών στην κοινωνική ασφάλιση. Αντίστοιχες νεοφιλελεύθερες πρακτικές κατάλυσής της συνάντησε η κοινωνική ασφάλιση στην Αργεντινή, τη Χιλή, τη Βολιβία, το Μεξικό, το Περού, την Ουρουγουάη, την Κολομβία, το Καζακστάν, τη Λετονία, με το επιχείρημα ότι το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δημιουργεί ελλείμματα, τα οποία όχι μόνο απειλούν την οικονομική σταθερότητα, αλλά επιπλέον στερούν πόρους από την εκπαίδευση, την υγεία και τις υποδομές.

Προς επίρρωση των ανωτέρω ισχυρισμών, χρειάζεται, επιπλέον να υπογραμμίσουμε δύο σημεία: α) την διακηρυγμένη από την σημερινή κυβέρνηση¹⁴¹ της Νέας Δημοκρατίας πρόθεση μετάβασης από το σημερινό τύπο επικουρικής ασφάλισης (σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση) σε ένα νέο δεύτερο πυλώνα πλήρους κεφαλαιοποιητικής¹⁴² υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης¹⁴³, β)

¹⁴⁰ Σύμφωνα με τον Μητρόπουλο (2017, σ. 106), η εφαρμογή για πρώτη φορά του συστήματος «καθορισμένων εισφορών νοητής κεφαλαιοποίησης (NDC) στην επικουρική ασφάλιση και το εφάπαξ αποτελούσε ένα πάγιο αίτημα των δανειστών που μετατρέπει τον χαρακτήρα του Σ.Κ.Α. από αναδιανεμητικό σε κεφαλαιοποιητικό. Θεωρεί, μάλιστα, βέβαιο ότι θα ακολουθήσουν στο μέλλον τον ίδιο δρόμο και οι κύριες συντάξεις.

¹⁴¹ Ανακτήθηκε από :<https://www.mitarakis.gr/social-security>, <https://www.mitarakis.gr/press/88-newspapers/1851-afto-tha-einai-to-neo-susthma-epikourikhs-asfalisis>

¹⁴² Σύμφωνα με τον Σ. Ρομπόλη (30-6-2019), μια τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε ότι, ενώ σε ευρωπαϊκό – κεντρικό επίπεδο τα διανεμητικά και εγγυημένα στοιχεία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αντιστοιχούν στο 70% – 75% και τα κεφαλαιοποιητικά στοιχεία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αντιστοιχούν στο 25% – 30% των συνταξιοδοτικών παροχών, στην Ελλάδα τα διανεμητικά και εγγυημένα στοιχεία θα αντιστοιχούν στο 25% – 30% και τα κεφαλαιοποιητικά ή ultra – κεφαλαιοποιητικά στοιχεία θα αντιστοιχούν στο 70% – 75% των συνταξιοδοτικών παροχών, με ό,τι αυτό αρνητικά συνεπάγεται για την αύξηση των ανισοτήτων και την επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου του συνταξιοδοτικού πληθυσμού. Ανακτήθηκε από <http://www.avgi.gr/article/4768083/10010514/se-meiose-tes-engyemenes-syntaxes-apo-to-70-sto-30-odegei-to-schedio-tes-n-d->

¹⁴³ Σύμφωνα με τον Α. Κωτσονόπουλο (3-10-2018), το σημερινό κυβερνών κόμμα της Ν.Δ., από την περίοδο που ήταν στην αξιωματική αντιπολίτευση αμφισβητούσε το δημόσιο χαρακτήρα του Σ.Κ.Α., με σκοπό την ιδιωτικοποίησή του με τη μετατροπή των πρακτικών ιδιωτικής ασφάλισης του τρίτου πυλώνα σε οργανωτική αρχή του δεύτερου πυλώνα. Καταλήγει ότι παντού υπάρχουν κεφαλαιοποιητικά στοιχεία, όμως πουθενά στην Ευρώπη ο βασικός πυλώνας της δημόσιας ασφάλισης δεν υποκαθίσταται από την

την πρόταση της Επιτροπής σοφών (2015) για το ανταποδοτικό τμήμα της κύριας σύνταξης: η Επιτροπή του 2015 προκρίνει το διανεμητικό σύστημα εικονικών λογαριασμών καθορισμένων εισφορών (Pay-As-You Go Notional Defined Contributions/NDC)¹⁴⁴. Έτσι, δεν είναι απίθανο στο εγγύς μέλλον το πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων που σταδιακά τα τελευταία 30 έτη προετοιμάζεται και οικοδομείται να έχει ως εξής:

1ος πυλώνας: Εθνικός¹⁴⁵ Φορέας¹⁴⁶ Κοινωνικής Ασφάλισης (εθνική και ανταποδοτική NDC κύρια σύνταξη + επικουρική NDC), με ενοποίηση του σημερινού Ε.Φ.Κ.Α. και του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. και σταδιακή απορρόφηση της (παλιάς) επικουρικής από την κύρια σύνταξη, δηλαδή κατάργηση της (παλιάς) επικουρικής.

ιδιωτική ασφάλιση. Το μόνο μέρος που συνέβη αυτό ήταν η Χιλή του Πινοσέτ. Πηγή: <https://left.gr/news/mes-toy-deilinoi-voyrko-santiago-santiago-moiazeis-kokkino-koralli-kai-i-protasi-tis-nd-gia> (πρόσβαση την 4/1/2020).

¹⁴⁴Σύμφωνα με τους Ρομπόλη Σ. & Μπέτση Β. («Γιατί δεν πρέπει να εφαρμοστεί το σουηδικό μοντέλο», 5-10-2015, ανακτηθέν από https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/43174_giati-den-prepei-na-efarmostei-soyidiko-montelo) χαρακτηριστική περίπτωση ιδιωτικοποίησης των κοινωνικών κινδύνων σε όρους ατομικότητας και χρησιμότητας και όχι σε όρους συλλογικότητας-κοινωνικότητας αποτελεί το σουηδικό συνταξιοδοτικό μοντέλο, το οποίο από το 1994 μεταμορφώθηκε σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με μη εγγυημένες παροχές (σύστημα νοητής κεφαλαιοποίησης), δεδομένου ότι ο χρηματοοικονομικός και ο δημογραφικός κίνδυνος καθώς και η επίδραση της μείωσης του επιπέδου της παραγωγικότητας της εργασίας επιρρίπτονται εξ ολοκλήρου στον ασφαλισμένο, ο οποίος υπόκειται στον κίνδυνο των χρηματαγορών και των κεφαλαιαγορών. Με άλλα λόγια, το σύστημα της νοητής κεφαλαιοποίησης «ιδιωτικοποιεί» το όφελος και κοινωνικοποιεί το κόστος. Τα σοβαρά αυτά προβλήματα του σουηδικού συνταξιοδοτικού μοντέλου, που εμφανίστηκαν από την πρώτη δεκαετία της εφαρμογής του, έχουν προκαλέσει σοβαρές συζητήσεις στη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και μεταξύ των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της χώρας, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο σύστημα της νοητής κεφαλαιοποίησης επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη χρηματοοικονομική του σταθερότητα, αδιαφορώντας παντελώς για την εγγύηση και την επάρκεια των συνταξιοδοτικών του παροχών, οι οποίες είναι αδύνατον να υπολογιστούν, γιατί με τη λειτουργία του αυτόματου σταθεροποιητή (συσσώρευση κεφαλαίου με βάση τις εισφορές και ρήτρα μηδενικού ελλείμματος) είναι εξ αντικειμένου αβέβαιο να προσδιοριστούν.

¹⁴⁵Εθνικός και όχι Ενιαίος, όπως ονομάζεται σήμερα ο Ε.Φ.Κ.Α. Σύμφωνα με δημοσίευμα του Ελεύθερου Τύπου (29-11-2019) με τίτλο «Ο Ε.Φ.Κ.Α. απορροφά το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.», «Εθνικό Ταμείο για κύριες και επικουρικές συντάξεις με ενοποίηση Ε.Φ.Κ.Α. και Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. φέρνει το νέο ασφαλιστικό. Το εγχείρημα μπορεί να θεωρηθεί προπομπός για την ενοποίηση κύριας και επικουρικής σε μια σύνταξη σε λίγα χρόνια. Το σχέδιο προβλέπει την κατάργηση του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. ως ανεξάρτητου φορέα και την ενσωμάτωσή του στον Ε.Φ.Κ.Α. ως κλάδο επικουρικής ασφάλισης και σύνταξης». Πηγή: <http://www.enikonomia.gr/economy/226671,erchetai-o-e-efka-ti-provlepei-to-schedio-vroutsis-gia-ton-neo-ile.html>.

¹⁴⁶Την ίδια μέρα (29/11/2019) υπάρχουν ανάλογα δημοσιεύματα με εκείνο του «Ελεύθερου Τύπου» για συγχώνευση Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. και Ε.Φ.Κ.Α., πηγή: <https://www.michanikos-online.gr/mega-%CF%83%CF%85%CE%B3%CF%87%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%86%CE%BA%CE%B1-%CE%B5%CF%84%CE%B5%CE%B1%CE%B5%CF%80-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF/>

2ος πυλώνας: υποχρεωτική επικουρική/κεφαλαιοποιητική (νέα επικουρική) (+κατάργηση του εφάπαξ)

3ος πυλώνας: Τ.Ε.Α.(προαιρετική συμμετοχή/κεφαλαιοποιητική)

4ος πυλώνας: ιδιωτική ασφάλιση (προαιρετική συμμετοχή/κεφαλαιοποιητική)

Το ασφαλές είναι ότι συντελείται – ήδη από τις αρχές τις δεκαετίας του 2000 αλλά με μεγαλύτερη ταχύτητα από το 2010 και μετά - μια αλλαγή παραδείγματος: σύμφωνα με τους Σ. Ρομπόλη και Β. Μπέτση¹⁴⁷ (2016), η αλλαγή παραδείγματος στη συνταξιοδοτική προστασία της εργασίας, με τη ρήξη οικονομίας και εργασίας μετατοπίζει το κέντρο βάρους του Σ.Κ.Α από το διανεμητικό (συλλογικό) στο κεφαλαιοποιητικό ή στο υπερ-κεφαλαιοποιητικό (σύστημα νοητής κεφαλαιοποίησης-ατομικοί λογαριασμοί πλήρους κεφαλαιοποίησης) στην κύρια και την επικουρική ασφάλιση (Πίνακας 21). Με άλλα λόγια, η κρίση δημόσιου χρέους (2009) λειτούργησε ως επιταχυντής μεταρρυθμιστικών εγχειρημάτων, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για περαιτέρω οπισθοδρομήσεις και επιβουλές των ασφαλιστικών εταιρειών¹⁴⁸ επί της τεράστιας αγοράς που αντιπροσωπεύουν οι συντάξεις (Στεργίου,2017, σ. 69). Σύμφωνα με την Αγγελάκη (2018), μεταβαίνουμε σταδιακά σε ένα σύστημα, που χαρακτηρίζεται από συμπύκνωση του δημόσιου πυλώνα, η οποία ωστόσο δεν αντισταθμίζεται από την ανάπτυξη ενός δεύτερου πυλώνα, όπως συνέβη σε άλλες χώρες. Οι αλλαγές, μάλιστα, αυτές κατέστησαν εφικτές λόγω της ενίσχυσης της παρεμβατικότητας των διεθνών οργανισμών και της ταυτόχρονης μείωσης της επιρροής των κοινωνικών εταίρων. Κατά τον Κουμαριανό (2017), συντελείται μία «αλλαγή παραδείγματος» όσον αφορά: (α) την αντίληψη για τη λειτουργία των δαπανών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης ως καταναλωτικών και όχι παραγωγικών, την αντίληψη, με άλλα λόγια ότι η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας βελτιώνεται μέσω του περιορισμού της κάλυψης έναντι των ασφαλιστικών κινδύνων

¹⁴⁷Πηγή: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/94609_oikonomia-kai-ergasia-i-allagi-toy-paradeigmatos

¹⁴⁸Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Δ.Σ. της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος (Ε.Α.Ε.Ε.) και πρόεδρο & διευθύνοντα σύμβουλο της Eurolife Ε.Ρ.Β. Ασφαλιστική, κ. Σαρρηγεωργίου τώρα είναι επικίνδυνα ανασφάλιστος, διότι το κοινωνικό κράτος δεν μπορεί να προσφέρει πια αυτά που προσέφερε, μέχρι τώρα ενώ για πολλές δεκαετίες, είχε διαμορφωθεί ένα γενναϊόδωρο κοινωνικό-ασφαλιστικό-δημόσιο σύστημα, ιδιαίτερα στις συντάξεις και την υγεία, που βασιζόταν, κατά κύριο λόγο, στο ευνοϊκό δημογραφικό κλίμα. Συνεπώς, τώρα που το δημογραφικό επιδεινώνεται χρειάζεται να μεταβούμε ως χώρα σε ένα ασφαλιστικό σύστημα τριών πυλώνων... Ανακτήθηκε από <https://www.in.gr/2019/05/28/economy/oikonomikes-eidiseis/sarrigeorgiou-yper-enos-asfalistikou-systimatos-trion-pylonon/>

και συγκράτησης του μισθολογικού κόστους (Κωτσονόπουλος, 2016, σ.235), (β) την απότομη απόσυρση της συλλογικής εγγύησης και ευθύνης για την κοινωνική αποτελεσματικότητα του συστήματος, αφήνοντας ευρύ πεδίο ανάπτυξης στην ομαδική και ατομική ιδιωτική ασφάλιση, (γ) την εξατομίκευση του κοινωνικοασφαλιστικού κινδύνου που λειτουργεί και ως «βιοπολιτική» μετακύλισης της ισορρόπησης των κοινωνικών προϋπολογισμών στους ασφαλισμένους¹⁴⁹.

Έτσι, σταδιακά μετατρέπεται το κοινωνικο-ασφαλιστικό δικαίωμα σε ατομική απόδοση, κατευθύνοντας παράλληλα το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στις αποδόσεις και στις κρίσεις των κεφαλαιαγορών με ό,τι αυτό συνεπάγεται ως προς την ανασφάλεια, την αβεβαιότητα και το βιοτικό επίπεδο των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων. Με άλλα λόγια, το δημόσιο (ανα)διανεμητικό Σ.Κ.Α. των αρχών της χλιετίας μετατρέπεται σταδιακά σε ένα πολυεπίπεδο μοντέλο πυλώνων (κατά τα πρότυπα της Παγκόσμιας Τράπεζας), όπου η δικαιοσύνη¹⁵⁰ υλοποιείται με οιονεί αγοραίους όρους, όπου η αμιγώς ανταποδοτική (αναλογιστική) ισότητα¹⁵¹ κερδίζει

¹⁴⁹Κουμαριανός Β., (2017, Μάιος), *Η ελληνική κοινωνική ασφάλιση στην περίοδο της κρίσης*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 11-12 Μαΐου 2017, ανακτήθηκε από <http://ee kp.gr/wp-content/uploads/2017/04/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CF%82-%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7.pdf>

¹⁵⁰Σύμφωνα με τον Στεργίου (2006), για τους libertarians, η κοινωνική δικαιοσύνη είναι κάτι το βέβηλο, ένας εφιάλτης. Από τη σκοπιά των libertarians, το κοινωνικό κράτος ασεβεί σε βάρος της ατομικής ελευθερίας και του δικαιώματος ιδιοκτησίας. Σημείο αναφοράς για την ακμή του νεοφιλελευθερισμού είναι το έργο του R. Nozick. Έχοντας επεξεργαστεί τη θεωρία του ελάχιστου κράτους, ο Nozick προσφέρει στους επικριτές του κράτους πρόνοιας επιχειρήματα κατά της νομιμοποίησής του. Όταν το κράτος παρεμβαίνει αναδιανεμητικά για να μειώσει τις ανισότητες, προσβάλλει την ιδιοκτησία και την ατομική (οικονομική) ελευθερία του καθενός. Γίνεται, λοιπόν, φανερό ότι αν επικρατήσουν οι εχθροί της αλληλεγγύης, τότε θα οδηγηθούμε σε μια ριζική ανατροπή της κοινωνικής ασφάλισης, κυρίως με την ιδιωτικοποίησή της. Ως τέτοια (ιδιωτικοποίηση) θα πρέπει να εκληφθεί η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην οργάνωση της κοινωνικής ασφάλισης, ή γενικότερα η μετάθεση της ευθύνης (ή μέρους αυτής) για την αντιμετώπιση των κοινωνικών κινδύνων (ασθένεια, ατύχημα, γηρατειά κ.ά.) στο ίδιο το άτομο. Ανακτηθέν από το: https://www.researchgate.net/publication/304507690_Na_xanaskephtoume_tis_axies_tes_koinonikes_asphalises

¹⁵¹Σύμφωνα με τον Στεργίου (2006), στη βάση της κοινωνικής ασφάλισης υπάρχει η ισότητα όρων (égalité des conditions). Ο θεσμός δεν επεμβαίνει στην εκκίνηση, προκειμένου να εξασφαλίσει την ισότητα ευκαιριών. Μεσολαβεί μάλλον στον τερματισμό, έτσι ώστε οι χαμένοι από το παιχνίδι της αγοράς να μην οδηγηθούν στην εξαθλίωση. Πληροί, παράλληλα με την ανταπόδοση, μια λειτουργία ελάχιστης ισοκατανομής αγαθών με βάση τις ανάγκες, δηλαδή μια διορθωτική επέμβαση μιας κατανομής που γίνεται με άλλα κριτήρια (ικανότητες, προσπάθεια). Αυτή η ουσιαστική ισότητα κατηγορείται σήμερα ότι αποθαρρύνει την απασχόληση: εκείνος που επωφελείται της διανομής δεν βρίσκει κίνητρα για να επιτείνει τις παραγωγικές του προσπάθειες. Με την κρίση του κοινωνικού κράτους, όλο και περισσότερο αμφισβητείται η μορφή αυτή της ισότητας. Ανακτηθέν από

συνεχώς έδαφος, όπου η αλληλεγγύη σταδιακά αποκτά προνοιακή λογική περιοριζόμενη στην καταπολέμηση της φτώχειας για τις μειονεκτούσες κατηγορίες εργαζομένων (μέσω της εθνικής σύνταξης του 1ου πυλώνα),

Συμπεραίνοντας, αυτό που διακυβεύεται (ή δρομολογείται) στο πλαίσιο του κυρίαρχου σήμερα φιλελεύθερου δόγματος του ελάχιστου κράτους είναι η ίδια η άλωση των αξιών της κοινωνικής ασφάλισης: της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ουσιαστικής ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και, συνεπώς, του σεβασμού στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αξιών που σφυρηλατούν και αναπαράγουν την κοινωνική συνοχή. Σε τελική ανάλυση, η τυχόν άλωση ή συρρίκνωση αυτών των αξιών που αποτελούν τον πυρήνα όχι μόνο του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης αλλά εν γένει του ευρωπαϊκού πολιτισμού, σημαίνει αντίστοιχα άλωση ή συρρίκνωση του ίδιου του ευρωπαϊκού κεκτημένου και απειλούν τη συνοχή των κοινωνιών μας.

Πηγές-βιβλιογραφία

Πηγές

Α΄ Ηλεκτρονικές πηγές

www.adjustice.gr

www.aftodioikisi.gr

www.adedy.gr

www.antigonelymperaki.gr

www.dsanet.gr

www.ekpodi.gr

www.ec.europa.eu

www.et.gr

www.efka.gov.gr

www.efsyn.gr

www.enikos.gr

www.euro2day.gr

www.ggka.gr

www.in.gr

www.inegsee.gr

www.kathimerini.gr

www.kremalis.gr

www.left.gr

www.mitarakis.gr

www.oke.gr

www.parliament.gr

www.taxheaven.gr

Β΄ Νόμοι-Αιτιολογικές Εκθέσεις

- Νόμος 5733/1932, «Περί των Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Α364/11-10-1932), διαθέσιμος στο www.et.gr και εισηγητική διαθέσιμη στο http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/1-2eisigitiki_32.pdf
- Νόμος 6298/1934, «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Α346/10-10-1934), διαθέσιμος στο www.et.gr και εισηγητική στο http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/1-3SKMBT_180.pdf

- Νόμος 1846/1951 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» (Α179/21-6-1951), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 2066/1952 «Περί ιδρύσεως Ταμείου Αρωγής και Υγείας Οικονομικών Υπαλλήλων και άλλων τινών διατάξεων» (Α99/19-4-1952), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 4169/1961 «Περί Γεωργικών Ασφαλίσεων» (Α81/18-5-1961), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 997/1979 «Περί συστάσεως Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως μισθωτών και ετέρων τινών διατάξεων» (Α287/28-12-1979), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 1296/1982 «Για την ασφάλιση ανασφαλιστών ομάδων» (Α128/12-10-1982), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 1305/1982 «Για την κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «για την αύξηση των κατωτάτων ορίων και των λοιπών συντάξεων του Ι.Κ.Α.» και άλλες διατάξεις» (Α146/9-12-1982), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 2084/92 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α165/7-10-1992), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση ν. 2084/1992, διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 2676/1999 «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α1/5-1-1999), διαθέσιμο στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 3029/2002 «Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης» (Α160/11-7-2002), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 3655/2008 «Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις» (Α58/3-4-2008) διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 3863/2010 «Νέο ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (Α115/15-7-2010), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 3918/2011 «Διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας και άλλες διατάξεις» (Α31/2-3-2011), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr

- Νόμος 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.» (ΦΕΚ Α28/14-2-2012), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 4052/2012 «Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας και άλλες διατάξεις» (Α41/1-3-2012), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση www.parliament.gr
- Νόμος 4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» (Α167/23-7-2013), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση στο www.taxheaven.gr
- Νόμος 4254/2014 (ΦΕΚ Α 85/7-4-2014) «Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις» (Α85/7-4-2014), διαθέσιμος στο www.et.gr.
- Νόμος 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης» (Α94/14-8-2015), διαθέσιμος στο www.et.gr
- Νόμος 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» (Α 85/12-05-2016), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr

- Νόμος 4578/2018 «Μείωση ασφαλιστικών εισφορών και άλλες διατάξεις» (Α200/3-12-2018), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr
- Νόμος 4611/2019 «Ρύθμιση οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, τη Φορολογική Διοίκηση και τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού, Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων και άλλες διατάξεις» (Α73/17-5-2019), διαθέσιμος στο www.et.gr και αιτιολογική έκθεση διαθέσιμη στο www.parliament.gr

Γ. Πορίσματα Επιτροπών (χρονολογικά)

- Επιτροπή ερεύνης και οργανώσεως Οικονομικού Προγραμματισμού, Ομάς Ερεύνης Θεμάτων Κοινωνικής Ασφαλίσεως, (Α. Νικολόπουλος, Δ. Βαρβαρίγος κ.α.), (1959), *Διερεύνσεις βασικών προβλημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως*, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/2-1SKMBT_last.pdf
- Σχέδιον Εθνικής Πολιτικής Κοινωνικής Ασφάλειας (1969), Υπό του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών Λουκά Πάτρα), ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/2-3ntosie-a-b_opt.pdf
- Πέτρουλας Π. και συν. (1990), *Κοινωνική Ασφάλιση*, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/2-4koinonikh-asfalisi_90.pdf
- Μανασσής Ν., *Σχέδιο για τη θέσπιση ενός Εθνικού Συστήματος Συνταξιοδοτικής προστασίας στον Τομέα των Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, Εκδόσεις Δελτίου Εργατικής Νομοθεσίας, Αθήνα, 1991, τεύχος 5, σελ. 102
- Π. Πέτρουλας, Σ. Ρομπόλης & Χρ. Ρουπακιώτης (1992), *Πόρισμα για την Αναμόρφωση του Συστήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, ανακτήθηκε από <http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/2-5PORISMA.pdf>
- Επιτροπή Βακαλόπουλου, (1994), *Πόρισμα: Μελέτη του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης και υποβολής προτάσεων για τις αναγκαίες σχετικές μεταβολές και ρυθμίσεις*, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/2-6SKMBT_210.pdf
- Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Ομάδα για την Υποστήριξη του Κοινωνικού Διαλόγου, (1997), *Μελέτη και Καταγραφή Αιτίων -Προτάσεις για την αντιμετώπιση της Εισφοροδιαφυγής στους Ασφαλιστικούς Οργανισμούς Κύριας*

Ασφάλισης, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/3-8SKMBT_260.pdf

- «Έκθεση Γ. Σπράου», *Οικονομία και συντάξεις, Συνεισφορά στον κοινωνικό διάλογο, Επιτροπή για την εξέταση της Μακροοικονομικής πολιτικής*, (1997), ανακτήθηκε από <http://www.antigonelyberaki.gr/index.php/el/pics-from-recent-reading/item/261-%CE%AD%CE%BA%CE%B8%CF%83%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%80%CF%81%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C>
- Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων,(2001), *Συνοπτική Έκθεση-Πρόταση του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τη Μεταρρύθμιση του Ασφαλιστικού Συστήματος. Το Πρόβλημα, οι Στόχοι και οι Αλλαγές της Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης*, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/3-14synoptiki_ekthesi.pdf
- Επιτροπή εμπειρογνομόνων για το ασφαλιστικό, (2007), *Περίγραμμα Μεταρρύθμισης του Ελληνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης. Το πρόβλημα, στόχοι και προτεινόμενα εργαλεία για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος*, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/4-1EG_NOTES_FINAL_analyti.pdf
- Επιτροπή Ειδικών για το Ασφαλιστικό, (2010), *Πόρισμα της Επιτροπής Ειδικών για το Ασφαλιστικό, Κατευθυντήριες Αρχές και Προτάσεις για την Αναμόρφωση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης*, Αθήνα, ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/4-11porisma_epitropis_sofon_2010.pdf
- ΚΕ.Π.Ε., *Διοικητική μεταρρύθμιση και λειτουργικός εκσυγχρονισμός των ασφαλιστικών δομών*, Ιούνιος 2014
- Πόρισμα Επιτροπής του Υπ. Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την πρόταση ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος, *Προς ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για τις συντάξεις* (Υ.Α. 37564/Δ9.10327/21.8.2015), ανακτήθηκε από http://epkodi.gr/images/istoriko-arheio/5-1porisma_epitropis_sofon_2015.pdf

- Πόρισμα Επιτροπής για την επανεξέταση όλων των υφιστάμενων διατάξεων και τη θέσπιση νέων, ενιαίων κανόνων για όλες τις συντάξεις αναπηρίας (άρθρο 11 του ν. 4387/2016), αδημοσίευτο κείμενο.
- Πόρισμα Επιτροπής Ασθένειας και λοιπών Παροχών (παρ. 3 του άρθρου 52 του ν. 4387/2016, όπως ισχύει), αδημοσίευτο κείμενο.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αγγελάκη Μ. (2018), *Οι πολιτικές στον τομέα των συντάξεων*, Στο Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης, Μ. Αγγελάκη (επιμ.), *Κοινωνική πολιτική*, (σ. 241-256), Αθήνα, Διόνικος.
- Αθανασίου Λ., Ζερβού Φ., Κώτση Α. (2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*, (Έκθεση 57), Αθήνα, ΚΕ.Π.Ε.
- Ζερβού Φ., (2009), *Η εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος*, (Έκθεση 58), Αθήνα, ΚΕ.Π.Ε.
- Αναγνώστου-Δεδούλη, Α., (2005) *Κοινωνική ασφάλιση από νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου*, Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας.
- Γιαννίτσης Α. (2007), *Το ασφαλιστικό (ως ορφανό πολιτικής) και μία διέξοδος*. Αθήνα, Πόλις.
- Γράβαρης Δ. (2018), *Δύο ιστορικές μορφές κοινωνικού κράτους*, Στο Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης, Μ. Αγγελάκη (επιμ.), *Κοινωνική πολιτική*, (σ. 79- 91), Αθήνα, Διόνικος.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 16-2-2012, COM (2012) 55 final, *Λευκή Βίβλος, Ατζέντα για επαρκείς, ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις*, Βρυξέλλες, ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0008&from=it>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SEC (2010) 830, 7-7-2010, *Πράσινη Βίβλος για επαρκή, βιώσιμα και ασφαλή ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά συστήματα*, Βρυξέλλες, ανάκτηση από http://utopia.duth.gr/mpetmes/txts_files/EU_2010_Gr.pdf
- Θεοδωρουλάκης Μ. & Κουμαριανός Β. (2012), *Εκπαιδευτικό υλικό, Θεματική ενότητα: Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης*, Αθήνα, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, ανακτήθηκε από https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/ekp_yliko_krat_pron2.pdf

- Καλλιαντέρης Χρ., *Ρυθμίσεις του πρόσφατου ασφαλιστικού νόμου 3655/2008*, διαθέσιμο στο <http://epkodi.gr/arthra-pinakas/156-rythmisis-tou-prosfatou-asfalistikou-nomou-365508>
- Κουμαριανός Β., (2017, Μάιος), *Η ελληνική κοινωνική ασφάλιση στην περίοδο της κρίσης*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 11-12 Μαΐου 2017, ανακτήθηκε από <http://eekp.gr/wp-content/uploads/2017/04/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CF%82-%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7.pdf>
- Κρεμαλής Κ., (2015), *Εισήγηση στην Επιτροπή του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την πρόταση ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος* (Υ.Α. 37564/Δ9.10327/21.08.2015).
- Κωτσονόπουλος Λ., (2016), *Η χαμένη συναίνεση, Κοινωνικό Κράτος, Καπιταλισμός, Δημοκρατία*, Αθήνα, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα
- Κωτσονόπουλος Λ., (2018), «*Μεσ' του δειλινού το βούρκο Σαντιάγο, Σαντιάγο μοιάζεις κόκκινο κοράλλι*»... και η πρόταση της ΝΔ για ασφαλιστικό σύστημα τύπου Πινοσέτ, ανακτήθηκε από <https://left.gr/news/mes-toy-deilino-y-voyrko-santiago-santiago-moiazeis-kokkino-koralli-kai-i-protasi-tis-nd-gia>
- Λιάκος Α., (2016), *Εργασία και πολιτική στην Ελλάδα του μεσοπολέμου*, Αθήνα, Νεφέλη.
- Λιναρδάτος Σπ. (1966), *Οικονομική και κοινωνική πολιτική. Οι κοινωνικά ασφαλίσεις*, Αθήνα.
- Μαυρέας Κ., (1998) *Κοινωνική πολιτική και ιδεολογία στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Επιδράσεις και εξελίξεις με αφορμή το ζήτημα των κοινωνικών εξελίξεων*, Θέσεις-τριμηνιαία επιθεώρηση, τεύχος 64, σελ. 4.
- Μητρόπουλος Α. (2017), *Εργασιακές σχέσεις και κοινωνική ασφάλιση στη σύγχρονη Ελλάδα*, Αθήνα, Λιβάνης.
- Παπαθεοδώρου Χ., (2017, Μάιος), *Φτώχεια και λιτότητα στην Ελλάδα της κρίσης: η ενδυνάμωση του Νεοφιλελευθερισμού και η συρρίκνωση του συστήματος κοινωνικής προστασίας*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 11-12 Μαΐου 2017, ανακτήθηκε από <http://eekp.gr/>

- Π. Πέτρουλας, Σ. Ρομπόλης, Ε. Ξυδέας & Μ. Χλέτσος (1993), *Η Κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα, Η περίπτωση του ΙΚΑ*, Αθήνα, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.
- Προβόπουλος Γ., (1987), *Κοινωνική Ασφάλιση*, Ι.Ο.Β.Ε., Ειδικές Μελέτες 15.
- Ρομπόλης Σ., (1990), *Κοινωνική ασφάλιση: Η διαρκής κρίση και οι προοπτικές*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- Ρομπόλης Σ., (2017), *Το ασφαλιστικό, οι εναλλακτικές και οι παγίδες*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1580982/rompolhs-to-asfalistiko-oi-enallaktikes-kai-oi-pag.html>
- Ρομπόλης Σ., (2019), *Σε μείωση της εγγυημένης σύνταξης από το 70% στο 30% οδηγεί το σχέδιο της Νέας Δημοκρατίας*, ανακτήθηκε από <http://www.avgi.gr/article/4768083/10010514/se-meiose-tes-engyemenes-syntaxes-apo-to-70-sto-30-odegei-to-schedio-tes-n-d->
- Ρομπόλης Σ. και Μπέτσης Β., (2015), *Γιατί δεν πρέπει να εφαρμοστεί το σουηδικό μοντέλο*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/43174_giati-den-prepei-na-efarmostei-soyidiko-montelo
- Ρομπόλης Σ., Μπέτσης Β., (2016), *Η επικουρική ασφάλιση και η προοπτική της*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/91652_i-epikoyriki-asfalisi-kai-i-prooptiki-tis
- Ρομπόλης Σ., Μπέτσης Β., (2016), *Οικονομία και εργασία: η αλλαγή του παραδείγματος*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/94609_oikonomia-kai-ergasia-i-allagi-toy-paradeigmatos
- Ρομπόλης Σ. & Μπέτσης Β. (2016), *Η οδύσσεια του ασφαλιστικού*, Αθήνα, Λιβάνης.
- Ρομπόλης Σ., Ρωμανιάς Γ., Μαργιός Β., Χατζηβασίλογλου Ι., (2005), *Αναλογιστική Μελέτη για το ΙΚΑ-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ). Βασικά Συμπεράσματα και Προτάσεις*, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ -ΑΔΕΔΥ, Αθήνα.
- Ρουπακιώτης Χρ., (1990), *Η κρίση της κοινωνικής ασφάλισης*, Αθήνα, Σύγχρονη εποχή.
- Στεργίου Α., (2006) *Να ξανασκεφτούμε τις αξίες της κοινωνικής ασφάλισης, Κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη*, τ.1, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: https://www.researchgate.net/publication/304507690_Na_xanaskephtoume_tis_axies_tes_koinonikes_asphalises

- Στεργίου Α., (2014), *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας.
- Στεργίου Α., (2017), *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας .
- Στερντινιάκ Α., (2002), *Η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση στην Ευρώπη*, μτφρ. Ζαΐμη Ε.) στο Γουέλερ Κ., Καραμεσίνη Μ., Μίλερ Τ., Ρομπόλης Σ., Σανί Π., Στερντινιάκ Α., Φριό Μπ., *Μεταρρύθμιση συνταξιοδοτικών συστημάτων*, επιμ. Γολέμης Χ, (σ.71-88), Αθήνα, Ελληνικά γράμματα
- Τήνιος Π., (2001), *Κοινωνία, οικονομία, συντάξεις: κρυμμένος θησαυρός;*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Τήνιος Π., (2003), *Ανάπτυξη με αλληλεγγύη: ένα πλαίσιο για τις συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Τσαλίκης Γ., (2008), *Η θεμελίωση της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Υφαντόπουλος Γ., Μπαλούρδος Δ. & Νικολόπουλος Κ. (2009), *Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του Κράτους Πρόνοιας*, Αθήνα, Gutenberg.
- Χατζηδημητρίου Φ., (1980), *Η καθολίκευση της επικουρικής ασφάλισης και το Τ.Ε.Α.Μ.*, Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (Ε.Δ.Κ.Α.), σ. 513—515

Ξενόγλωσση

- Beveridge Report, ανακτήθηκε από <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.275849/page/n13>
- European Commission, *Annual Growth Survey 2012*, 23.11.2011 COM (2011) 815 final VOL. 1/5, Brussels, διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EN/1-2011-815-EN-F1-1.PDF>
- European Commission, *Annual Growth Survey: advancing the EU's comprehensive response to the crisis*, 12.1.2010 COM (2011) 11 final, Brussels, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2011/com2011_11_en.pdf
- E.T.U.C., Executive Committee, (2001), *Assuring the viability and quality of pensions in Europe*, Resolution, 13-14/06/2001, Brussels, διαθέσιμο στο <https://www.etuc.org/en/document/assuring-viability-and-quality-pensions-europe>

- E.T.U.C., (2009), *Towards a new social deal in Europe*, διαθέσιμο στο <https://www.etuc.org/en/towards-new-social-deal-europe>
- Ewald F., (2000), *Ιστορία του Κράτους Πρόνοιας*, (επιμ. Μτφρ. Μ. Κορασίου), Gutenberg, Αθήνα (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1996).
- Featherstone K. (2005) ‘Soft’ co-ordination meets ‘hard’ politics: the European Union and pension reform in Greece. *Journal of European Public Policy*, 12(4), pp. 733-750.
- Ferrera M., (1996), *The “Southern Model” of welfare in Social Europe*, *Journal of European Social Policy*, 6
- I.L.O., (2008), Paper 2: *Setting Social Security Standards in a Global Society*, Geneva, διαθέσιμο στο https://www.ilo.org/secsoc/information-resources/publications-and-tools/policy-papers/WCMS_SECSOC_5953/lang--en/index.htm
- I.L.O., (2009), Paper 7: *Social Security for All, Investing in social justice and economic development*, Geneva, διαθέσιμο στο https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_152819.pdf
- I.L.O., (2017), *World Social Protection Report 2017-2019, Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals*, Geneva, διαθέσιμο στο https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf
- I.M.F., Country Report No 06/5, November 23, 2005, p. 72, διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr0605.pdf>
- Matsaganis M., (2007), *Union structures and pension outcomes in Greece*. *British Journal of Industrial Relations*, 45(3), pp. 537-555.
- OECD, (1998), *Maintaining prosperity in an ageing society*, διαθέσιμο στο https://read.oecd-ilibrary.org/economics/maintaining-prosperity-in-an-ageing-society_9789264163133-en#page1
- OECD, (2009), *Greece at a glance. Policies for a sustainable recovery*, διαθέσιμο στο https://read.oecd-ilibrary.org/economics/greece-at-a-glance_9789264201781-en#page1
- OECD, (2009), *Pensions at a glance 2009*, διαθέσιμο στο https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/pension_glance-2009-

[en.pdf?expires=1577632248&id=id&accname=guest&checksum=FE2BB0D171B67076ECA4234C207E7904](https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c4d4f66a-en/index.html?itemId=/content/publication/c4d4f66a-en&mimeType=text/html)

- OECD (2019), *Working Better with Age*, διαθέσιμο στο <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c4d4f66a-en/index.html?itemId=/content/publication/c4d4f66a-en&mimeType=text/html>
- World Bank, *Averting the old age crisis. Policies to protect the old promote growth*, A World Bank Policy Research Report, Oxford University Press, N.Y.